

کتب سلیکٹڈ

Mrs Mother)

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

عظمت ادبی اکیڈمی نمبر 59

کنواری ماء

(ناول)

کوربچن سنگھ

عمر میمن

عظمت ادبی اکیڈمی

حیدرآباد سندھ

عظمت ادبي اڪيڊمي نمبر 59

[جملي حق ۽ واسطا محفوظ]

ڪتاب جو نالو :	ڪنواري ماءُ
مصنف :	گوربچن سنگھ
مترجم :	عمر ميمڻ
ڇاپو :	پهريون
سال :	نومبر 1989
ٽائيتل :	فتاح
تعداد :	500

قيمت 12-00

هي ڪتاب م.ع. ميمڻ، عظمت ادبي اڪيڊميءَ طرفان، احمد برادرڻس پريس، ناظم آباد ڪراچيءَ مان ڇپرائي، ڪمر 13، نظام لاج، گاڏي کاتو حيدرآباد مان پڌرو ڪيو.

منصف جو پيش لنڌ

منصفي ڪا به ڪهاڻي يا ناول نڪتو چيڻي کان سواءِ نٿو پڙهيو وڃي ڇاڪاڻ ته آئون پنصفي قلم کي تفريح لاءِ استعمال نه ڪري سگهيو آهيان. انسان آهيان ۽ هن هاڪي دنيا ۾ جيڪي ڪجهه وڃي واپري رهيو آهي سو ڏسان ٿو ۽ ڇڻي پر سمجهي سگهان ٿو، انهي جو تجزيو ڪري سگهان ٿو ۽ چوند دنيا جو مال ڏسي ذهن ۾ هروقت معاشري ۽ معاشرتي جي منهن سون خلاف نفرت جي باهه پيئي پڙڪندي آهي، انهي ڪري ڪجهه به کڻڻ وقت اهي ئي ڳالهيون يعني، معاشري جاقت ۽ نا انصافيون قلم وسيلي پاڻ مرادو لکجي وينديون آهن. منصفي ايمان آهي ته انسان جي قسمت ۾ خود سندن ئي ماحول ۽ رائج ڪيل غلط قدرن جي، پيو ڪوبه ڏک يا تڪليف نه آهي. انسان پاڻ پنصفي لاءِ تڪليفون ٿو پيدا ڪري. اهي قدر جيڪي خود سندس ئي ترتيب ڏنل آهن، سندس ڏک جو باعث آهن. جڏهن به هن خود کي انهن قدرن جي زنجيرن کان آزاد ڪرائڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ انهن مان خود کي آڇو ڪرائڻ ۾ ڪامياب ٿيو، پوءِ صرف خوشيون ئي خوشيون ڏسندو.

جتي 'ڪناري ماءُ' تي منصفي دوستن ۽ يارن ۽ ادب جي پارڪن سخت ترين نظرن ۾ چوهه چنبد يا آهن ۽ موتي ڏليل ۽ بد معاش سڏيو آهي اتي موتي اهو ٻڌائيندي فخر محسوس ٿي رهيو آهي ته هي ايديشن ڪتاب جو پنهنجو ايڊيشن آهي، يعني عوام منصفي انهي ڪارڪردگي قبول ڪيو آهي ۽ مون جنهن مسئلي تي هن ڪتاب ۾ قلم کنيو آهي سو عوام جي نظرن ۾ به موجود آهي ۽ هو انهي جو حل ڄاڻين ٿا. منصفي ڪن ماقدن اهو سمجهيو آهي ته مون 'ڪناري ماءُ' جو ڪردار سندس ڪردار ڪشي لاءِ پيش ڪيو آهي! نه ائين نه آهي، مون نه 'ڪناري ماءُ' سان ٿيندڙ سلوڪ کي سماج جو ظلم سمجهيو آهي

۾ سندس ڪردار کي ۽ مٿس ٿيندڙ ظلم جي داستان کي، سماج کي ننڍڻ
خاطر پيش ڪيو آهي، پڙهندڙ به جي محسوس ڪن ته ڪناري ماءُ ٽڪو
ڏوهه نه ڪيو هو ۽ کيس اسان هٿ لڳائين مٿس شريف انسانن جي سوسائٽي
۾ رهڻ ۽ زندهه رهڻ جو پورو پورو حق حاصل آهي ۽ کائڻ سندس بنيادي
حق ڪٿي، اسان مان ڪنهن جو به حق نه آهي، نه چئڻ آئون پنهنجي
مقصد ۾ ڪامياب رهيس.

پنهنجي خيال ۾ ڪناري ماءُ ڏوهاري ڪونه آهي، پر هو هڪ منظور
شاهد آهي، جنهن جي پاڪ ۽ پوتر روح کي هڪ پٿر دل معاشري،
پنهنجي رستن ۽ رسن جي شمعشان گهاٽ تي جيئري ٿي جلائي ڇڏيو
۽ کائڻ پنهنجي مرندي سان زندهه رهڻ جو حق به کسي ورتو. آئون انهي
مظلوم جو وڪيل آهيان ۽ پنهنجي روح جي گمراهن مان سندس حمايت
ڪريان ٿو ۽ موافق جي عدالت ۾ سندس ڪيس پيش ڪريان ٿو.
هي ناول ڪنهن عام ڪهاڻي تي ٻڌل ڪونه آهي. جي ائين محبي
حادث ناول جي هيروئن جي نڪاح لاءِ ڪنهن پنڊت يا پروفٽ جو
بندوبست ڪري وٺجي ها ۽ ناقدن کي ناول سان گڏ وٺڻ پنهنجي
ذاتي ڪردار تي تنقيد ڪرڻ جي اجازت نه ڏيان ها، پر مون تي نه هن ناول
۾ سماج جي ٽيڪيڊرن جو اصل روپ ڏيکاريل هو، جيڪي پنهنجن مفادن
خاطر اخلاقي قدر مقرر ڪن ٿا ۽ پوءِ ٻي وس ۽ لاچار انسانن کي
انهن قدرن جي بنياد تي سنگسار ڪن ٿا جي هوسندن مذموم ارادن
آڳاٽن سسي نٿا نٿا!

انسان پنهنجي نفساني خواشن آڳاٽن هميشه مجبور رهيو آهي
فرشتن کي ته خدا نفس کان پاڪ رکيو آهي، تنهن ڪري اهي انهن خواشن
کان پاڪ آهن، پر انسان ۾ اهو ڪورلي هوندو جيڪو نفساني خواشن
آڳاٽن جمع ڪيو نه هجي. عورت ۽ مرد انهن خواشن کان مغلوب ٿي
يشمار رشتا قائم ڪيا آهن جيڪي سڀئي بيمار ليلي جنون.

هیر رانجھو، واقف مڌرا جي روپ ۾ مختلف قومن جي لوڪ قمن جي
 حيثيت رکندا، مذهبي ڪتابن ۾ اهڙا قعا موجود آهن ۽ انهن قمن جي
 سٺن پنهنجن ڪردارن جي ڪردار جي، سندن پاڪيزگي ۽ حيا شرم
 جي تمام گهڻي واکاڻ ڪئي آهي. پر دراصل انهن ڪهاڻين جو حاصل
 مطلب ڇا آهي؟ سون اهڙي نوانبي ۽ سوانبي فطرت ۾ هڪڙي لاپتعار
 گهڻي ڪشش آهي، ۽ هر قسم جا ڏک ڏسي، تڪليفون سهي، مورت ۽
 مرد، عاشق ۽ محبوب هڪ ٻئي کي مامل ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهن ۽
 انهن ڪهاڻين ۾ آخري فتح انساني روح جي نه پر انساني فطرت جي ٿئي
 ٿي، جڏهن ته ڪناري ماءُ انساني فطرت نه پر انساني روح آهي ۽ هن
 ڪهاڻي ۾ فطرت نئي انساني روح جي فتح ڏيکاريل آهي.

پر ڇا ۽ پتر پنجن اهڙا به روح آهن جيڪي معصوم آهن، پاڪ باز
 آهن، فطري حياءُ شرم سان مالا مال آهن، ۽ پاڻ جيڪڏهن ٻين کان ٻن مختلف
 آهن، هڪڙي کي گهڻي وقت کان پسند ڪندا. محبت ڪندا پر هنن جي محبت
 ٻين جي محبت وانگر تن جي ملاپ جي خواهش تي بدل ڪونه ٿئي، پر جي
 سون دلين جي ڳاڻي اڀي تائين محدود رهي... سندن همدرد مٿن
 ڪلندا آهن، ٺٺوليون ڪندا آهن ته هي نرشتا زمين تي ڪئين اچي ويا جو
 موجوده زماني ۾ محبت به انساني خواهش جي تڪميل جو پيو نالو آهي
 ۽ جي ڪن ٻن جي نشتن ۾ تن جو ملاپ شامل نه آهي ته انهن کي چريو
 ۽ اهو سمجهيو ويندو آهي، اول ته انهي ڳالهه تي اعتبار ٿي نه ڪيو ويندو
 آهي ته ڪر سندن چاهت سون دلين جي ملاپ تائين محدود آهي!

پوءِ اوچتر پتر پنجن هڪ سازش جو شڪار ٿيو جي ۽ حالتن
 انهن پنهنجي هڪڙي کان جدا ڪري ڇڏيو. پتر پنجن تي عدالت ۾
 ڪيس هليو ۽ کيس قاسمي جي سزا ملي. ۽ انهي کان پوءِ اوچتر هڪ
 ڏينهن پنهنجي جي ملاقات ٿي ۽ انهي حالت ۾ جو پتر پنجن
 هٿ ڪڙين ۽ پير ڪڙين ۾ ڇڪريل آهي!! پر ڇا جو محبوب، مظلوم آهي

پرڪير سندس حمايت ڪرڻ وارو ڪونه آهي، هو مايوس آهي، اراس آهي.
جوانن جي، وهي ڀرڪي زبردستي هن دنيا مان لڏايو پئي ويو.. هن ڪيترا خواب
ڏٺا هئا، رنگين سڀنا ڏٺا هئا، پنهنجو گهر وسائڻ جا خواب، پر پاڻي پنهنجو
ڪرڻ جا خواب، پر پاڻ سان پيار پري زندگي گذارڻ جا خواب، پر انهن مان پوءِ
ڪوبه ڪونه ٿيو، پر ڪاش وڌيڪ زندگي رهڻ جو حق ڪير پئي ويو..

پر پاڻ جي ذهن ۾ اهي سڀ خيال آيا ۽ پوءِ هن اهڙو فيصلو ڪيو جيڪو
سندس ضمير جو آواز هو.. هن زندگي جي انهن آخري ساعتن ۾
پنهنجي محبوب جي زندگي کي هڪ نئي ڙي خوشي ڏيڻ جو فيصلو ڪيو،
چترنجن جيڪو پنهنجا سڀ خواب بنا تعبير، جي پاڻ سان گڏ کڻي

وڃي رهيو هو تنهن جي هڪ خواب جي تعبير پرڻا ڪري ڏني... ۽ پوءِ
سموري عمر انهي فيملي جي حسين يارن ۽ ان جي نتيجي، جي مخالفت
ڪرڻ ۽ گناري ڇڏيائين؛ سمجهي پرڻي، پرڻا پنهنجي جواني، پنهنجو
حسين مستقبل هڪ سٺي واري انسان سان وابست ڪري ڇڏيو ۽ پنهنجي
لاڙ ڀرڻ جون ٺوڪرون، بدنامي ۽ ڏک حاصل ڪري ورتا.

پرڻا حسين هئي، جوان هئي، امير ماڻهن جي ڌيءُ هئي، وڏگهڙي
هئي، کيس پنهنجي پسند مطابق شادي ڪرڻ جو هر اختيار حاصل هو ۽ هو

ڪوبه جوان سسٽو سرد پنهنجي لاءِ چونڊي سگهي ٿي، پر هن پنهنجي
محبوبي کي هڪ آخري خوشي بخشڻ لاءِ پنهنجو مائٽو خوشين مان ٽوڙي
ورٽو.. جي سندس فيملي ۽ نني نني خواهش کي ذرو به دخل هجي هاڻ

هو اهو فيصلو هڪ ڪونه ڪري ها، ڇو ته انهي فيملي کانپوءِ سندس
باقي زندگي ۽ جسماني ۽ نني نني خواهش جي پوراڙي جي ڪا اميد

ڪونه هئي، يعني هو هڪ رات خالي پنهنجي اڳيان مختلف جنسي زندگي
کان منهن ڏوڙي رهي هئي.. ۽ جي آئندو به هن اڳي وانگر پاڪ دامن

ٿي رهڻ چاهيو ته کيس سڄي عمر بيوه ٿي رهڻو پوندو ۽ پنهنجي ئي
جسم جي خواهش جي باوجود سڙو پوندو..

پرهن پنهنجي محبوب کي اها آخري، معمولي خوشي ڏيڻ جو پڪو
په ڪيو جو ۽ هو حالتن کي منهن ڏيڻ لاءِ تيار رهي، زماني جا، معاشري
۽ سماج جا ڌڪ ۽ تڪليفون پرامشت ڪرڻ لاءِ تيار رهي...

هي دنيا بيشڪ کيس ڪناري ماءُ جو خطاب ڏئي، پرهن ڪاليداس
جي شڪنتلا وانگر پنهنجي پالڻهار کي حاضرن نالرجائي، پنهنجو
پاڻ، چتر رجن جي حوالي ڪري ڇڏيو، انهي لاءِ نه ته هو مير، سمڙي،
ليلي يا شيرين وانگر پنهنجي محبوب کانسواءِ زندهه رهي نٿي سگهي
۽ والدين جي چونڊيل شريڪ زندگي کان جان ڇڏائي پنهنجي فطرت
جي خواهش پوري ڪرڻ تي چاهيائين، پر سندس معصوم ۽ پاڪ روح،
اهو برداشت نٿي ڪري سگهي ته سندس محبوب ايئن اداس ۽ اڻانگو
هن دنيا مان لاڏاڻو ڪري وڃي... ۽ انهي ڪري هن پنهنجي زندگي
بدناموسي ۽ بيواهي کان قربان ڪري ڇڏي.

پر ڇا کي دنيا ڪناري ماءُ چوي نٿي.. کيس فاحشه سڏيو
وڃي ٿو. پر پڙهو ۽ سوچيو ته ڇا واقعي ڇا ڇا انهي سلوڪ جي مقدار
هي؟ اسان جي معاشري ۾ ڪيتريون شاديون ايتري ذمياري سان ڪيون
وڃن ٿيون، جيتري ذمياري جو مظاهرو ڀريا ڪيو، ڪيتريون زالون
پنهنجن مڙسن سان وفادار رهن ٿيون ۽ سائن بلام ڪن ٿيون؟ ڪيتريون
بيوايون ايتري صبر ۽ استقامت جو مظاهرو ڪن ٿيون جيترو ڀريا ڪيو
صرف هڪڙي جي شريڪ زندگي سان آخر تائين ڪيتري نه نه وفادار
رهي!

ڀريا جو مالدار پئي، حڪمران بقلي جو هڪ فرد، ڀريا جي انهي
ڀارائي غلطي جي داغ کي ڏوٽڻ لاءِ پنهنجي دولت استعمال ڪرڻ
چاهي ٿو، کيس آڇ ڪري ٿو ته هو جنهن کي به چونڊي تنهن سان سندس
شادي ڪرائي وڃي ۽ کيس ايترو مڪجه ڏنو ويندو جو هو سموري زندگي
ميشن ۽ آرام سان گذاريندي... پر ڀريا جو هڪ ئي جواب آهي... منهنجو

انتخاب، منهنجو ساٿي، منهنجو شريڪ، زندگي چترنجن آهي. ٿي
 منگي ۽ چترنجن کي ڦاهي جي تختي تان لاهي اچو... ٻيو ڪجهه،
 مڪو به نه ڪريجي... پر سندس انهن خيالن جي ڪري سندس پيءُ، سندس
 موت جو خواهشمند آهي.

ڪنهن جي موت جي خواهش رکڻ ان کي قتل ڪرڻ يا مارڻ برابر آهي.
 هن معاملي ۾ قاتل آخر وقت تائين بامزت رهي ٿو، معزز رهي ٿو ۽
 مقتول در در جا ڏکاڻا ٿي مجبور ٿي وڃي. ڪيترن ماڻهن پنهنجي
 عزت بچائڻ خاطر پنهنجي ڏيڻ جا حاصل مائيد ڪرايا هوندا، ڪيترن
 غيرت مند ماڻهن پنهنجي لهج بچائڻ لاءِ پنهنجي ڏيڻ کي قتل ڪيو
 هوندو... قاتلن جي عزت برقرار، پر مقتول ڏوهاري... اهو ڪهڙو
 معاشرو آهي جتي قاتل کي نه عزت ۽ مان ملي پر مقتول کي ڏوهاري،
 ملزم، فاحشه، بن ڪردار ۽ لواڻي جهڙن نالن سان سڏجي.
 ڇا اڄ اسانجي معاشري ۾ پري يا جهڙي مستقل مزاج ۽ ڪ
 ۾ محصور، پنهنجي محبت جي خوشي خاطر، قربان ٿي وڃڻ واري
 ڪا هستي ملندي، پري يا جو عمل، سندس پاڪ روح لاءِ ڪارنه جو
 ٺڪو آهي يا تقديس جو پيغام؟

هي ڪهاڻي، هن معاشري لاءِ چيلنج آهي.. جنهن ۾ پري يا جهڙي
 محصور هستي لاءِ ڪا جاءِ ڪونه آهي، سندس محبت ۽ قرباني
 جو ڪو قدر نه آهي، سندس محبت ۽ قرباني جو ڪو قدر نه آهي.. هي
 ڪهاڻي اسڙي سماج خلاف عوام جي مخالفت ۾ فرياد آهي..
 پري يا ڪير آهي؟ انهيءَ جو جواب رسن جي پنجهڙ ۾ جهڪڻيل،
 هندوستان جي آزادي لاءِ ڪندڙ لڙجوان ۽ ديانندار روح ڏيندي..
 هن دشت پري يا جو روح منهنجي نظرن جي سامهون آهي. اهو روح
 سرواڻو جي منهن ڏانهن نڪاري رهيو آهي. جيڪو چهره ايس شريف
 ۽ همدرد نظر ايندو آهي، انهيءَ وٽ ويندو آهي پر جي اتي ڪيئن مان

(۱۱)

مٽو ملي ته ڪا وڙيل ٿيندو جيئن ان شريف انسان جو ڪو پڪڙيو
وٺي.. سندس اکين ۾ شڪايت آهي، سندس هر معنور فريادي آهي.
سندس سهورو وجود هڪ سوال آهي..
پتا ڪيو وڃي ته ڇا آئون به ڇال آهيان؟ مون ڪهڙو ڏوهه ڪيو
آهي جنهن جي سببي اهڙي ڪهڙي سزا پيشي ڏني وڃي.. مون سان انصاف
ڇو نه ڪيو وڃي؟

گورنمنٽ منگهه.

بهار موري جي مظهر پور شهر کان ويهار ڪن ميل

پري، مڪيه رستي کان مڪجهه پري پر هڪ صاف سٽي، ۽ سٺي آبادي آهي
جنهن ۾ وڏن وڏن آسپرن جا گهراڻا آباد آهن. شهر کان پري هي ويهي انهي
خيال سان آباد ڪئي ويئي آهي جيئن رهاڪو شهرن جي ڪوڙ ڪمسان کان
بچي سگهن، صاف ۽ خالص هوا ۾ ساهه کڻي سگهن..

انهي رستي جي ڀرسان لنگندڙ هڪ مشاهراڻي تنهن ڏينهن
هڪ حادثي ٿي پيو.. پوليس جي هڪ ٽرڪ، پنهنجي منزل ڏانهن وڃي
رهي هئي ته اچتو هڪ ڀڪري رستي تي اچي ويئي، تنهن کي ڀڄائڻ جي
ڪوشش ڪندي ٽرڪ جي ٽائرو رڳو ڀڄي ويا ۽ ٽرڪ بي قابو ٿي رستي مان
لڪي وڃي هڪ وڏي وڻ سان هڻي پئي.. وڻ کي ڳڻو نقصان ڪونه
ٿيو، پر ٽرڪ جو سامهون سمورو تباهه ٿي ويو.. حالت ٽرڪ جي ماڻهن
کي ڪو خاص زخم ڪونه ڪيو.. ٽرڪ ۾ هڪ سويڊار، هڪ جهمدار
۽ ٻئي سپاهي سوار هئا ۽ هو هڪ قيدي کي پنهنجي گهرائي ۾ ڪنهن بي
پاسي نڀي رهيا هئا. قيدي جي هٿن ۾ هٿ ڪڙيون ۽ نڪن ۾ ڏنڊا پٽڙيون
هيون، شايد هو ڪو خطرناڪ قيدي هو. پر سپاهين ۽ قيدي جي
گفتگو جي انداز مان اهو اندازو نٿو ڪونه ڪو قيدي خطرناڪ هو
پوليس کي منجهان ڪو خطرو هو.. باقي هٿ ڪڙيون ۽ ڏنڊا پٽڙيون،
ته شايد قانون جي ڀولڻاري لاءِ ضروري هيون!

جتي ٽرڪ جي تباهي تي سندن رنگ اڏامي ويو، انهي سويڊنجي
جسم جي منهن جي چمور پيچ کان، ٻچي وڃڻ تي نهايت غم ڪندا.
اهڙي حادثي مان زندگي سلامت بچي وڃڻ معجزو ٿي رهيو هو. سويڊار
پنهنجي ڪپڙا ڇڏي ڇڏي ڇڏي ڇڏي جو جاءِ ٻچي وڃي.. نه ته ڏهه
ٽاهڙو ٿيو هو مون يا ٻيو هڪ ٿيو پورو. پانيم اڄ سڀني ڳوٺن زبلائين

جو حساب ٿيڻ وارو آهي..

پر سرڪار... هڪ ٻي ذوهي بدست اوچان سان گڏ آهي.. خدا اهڙو
ما انصاف ڪونه آهي جو اوچان جي زيادتين جو حساب هڪ ٻي گناهه کان به وٺي...
قيدي، سرڪندي صوبيدار کي جواب ڏنو. جمعدار چيو: ها، ٻي ته ائين ئي ٿو
جو خدا اوچان جي مدد تي اسان جي به جان بخشي ڪئي آهي، پر انهي ڳالهه تي
اعتبار ته تڏهن ايندو جڏهن اوچان جي سزا مداف ٿي وڃي.

'اصوبي ٿي لڳي ٿو... ٿي لڳي ٿو ته عین وقت تي املي قابل پوليس کي
مت اچي وڃي، پر خير. دنيا جي عدالت موتي سزا ڏني آهي، پر آسمان وارو
چاٺي ٿو ته آئون ٻي ذوهي آهيان. انهي ڪري منهنجو ضمير مطمئن آهي ۽
موت کي ڪوڊپ ڪونه آهي... قيدي ورائو...

صوبيدار: جمعدار ۽ سپاهين جي گفتگو مان معلوم ٿي ٿيو ته ٻنهي
ڌرين جي دلين ۾ هڪٻئي لاءِ عزت ۽ احترام جا جذبا موجود هئا... قيدي به ڪو
اڀرڻ، اخلاقي جبر ڪونه ٿي ٿيو... صاف ظاهر ٿيو ته هو ڪنهن سٺي
خاندان جو، ماعقل بالغ، سلجھيل ذهن رکندڙ تعليم يافته نوجوان هو... ۽
پوليس وارن کي به انهي جو احساس هو...

ترڪمان سامان ڪيڏن رتت سپاهين قيدي کي اڪيلو ٿي ڇڏي
ڏٺو... ۽ انهي ڳالهه جي ضرورت محسوس نه ڪئي ويئي ته ڪو سپاهي
قيدي تي پھرو ڏئي... صوبيدار، جمعدار ۽ سپاهين قيدي سان جھڙي
منوئي ڳالهائڻ تي انهي مان به اهوئي ٿي معلوم ٿيو جو قيدي جي سخت
کين تمام گھڻو متاثر ڪيو هو ۽ کين قيدي جي ٻي ذوهي هجڻ جي به پڪ هئي.
ترڪمان سامان ڪيڏي صوبيدار، پنهنجين ساٿين کي حاد ٿي واري جاءِ
مان پنج ميلن جي مٿاهه تي موجود پوليس چوڪي طرف ڪوڙ ڪرڻ جو حڪم
ڏنو... هڪ سپاهي کي تباھ ٿيل ترڪ جي حفاظت لاءِ اٿڻي ڇڏڻو پيو...

قيدي ڏنڊا پيڙي جي ڪري پيادو هلڻ ۾ تڪليف محسوس ڪري رهيو
هو. جڏهن صوبيدار اها ڳالهه محسوس ڪئي تڏهن سپاهي کي چيائين: جي

ڊپ نه محسوس ڪريون ته قيد ۾ ڇڏي لولي ڇڏي... نه ته انهي
رفتار سان ته پاڻ رستي ۾ ئي رات گذاري ڇڏي ايندا آهن. سڄي ڳڻي لاهي ڇڪو
آهي، ٻڪ به ٿي آهي...

سپاهي ورائيو... ڊپ جي ڪهڙي ڳالهه سائين.. اجازت ڏيو ته آئون ته
مٿ ڪهڙيون به ڪولڻ لاءِ تيار آهيان.. پنهنجو صدي دوست قيد ۾ ته انهي
نسل سان تعلق نٿو رکي، جنهن تي جي بنا ڪنهن پيري جي مرن ڇڏي
ڇڏي ڇڏي ها ته فلائي پولس چوڪي تي پهچڻو آهي ته ڪرسي ويچار پيماني
وڃي..

سرخار ڏهه مٿان اوهان جو اهو حد کان وڌيڪ اعتماد اوهان لاءِ
تعمان ڪار نه ثابت ٿئي.. قيد ۾ ڪندي چيو..

نه سائين... اسان به انسانن ۾ زندگي گذاري آهي، ۽ اسين سمجهون
ٿا ته اوهان جھڙا ماڻهو قتل ڪئي ڪري وڃن، پر ويساڻ گهاٽي نتاڪري
سگهن.. ايترو چئي سپاهي ڏنڊا پيڙيون کوليون ۽ اڳتي هلڻ لڳو.. انهي تي
قيد ۾ حجت ڪندي چيو: پر سائين منهنجو بابت مٿي ڏيو
توهان سڀني وقت آڳ ٿي ڪافي بار آهي.. ايترو چئي قيد ۾ زوري
سپاهي کان ڏنڊا پيڙيون کڻي ورتيون.

۽ پوءِ ائين، دوستانه انداز ۾ ڳالهائين ڪندي هو اڳتي وڌندا رهيا. قيدي
جي هٿ ڪهڙي جهاز خيبر هڪ سپاهي جي هٿن ۾ هڻي ۽ ڏنڊا پيڙيون خود قيدي
جي بڻجن ٿيون..

ڏاڍو منڊل ڏاڍو وڻندڙ ۽ دل پذير هو.. ننڍڙي هير گهلي رهي هئي...
اوپر پاسي آسمان تي ڳاڙها ۽ نڪراچي رهي هئي، پکي پڻ سڄي ڏينهن جي
محنت مڙري ڪان پوءِ پنهنجن پنهنجن گهرن ڏانهن موٽي رهيا هئا، ماحول
تي آهستي آهستي رات جو غلبو ٿي رهيو هو، پرايلن اکين پري پري تائين ڏسي سگهيو هئي..
هي ڪا فلو پنهنجي منزل ڏانهن وڌي رهيو هو ته اوچتو قيد ۾ جي نظر ٿورو پٺڀريو
روم کان پري وڃڻ جي جھڪي ۾ ڪنڊ جهڪائي بيٺل هڪ خوشيز هڻي پئي..

ڏنبا پيڙيون ڦيڏي جي بفل ۽ هيٺ زمين تي ڪري پيون ٻانھن جي
آواز تي دوشيزم ڪندڙ مٿي کپو. ۽ ڦيڏي تي نظر ڀونڀي بي اختيار تي
ڊوڙي ڏانھن آئي ۽ کيس چمڪي پئي جيڪو ڀيڪ صاڪيل نه هئا. پر ڳوٺي
چل پئي ۽ ايترو گھڻو تعلق هو جو هڻ پاڻ تي قابو رکي سگھي. پر ڀوڻ
موتقي جو احساس ٿيڻ تي حُجعت ڦيڏي کان ڌار ٿي پئي ۽ ڦيڏي ڀيڻ.
ڦوڻ هتي ڪيئن پريا؟ هيءُ خنڊ ۽ شمر کان چٽو پري آهي.

پريا، جنھن جي اکين ۾ هاڻي لڙڪ ڦٽل اچي رهيا هئا. تنھن روزگار جي
آواز ۽ وراڻو. ٿوري ڏينھن ٿيا آهن جو اسين شمر کان لڏي هتان ميل کن
پنڌ تي قائم ٿيل وڏن آخرون جي هالڙنگ سوسائٽي ۽ اچي رهيا آھيون.
روز مشام جي اڪيلائي ۽ ادا سڀ کان جڏهن مل ڪپل جي ويندي اٿس
تنھن گھڻن ڦٽل ڦوڻي آهيان ۽ گھڻي ڦٽي، اونداھ ڦوڻ تي گھڻو ڦٽو
ويندي آهيان پراڻا هئا.

ها، مون تي هاڻي مڃڻ پيو ڪيڙو آهي، منهنجي ڪيئن هئا
مڃڻ ڪورڊ ۽ هلندو سو پاڻين جرمي چٽو مون تي اڏانھن ٿي رهيو
صوت اسان جي ٽرڪ کي حادثو پيش اچي ويو ۽ هاڻي اسين پياراڻي اڏانھن
ويڃن پيا پر ترسان هٿ ملاقات ٿي ويندي، انهيءَ جو ۽ مون سو چيو ۽
ڪو نه هو. ڪيترائي ڏينھن ٿي ويا آهن تنهنجي صورت ڏٺي ۽

هي پئي دوست، عاشق محبوب پاڻ ۾ ڳالهائي رهيا هئا ۽ پوليس
ڏاڍا ڏانھن بخاري رهيا هئا. ڦوڻي، صوبيدار کي مخاطب ٿي چيو صوبيدار
صاحب... ڦوڻان جن آڻ ٿي مون تي تمام گھڻو عھد ٻاڻيو آھن جن لاءِ آڻو
ڦوڻان ۾ ڦوڻا ٿيڻا ۽ هاڻ ڪو به عھد ٻاڻي جي ڪرڻو وڌي عھد ٻاڻي.
چٽو چٽو دوست... مون تي خوشي ٿيندي تنهنجي ڪم اچي. صوبيدار ڏاڍو.
هي دوشيزم، منهنجي ڪهاڻي جي سڀاڻي آهي. هڪ ڪلاس آهي ۽ دوست
آهي قيد جي انھن اڏي ٿيڻا ڏينھن ۾ جي ڪنهن سان ملڻ جي دٻو ڦوڻ
هي ۽ خاصو چٽو ڏاڍا ڦوڻا جنھن هتي ڪي عھد آخري وار لاس جي ٿي

هئي سامهتي هينئر منصبي روبرو آهي. جي مناسب سمجھو ته موڪلي
سائس ۾ چار ڪالھيون ڪرڻ جي اجازت ڏيو...

قيد ۾ اهڙي ته لهجي ۾ درخواست ڪئي جو پٽر دل انسان جو به جيڪر
هان پاڻي پاڻي ٿي وڃي ها... هي موپدار ته وري به هڪ نڪ نفس انسان ٿي
گهو... پر موپدار جي ڪجهه ڪچڻ کان آب ڀرپا چيو موڪلي به اوڏانهن ٿي
هليو آهي جيتانهن نوعين وڃي رهيا هئا. سو هتي بيحد جي ضرورت نه
آهي، هندا به رهن ٿا ۽ ڪالھيون به ڪندا رهندا سون...

موپدار جي اشاري تي سپاهي قيد ۾ ٿي هتي ڪري واري زنجير
قيد ۾ هتي ۾ ڏني ۽ پاڻ ڪاٺن چار پنج وڪڻ پوين. آهي
آهي هتي هڪ، آڳيان، قيد ۾ ۽ پر پا هڪ هڪ ۾ ڏيئي هلي رهيا هئا...
هتي دير ته منجهن ڪا گفتگو نه ٿي.. پر پا کي ڄاڻ هئي ته سندس حسب

کي ڪنهن ڪوڙي ڪيس ۾ ڦاسايو ويو آهي... پر تعميل جي ڪيس خبر
ڪونه هئي، چوڻ هڪ هن اهو واقعو ٿيو هو ته هن هوشن اتحان ڏيڻ کان
پوءِ پنهنجن پنهنجن گهر ڏانهن آيل هئا ۽ چترنجن جي گرفتاري کان
پوءِ پر پا کي سائس ملڻ نه ڏٺو ويو هو. پر پا حقيقت حال ڄاڻڻ لاءِ بي
قرار هئي ۽ چترنجن موت جي حوالي ٿيڻ کان آب پنهنجي محبوب سان
هن آمري ملاقات ۾ صرف ڪيس ڏسڻ چاهيو ٿي جيئن سور گهر ۾
سندس اکين ۾ ڪا آس رهجي نه وڃي... هن ڄاڻو ٿي ته پر پا جو پيءُ پر پا
کي اها اجازت ڪنهن به صورت ۾ ڪونه ڏيندو ته هو ڪنهن قاتل سان جيل ۾
وڃي ملاقات ڪري... هڪ ته ائين ڪرڻ سان سندس نشان ۾ گهٽتائي اچي ها

جو هو هڪ وڏو آئس هو پر پيو ته پر پا جي اهڙي ڪنهن قدر سان هو هتي
هٿاب جو به شڪار ٿي ها چوڻ سندس انگريز سرڪار جي هڪ اهم رهن کي
ماري جو الزام هو ۽ ڪوبه سرڪاري آفيسر، سرڪاري مافض ڪرڻ جي
همت نه ڪري سگهيو... پيا ته لاهيو، فرد سندس پيءُ جيڪو انگريز راج ۾
هڪ اهم عهدي تي فائز هو. تنهن تي سائس لا تعلقي جو اعلان ڪري ڇڏيو هو

متان پٽ جي ڏوهه ۾ کيس به مسفتيون ۽ تڪليفون نه برداشت ڪريون ٿيون...
 هي اهو دور هو جڏهن ولن ۽ انگريزن غلامن خلاف نفرت پنهنجي
 عروج تي پهچي ويئي هئي ۽ عوام آزادي لاءِ ڪم ڪري پيا هئا... پنهنجن
 جمهوري حقن ۽ بنيادي انساني حقن جي حصول لاءِ انگريز سرڪار خلاف
 تحريڪ هلائي رهيا هئا... تحريڪ جيتوڻيڪ اڃان شرعياتي مرحلي ۾ هئي
 ۽ لڪ چوري ۽ سمورن ڪم ۾ رهيو هو، پر سرڪار کي پنهنجن جاسوسي
 ادارن ذريعي انهيءَ جي خبر پئجي ويئي هو انقلابين خلاف تمام
 گهڻا ڪم ڪري رهيا هئا جنهن ڪري ڪنهن تي ذرو به شڪ نٿو هجي
 ته انهيءَ کي گرفتار ڪري، جلد از جلد مٿس ڪيس هلائي، سخت
 ترين سزائي ڏني وڃي ۽ جئين آزادي جو سلسلو، زمين مان چڱيءَ ريت ٽڪري
 نروار ٿيڻ کان اڳ ئي سڄي وڃي ۽ انهيءَ جي خوشبوءِ ۽ چالنه جو احساس
 ٻين کي نه ٿي سگهي... پر حڪومت جي تمام تر سختين جي باوجود آزادي
 جا ترالا پنهنجي سرسان ڪنڊ تي، جان تريءَ تي کڻي، ميدان ۾ پئي
 رهيا هئا ۽ پنهنجي رت سان ڌرتيءَ کي ريڇ ڏيئي رهيا هئا... حڪومت
 جو رويو جئين جئين سخت پئي ٿيندو ويو، جئين جئين انقلابين
 کي مارڻو پئي ويو، تئين تئين سندن تعداد ۾ اضافو پئي ٿيو، سندن
 عزيمت پختو پئي ٿيو، ۽ سندن منزل ويجهي پئي آهي... انقلابين،
 ٻين ڪارواين سان گڏ وجهه ملڻ تي انگريز حڪومتن کي قتل ڪرڻ
 جو به ڪو موقعو هٿان نٿي وڃايو ۽ چتر گنج، انهيءَ ڏوهه ۾ گرفتار
 ٿيل هو. ۴

هو انقلابي ڪونه هو... انقلابي نه هجڻ جو اهو مطلب نه آهي ته ڪو
 هو انگريز راج مان خوش هو ۽ آزادي جو مخالف... پر هو انقلابي ڪونه هو
 جو سبب ڪونه هو... باقي ولن جي آزاديءَ جا خواب هوبه ڏسندو هو،
 هن جي به غلامش هئي ۽ دنيا جي نقشي تي سندن ولن هڪ آزار ۽ خود مختيار
 ملڪ جي حيثيت ڀاڙي، جنهن ۾ سندن حڪومت هجي، ڪو ڌارئون سندن

حاڪم نه هجي، دنيا ۾ سندن ملڪ جو مالو روشن ٿئي ۽ سندن هم وطن غريب، هاري ۽ مزدور جو استحصال ختم ٿئي. سندن عزت نفس بحال ٿئي ۽ هو غلاميءَ جو لوق پنهنجي ڪنڌ مان ڪڍي، ڀلت اوچو ڪري، فخر سان آزادن ڌن ۾ سلام ڪن ... ۽ انهيءَ لاءِ، هن جو نظر اهو صوبو هو ميدان ۾ جدوجهد ڪرڻ گهرجي.. دانشور ۽ مفڪر دانا قيادت فراهم ڪن، عوام ۾ سڃاڻپ آڻين، عوام کي آزاديءَ جو حصول لاءِ تيار ڪن، ۽ آزاديءَ لاءِ مضبوط فڪري بنياد فراهم ڪن، شاگر تعليم تي ڌيان ڏين، ۽ خود کي انهيءَ قابل بنائين جو جڏهن ايندڙ وقت ۾ انگريز نيٺ ملڪ ڇڏڻ تي حڪومت ٿي ويهي ته ائين نه ٿئي جو ملڪ ۾ لائق ۽ قابل ماڻهن جي ڪوٽ ٿي پوي ۽ ملڪ جو ڪاروبار هلائڻ لاءِ هوٿيل، ذهين ۽ سلجھيل ماڻهو نه ملي سگهن ۽ وري ڪا به قوت کين غلاميءَ جي زنجيرن ۾ جڪڙي وٺي، ۽ لڪ ڇوري، صلاح جدرجھد ۽ هلندي رهي، چترنجن جو خيال هو ته مون انهيءَ صورت ۾ سندن ملڪ، آزادي ماڻي سگهيو ٿي. مون ان پوري صلاح جدرجھد، يا مون تعليمي ادارن ۾ شاگردن جي جدوجهد ڪافي نه هئي. هو پاڻ شاگر هون ۽ تعليمي ميدان ۾ انگريزن خلاف جدوجهد ۾ شريڪ هو. مون مقرر ٿي هو ۽ اڪثر ڪاليج جي اسٽيڊنٽ ڪائونسل ۾ آزاديءَ جو شعور پيدا ڪرڻ لاءِ ۽ شاگردن جي مسئلن جي حل لاءِ تقريرون ۽ تقريرون ڪري جدوجهد ڪندو رهندو هو.. پنهنجن انهن سرگرمين جي ڪري هو حاڪمن جي نظر ۾ هو ۽ سندس پيءُ جيڪو انگريز راج ۾ هڪ اهم سرڪاري عهدي تي فائز هو سو به سندن انهن سرگرمين کان غور نه هو.. اهي سرڪاري آفيس ۽ ڪامورا ويچارا، جيڪي سرڪار جو نمڪ ٿا کائين، سي انهيءَ لاءِ جو حق چئي ريت ادا ڪندا آهن ۽ سرڪار ماڻھو کان به وڌيڪ غور ۽ جذبي سان اهي انقلابين خلاف ڪاروائي ڪندا آهن ... چترنجن جو پيءُ به هميشه کين انهن سرگرمين ۾ مصروف ٿيڻ کان روڪيندو رهندو هو ۽ سندن تعلقات خوشگوار نه هوندا. مثال طور چترنجن تي هڪ انگريز کي قتل ڪرڻ جو

الزام ٿيڻو ۽ هو گهٽتار ٿي ويلو ته بهاءِ بيت جي مدد ڪرڻ جي ۽ جي هو واقعي انهيءَ ڏوهه ۾ ملوث هوندو ته سندس مدد ڪرڻ بد راب، من سائس ال تعلقي جو اعلان ڪيو چوندو جي هو ائين نه ڪري ها ته سندس لڙڪي به وڃي ها ۽ بيت جي ڏوهه ۾ کيس پاڻيوار سمجهيو وڃي ها، جڏهن ته هو وڃي ٿو ته سرڪار جو نمڪ خوار هو ۽ وفادار هو. قومن جي آزادي جي راهه جي وڙهي رڪاوٽ اعتراض، غيرت ۽ مٿي منهن انسان ٿي ته مڃڻ ناچيڪي پنهنجي ذاتي مفارقي حشري ۽ حرامن کان مٿاهون سمجهندا آهن!

چترنجن، پرڀا ڪي پنهنجو داستان پڙائڻ شروع ڪيو. ائين جو سندس هٿ ۾ پرڀا جو هٿ هو، اکين ۾ چمڪ هئي، روشني هئي، محبت هئي ۽ پرڀا جي اکين ۾ لٽڪ هئا. اداسي هئي، محبت هئي... آس هئي، نراسائي هئي. هڪ اهڙي ئي وڏي شام هئي جڏهن موسم مان لطف اندوز ٿيڻ خالص آئون ڪمپني باغ ۾ ڪم ڪرڻ لاءِ وڃي رهيو هو. سڄي اولهه ۾ لهن جا سائبا ڪري رهيو هو... باغ ۾ پکين جون سوين قسمن جون ٻوليون گونجي رهيون هيون ۽ وايو منڊل قسمن قسمن ڪن جي خوشبو سان ٻڪي رهيو هو... آئون به گهمي ڦري، هڪوڻ جي ٿر سان ٽيڪ ٻڌائي، اکيون بند ڪري، ساڄي پٿر ٻڌي ۽ ٿڌي منڙي خوشبودار هوا پنهنجن ڦڦڙن ۾ ڀري ٻڌي... ايتري ۾ گهوڙي جي ٽاپڻ جو آواز ٻڌو. اکيون کولي ڏٺو ته هڪ انگريز گهوڙي تي سوار، گهوڙي سوار ۽ واري لباس ۾ ملبوس اتان اچي لاسڪائو ٿيو. هن مون ڏانهن نڪارايو ۽ مون هن ڏانهن... نه وائي بيٺو آئون کيس ڏسي اٿي بيٺو... ۽ ائين چند ساعتن کان پوءِ هو اتان لنگهي ويو، آئون وري اکيون بند ڪري پنهنجي گيان ۾ ويهي رهيس تان جو گولي هڻڻ جو آواز ۽ هڪاڻا ٻيڙ ٻڌو ته گڏ وڌڻ گهوڙي جي هٿڪار ۽ فٽا ۽ گوبچي... ۽ ڪنهن جي ڊڪنڊڙ ڦڦڙن جي آواز جو پڙاڙو به ڪنن تي پيو... سمجهي وٺس ته گهوڙي مامب تي ڪنهن گولي هڻائي آهي، مٿي ڇا ڪرڻ گهرجي؟ ڀڄي وڃڻ گهرجي يا حالتن جو جائزو وٺڻ گهرجي؟ اڃان انهيءَ شئي پٺي ۾ هوس ته هڪ

ديسي ريوالور اچي منهنجي پيرن وٽ ڪريو ... هاڻ ته ڇڏي ڪا سوائ
ڪو چارو نه هو. خبر نه آهي قاتل انقلابي لوهان ڇا ٿي بچي موٽي
ٿا سائڻ لاءِ اهو قدم کنيو هويا اهو ڪو اتفاق هو جو ريوالور منهنجي
پيرن وٽ اچي ڪريو ... بصر حال آئون ٽڪڙو ٽڪڙو اٿان ويٺي ٿيس
منهنجي ڪوشش ڪئي ته جلد از جلد انهي جاءِ کان پري هليو وڃان.
پر ٿا نه هوس چوڻ پيو ڪو ماڻهو چيو اتي نظر ڪونه ٿي آيو ۽ جي اچتو
پوليس پڇي ويئي ته ڇڪ ٿي ڇڪ مون تي شڪ ڪيو ويندو ... انهي ڏپ
۾ ترقي ڪئي ويئي، ڇپ ڪئي ويا. آئين ۾ خوف جون جعل ڪيون ۽ انداز ۾ پوڄا
۽ اڀرائي ۾ صاف ٿا ڪري ... جيتوڻيڪ موٽي ڇڏي نه گهر ٿو هو ... ائين ته
آئون پاڻ ئي صورتحال پنهنجي خلاف ڪري رهيو هوس، پر ان وقت اهو حوش
نه هئم ۽ نه عقل آيو ... اڃان باغ مان نڪتو ٿي ڪونه هوس جو پوليس ۾
هڪ جڳهه موٽي گهري ورتو ۽ ڪئي سوڳو ڪيا ٿا ... پوءِ پوليس ڪي نه ٿي سڃاڻين
مٿان وري سندن آڻي هڪ گرو آيس، ڪري رهيو هو. سو موٽي الزام ڳوي
عدالت ۾ چالان پيش ٿيو. پوليس ڪيترائي واقعي جا عيني شاهد پيدا
ڪري ورتا ۽ مون وٽ پنهنجي بي گناهي جو ڪو ثبوت نه هو. مٿان وري
والد صاحب بهادر به مون سان لاڳاپي جو اظهار ڪيو ۽ آئون پنهنجي بچاءِ لاءِ
وڪيل جو بندوبست نه ڪري سگهيس ... بهار صوبي ۾ سياسي قتلن جي
گستاخي جي ڪري ۽ انقلابين جي روز روز وڌندڙ ڪارواين جي ڪري انگريز
سرڪار فيملو ڪيو ۽ ٽوهارين تي ميسن ڪورٽ ۾ ڪيسن جو علاج
۽ جلد از جلد ٽوهارين کي مسز ڏيئي ڇڏي ڇڏي. جيئن پيا عبرت حاصل
ڪن. سو وٽي به ميسن سپرڪ ڪري وڌي جيل ڏانهن ماڻهو پئي وڃو جو
هي مادو پيش آيو ۽ ٿورسائ ملاقات جو بهانو بڻيو ... نه ته شايد آئون
ٿورسان بنا ٿي ڦاسي ڇڙهي وڃان ها! گهر وارن نه لاڳاپي جو اظهار
ڪري ڇڏيو آهي، هاڻ باقي هن دنيا ۾ منهنجو آهي ڪير ٿو ڪان سواءِ ؟
موت نه بزرگ آهي، شايد منهنجو موت انهي بهاني وڪيل آهي پر پنهنجي

هڪ، پنهنجي پيار سان به جي موت کان اڳ نه ملي سگهان ها ته اها حسرت
 ٿي رهي ها! . ڇا سڀ کان اڳ مون کان ضرور پڇڻ ها ته آخري خواهش ڪهڙي
 اٿس، توڙي ملاقات کان سواءِ ٻي ڪهڙي خواهش هجي ها؟ پر توهان ڪهڙي
 ماضي ملان ها؟ پيار ۽ محبت جي ته هي دنيا دشمن آهي ۽ ٻڌ پيار ڪندڙ ڏين
 ڪي ڪڏهن به پراشت نٿي ڪري سگهي، سو تنهنجو نالو ڪڏهن ها ته ڪيئن؟
 انهي ٻڌ ترم ڏينهن پئي گزري ته اڄ هو اتفاق ٿي پيو... ۽ ويچارا ميا
 به ڏاڍا همدرد آهن ته جيڪر اهو وڌيڪ به ممڪن نه ٿي سگهي ها!

پر توهان جو پتا ايترو رسائي وارو آهي..... پرڀاڳ جو
 اوه ڇڏي انهي قسمي ڪي. اها رسائي مامب بهادر جون جيتيون ڪئي هي
 ڪري ممڪن ٿي آهي ۽ انهي کان سواءِ ٻيو ڪم هوندا ڪري سگهن ڇو ته
 بزدل ۽ ڪم همت آهن. کين پنهنجو پيٽ پيارو آهي ۽ پيٽ خالص موڪلج
 به ڪري سگهن ٿا. چترنجن جي زندگي سان انهن جي پيٽ جو ڪو واسطو نه آهي
 تنهن ڪري چترنجن خالص مامب ڪي چرنارامن ڪجي!

اسان جو سرڪاري ڪامورر سخت مل، بي لحاظ ۽ بي سروت، مغرور
 بي غيرت ۽ هو اصول نٿي ٿو... هنن جي نظرن ۾ قوم پرستي وڌي ۽ وڏو
 گناهه آهي ۽ انهي ڪري ته هو بي غيرتي سان انگريزن جو پهريل فلامو
 جرنل، بزمڪ لور پنهنجي اڳي ۾ پايو، ڀڄت اوچو ڪيو پيا هلن..
 قاتل انقلابي ڪي شايد خبر هئي ته آئون فلائي را ۽ بهادر جو پيٽ
 آهيان جيڪو حڪومت جو وفادار آهي ۽ انهن آڳاٽن مرجھائڻ، انهن جون
 جيتيون ڪئي ۽ انهن جون ڪاريون پراشت ڪرڻ پنهنجي لاءِ باعث عزت
 سمجهي ٿو ۽ پنهنجن غريب، ڏکڻيل همد وطن سان هڪ لفظ
 به ڳالهائڻ به پنهنجي بي عزتي تصور ڪري ٿو ۽ انهي ڪري ڏاڏل ريوالور
 پنهنجي پيرن ۾ اڇلايو ته جيئن آئون گرفتار ٿيان مونکي سزا ملي،
 ۽ پنهنجي مفاد پرست خود غرض پٽا ڪي خبر پوي ته انگريز سرڪار
 جي نظرن ۾ سندن خدمتن، وفادارين جي ڪيتري قيمت ۽ قدر آهي!

برو پيارو (انقلابي) پلidl هو... منهنجي پيءُ نه مون سان لا تعلق
جو اعلان ڪري، چٽو ٿيو، احساس وري ڇا جو...

ڪاليس پر خبر نهي نه پيشي پر اهو هٿ اچي ويو جتان پريا جي
بنگلي ڏانهن رستو ويو... انهي هٿ اچي سڀ بيبي رها! پريا
جي دماغ ۾ لوفان آيل هو... سندس آليڙ مان لڙ ڪن جون ڦٽارون وهي
رهيون هيون... جدا ٿي جو وقت اچي ويو هو! سندس محبوب، سندس
خوابن جو شهزادو، سندس دل جي دنيا جو مالڪ کائڻ جدا ٿيڻ
وارو هو... هميشه لاءِ، وري ڪڏهن به نه ملڻ لاءِ....

زندگي هڪ فاني شئي آهي... ڪنهن وقت به انسان موت جي
هنج ۾ وهي سگهي ٿو، پرايو ڇا ٿئي هڪ ٻئي کان جدا ٿيڻ نه هاءِ
وري ڪڏهن ملاقات نه ٿيندي اهو ڪو سولو ڪم آهي، پنهنجي پيار
پنهنجي زندگي کان هميشه لاءِ جدا ٿيڻ گهٽ پر گهٽ ڪنهن انسان لاءِ
نه ممڪن نه آهي... پٿر ۽ شين کي نه احساس ڪونه ٿيندو پر دل واري،
سامه ڪٿن ڏانهن لاءِ اهو نا ممڪن آهي..

پرهاڻ ڇا ٿي ٿي سگهي! چترنجن جنهن راه جو مسافر هو اتان
هو ڪٿن واپس نه اچڻو هو... فيلو ٿي چڪو هو... پريا جي مارڪ
معموم دل اهو نٿي برداشت ڪري سگهي نه انهي سان فيماڻي ٿي ڪو
اثر نٿي پئي سگهيو، کين لازماً جدا ٿيڻو هو ۽ جدا ٿيڻ جو درد
برداشت ڪرڻو هو..

پريا، چترنجن جي چوري ڏانهن نڀاري رهي هئي ۽ سندس آئيني
نيروهاڻي رهيون هيون... کيس سمجهه نه ٿي آيو هڪ ڪوري ريت چترنجن
کان جدا ٿي... هميشه لاءِ اهڙي وقت چترنجن لاءِ به خود تي قانون کڻ
ٿاڀو ڏکيو هو... ڪي به روزن ڳي پر سات، بنا ڪن جا قسم ۽ واعدا، محبت
۽ پيار جي ڇانور زندگي گذارڻ جا خواب، زندگي جي ڏکڻ ۽ دردن کي
گڏ جي منهن ڏيڻ جا وڃڻ ۽ هاڻ... ڪيئن... آخر ڪيئن... هو اها

(35)

دل ڪٿان آئي، جنهن سان پريا کي الوداع چوي؟ پر نه ... جدانه ٿيو
آهي... نه ڇا هيلدي به جدا ٿيو آهي پر انهي لاءِ بس دل منجهان ڪڍي
پوندي... پنهنجن جذبن ۽ اندرجي آڌمن کي ٽاپور ڪيو ڇوڪرو... ۽ پريا
کي دلداري ڏيئي پوندي... سندس لٽ ۾ ڪها پوندا... ۽ بس ڪا به
ڪري پوندي ته زندگي کي بهادري سان
پنهنجي ڌڪ کي پنهنجي روح تي غالب نه اچي ڏسي، هڪ ڏينهن
جدانه ٿيو هو... پوءِ چار ڏينهن آب ٿي سهي...

هن پريا کي چڪي کي پنهنجي سيني سان لالو ۽ سندس وارن
کي چمپائين - پوءِ آهستي آهستي، لڙندڙ، ٽڙندڙ آواز ۾ اهو سڀ
ڪجهه پريا کي چئي ڏنائين جيڪو ڪن پل آب سوچيو هئا ٿين...
۽ پوءِ... آهستي... پريا کي خودمان ڌار ڪرڻ چاهيائين...
پر هو ته کين چئني پئي...

پريا - جان من... وقت اچي چڪو آهي... جدائي جو زهر اسان کي
پيوئي پوندو... همت ڪر جاني...
ڪٿان آئين ايتري همت؟ ڪيئن تسليم ڪريان ته قسمت
جي ديو کي ملڻ کان آب ٿي اسان کي جدا ڪرڻ جو فيصلو ڪري چڪي
آهي؟ ڪنهن جي... سري تي زندهه رهندو؟

موت ۽ زندگي، خوشي ۽ ڌڪ... زندگي جون حقيقتون آهن
جاني... انهن تي ڪنهن جي به وس نٿو هلي سگهي... دنيا جو امير ترين
انسان به زندگي ۽ خوشي خريد نٿو ڪري سگهي، سو لڏن ۽ آڏو پنهنجي
لاءِ خوشيون ڪيئن ٿا حاصل ڪري سگهون؟ اسان کي همت سان، حالتن
کي منهن ڏيڻو پوندو... ڪاتب تقدير فيصلو ڪري ڇڏيو آهي پر انهي کي
تسلیم ڪرڻ کان سواءِ ڪوبه چارو نه آهي...

تو کي ته پگور تمام گهڻي همت ۽ حوصلو ڏنو آهي جاني، پر آئون
ڪمزور آهيان... منهنجي ايتري همت ڪونه آهي... ۽ آهيان هي جبل جي

جھار ... ڪنهن جي سماري ڪنهن جي آسري

چترنجن خاموش ٿي ويو. ... وڌيڪ چوي به ڇا؟ خود منجھس به نه همت ۽ حوصلو ڪونه. ... اوجھو، چل پري ڪونهيلو ڪري ورتو. ... چيائين. پاڻ ڪٿي به ڪونه ساڻي بڻجڻ جو فيصلو ڪيو هو. ... مونکي پنهنجو ڪري وٺ چترنجن. ... آئون پوءِ باقي زندگي توکي يار ڪري، پنهنجي جيون ساڻي ڪي يار ڪري، سندس امانت جي حفاظت ۽ خدمت ڪري گذارين. آئون خودڪي چترنجن جي امانت سمجهندس ۽ اهو منهنجي لاءِ زندگي گذارڻ جو بھانو ٿي پوندو.

چترنجن واٽرو ٿي ويو هن کي ڦاسي وسيلي موت جي حوالي ٿي ڪيو ويو ۽ هيءُ بيوقوف چوڪري پنهنجي سڄي حياتي ڏئي ٿي لڳائي رهي هئي! ۽ هن وقت هن حال ۾ اهو ممڪن به ڪيئن هو؟ سو هن پرڀاتي سمجھائيندي چيو پنهنجي دل کي سمجھائي ڄاڻي ... جيڪي ڪجهه تون چئي رهي آهين سو هن حال ۾ نه ممڪن ئي ڪونه آهي! ٻن انسانن جي شادي ڪا گڏي گڏي جي راند نه آهي جيڪا ايئن بيٺي پير ٿي وڃي. آئون ڪابه ڳالهه ٻڌڻ لاءِ تيار نه آهيان. ... جي ڪو پٺت به چار اٿلڪ پڙهي اسان شاديءَ جي پٺت ۾ منتقل ڪري ته ٿيڪ نه نه؟ اهي سڀ دنياوي رهن آهن. شادي نه ٻن دلين جي سيلاپ جو نالو آهي. ... جي مرد ۽ عورت هڪٻئي کي پسند ڪن ٿا ته ڪنهن ئين شخص تي وڃي پر آڻڻ جي ڪهڙي ضرورت؟ ڏس ڄاڻي، ڪوبه عذر نه ڏئي، منهنجي هي آهڙي خواهش پوري ڪر. ... ايترو چئي هو چترنجن جي پيرن تي ڪري پئي. هن ٽڪڙو جهڪي کيس چمڪي پنهنجي ميني سان لائو ۽ چيائين ”اهو ڇو ٿي ڪرڻ چري؟ تنهنجو مقام ته چترنجن جي دل آهي.“

۽ پوءِ هن صوبيدار ڏانهن نهارايو. ... هو به انهن ٻن پيار ڪندڙن جي سموري گهٽگو پڻ ڏسي رهيا هئا. ... پوليس وارن جي آڳوڻن به نماڪ جيون. ... ها هو به انسان هئا. ... شايد مٿان انسان. دل وارا انسان. ... ٻن پيار ڪندڙن جي

جي ميداني جواھو منظر سندن دليبي کي بہ رٿاري رهيو هو... ۽ گڏ وڌڻ
هو پري جي محبت، سندس ايتار ۽ قرباني واري فيصلي تي حيران بہ ڪيا...
اهڙا انسان بہ آهن هن دنيا ۾؛ پري جھڙا۔ سچا، وفادار،
صوبيدار چيو ۽ چوڪي تي تمام بندوبست ٿي ويندو۔

پري چيو... ڪاهه دنيا واري رسم پوري ڪرڻ جي موڪلي ضرورت نہ آهي۔
آئون پوري موٽڻ ۽ موٽڻ سان چترنجن کي پنهنجو جيتون ساڻي متنب
ڪريان ٿي... ۽ اوهين انهي جا شاهد رهجو... ايترو چئي پري آڳاٽي
وڌي چترنجن جو هٿ پنهنجي هٿ ۾ ورتو ۽ جھڪي سندس هٿ کي
چمي وٺائين... چترنجن وري کيس پنهنجي سيني سان لڳايو۔ سندس
اکين مان ٻه موتي وهي پري جي وارين تي ڪريا!! هوڏانهن پري ڪجهه
ٻڌڻ بہ نہ ٿي ڇا هيو ۽ ائين هي قافلو آڳاٽي روانو ٿيو۔

چترنجن جي اکين ۾ لڙڪه هئا، پري لاءِ، پنهنجي جيون ساڻي لاءِ، ان
ميونڊ ۾۔ سندس زندگي جي آخري سامهون کي پري پنهنجي زندگي
جي قرباني ڏيئي جھڙي ريت خوشين جي روشني سان روشن ڪيو هو،
ايتار ۽ خلوص جي گلن جي جيڪا ورکا سندس ارڻي تي ڪئي هئي، تنهن
احسان جي احساس سندس روح کي بہ پري جي چرڻن ۾ جھڪائي ڇڏيو
هو۔ هو مورت هو۔۔ ڪجهه نہ هو۔۔ پري زندگي هئي۔۔ زندگي ۽ موت
هميشه هڪٻئي جا دشمن رهيا آهن۔۔ زندگي خوشين جو پيغام آڻيندڙ
آهي ۽ موت سرخوشي جو قاتل۔۔۔ پري زندگي، موت کي ٻڌي ٿو،
رهي ٿو۔۔۔ زندگي ۽ موت جي انهي ملاپ تي سڀ ڳالهائون رهند
آسمان، ٻي پکن۔۔۔ هر هڪ لاءِ اهو هڪ نئون تجربو هو۔ انوکو اٿس۔
پري وقتي طور هر غم، ڏک ۽ رنج کي وساري ڏيئي هئي، چترنجن
جو هٿ سندس هٿ ۾ هو۔۔ سندس پيار۔۔ سندس قرب۔۔ هن پنهنجي
پيار کي حاصل ڪري ورتو هو۔۔۔

دنيا جي هر هٿ تان، هر سازش کي نامڪام بڻائي هو پنهنجي محبوب

جي زندگي ۾ داخل ٿي ۽ ڪي شئي، چترنجن جي ادا ۽ زندگي ۾
 خوشي جي هڪ روشن ڏيکاري بڻجي، ڪن جي خوشبو بڻجي، لهر جي
 ٿڌي چانهه بڻجي، چنڊ جي کيس جهڙي روشني بڻجي، - هڪ سون
 شئي خوش شئي... سندس آڱ آڱ ۾ خوشي شئي، سندس وار واريلن
 جا ڪيٽ ڪاٺي رهيو هو. پتي پتل، ڌرتي ۽ آڪاش، ۽ شام جي ٿڌي
 هير، سندس خوشين ۾ شريڪا هئا کيس مبارڪون ڏيئي رهيا هئا...

گهوٽ ڪنوار، موت ۽ زندگي، هٿ هٿ ۾ ڏيو، آئيني وڌي رهيا
 هئا. تانجو پوليس چوڪي اچي ويئي. چوڪي جو هڪ صاف شورو ڪمر
 هو سو هر ممڪن طريقن سان سينگارايو ويو... ڪمري کي معلق ڪيو ويو
 گهوٽ جون هٿڪڙيون ڪوليون ويون ۽ کين ڪمري ۾ پهايلو ويو... ڏاري
 شوق ۽ پيار سان ماني جو بندوبست ڪيو ويو ۽ عزت سان گهوٽ ڪنوار
 ڏانھن ماني موڪلي وئي...

پاهرا، سپاهي ۽ ٻئي ۽ جنهن ٻن وٽي سو خالق ڪائنات
 آڳيان هٿ کنيو بيٺو هو ته ڪنهن نڪري هڪ ڏور دنيا جون خوشيون
 ڏسڻ لاءِ زندگي سلامت رهي، پيار ڪندڙن لاءِ روشني بڻجي ۽ خود
 غرضن لاءِ سبق بڻجي زندگي رهي... ڪو معجزو پيش اچي
 ۽ گهوٽ ڦاسي مان بچي وڃي... پر ڇا جو وجود دنيا جا ڏک ۽ درد
 برباشت ڪرڻ مان بچي وڃي جيڪي پنهنجو اهو ڪم ڇڏو
 وات ڦاڙيو، تيزي سان ڏانھن وڌي رهيا هئا؛ هن جو کيس پٺڀري
 پڇاڻان مڃايو ڪرڻو هو!!

رات و هامي وڻي . جڏاڻي جو وقت اچي ويو . ملاپ ۽ ملاپ .
 خواب پورو ٿي ويو ، پر ڪنهن کي خبر نه ڪن خوابن جي ياد گيري به انهن خوابن
 مان وڌيڪ شين ٿي ٿي ۽ جڏاڻي جي غم کي اهڙو بڻايو . ڇڏي هو
 ماضي شريف قراق مان آهستي آهستي پيوڊڪ پرميندو ۽ دل جي
 اڇ مٽائيندو...

صبح جو پي نام ، صبح جي ڪرڻن ڌرتي کي چمي پھچايو ، سويڊر
 ۽ سپاهي ورديون پايو شرڪ جي پرسان بيٺا هئا ، ٿاڱو ۽ اچي ويو ڪنهن
 تي پري ڪي پاس وڃڻو هو . سويڊر جون نگاهون انهن ٻنهي عجبين
 تي هيون .. هنن ٻنهي جڏاڻي هر مندر ڏاڍو دردناڪ هوندو... پر هو
 ٻئي ٻنهي خاموش هئا . مير جا جيئرا جاڳندا مثال... جن پيار ڪيو آهي ، سي
 سمجهي سگهن ٿا ۽ وٺل جي رات . - عجب جي ڏين رهي شريف سان
 جيڪي پنهنجي دل ڀڙڪري وڌندا آهن ، پنهنجون اکيون روشن ڪري
 وڌندا آهن ۽ دل جون حرڪتون ۽ اريان لڙڪن ويلي واهي ڇڏيندا
 آهن . تن جي جڏاڻي لڙڪن ۽ لعنن سان عبارت نه هوندي هئي...
 سندن دلون روئي رهيون هيون دلون آهن . روح هڪون هاري رهيا هئا
 پر اکيون نيرن واهيندڙون آهن ، زبان فرسار نه ڪندي آهي
 سپاهي سندن اها خاموشي به ڏسي نه سگهيا ، شايد سمجهائون
 ٿي ته انهي خاموشي جي پري ۽ ڪيترو ڏک هو ، ڪيتري اذيت هئي ،
 ڪيترا لڙڪا هئا . هو پنهنجو رخ مٽائي شرڪ ۽ مڙهي پيا ۽ نگاهون جھڪائي
 ويهي رهيا... ڪنهن جون اکيون پٺل هيون .

ٻين سپاهي جي هٿن ۽ شڪرڻن جو ڪو ٿيو . چترنجن ۽ پريا
 پريم وادي ۽ جيئري جاڳندا دنيا ۾ موٽي آيا . پنهنجي مڃڻي جي هٿن تي
 دٻايو . اکين تي اکين ۾ آخري گفتگو ٿي ۽ چترنجن پنهنجون ڪرايون
 شڪرڻي پهرائڻ لاءِ پيش ڪري ڇڏيون... مڃڻي جو ميمار لاري ۽ سوار

ٿيو ۽ لاري رواني ٿي ويئي ... هلندڙ لاري مان هٽڪٽين وارو هٿ هڻايو
 لهرايو، اوهه جي ڪڙبن جي وچ ۾ جڙ واري ٿيو ۽ پوءِ لاري ڀرپا جي نظارن،
 دورتي ويئي ... ڀرپا جيڪا آبِ صدف وقت ڊنل هوندي جھڙو ڦٽڪ ڏيندي
 هئي تنهن جو روپ ۱۰ ڀيڻو منظر پيش ڪري رهيو هو ... سندس من موٽيندڙ
 هڪ ئي من وقت خود اعتماد ۽ جوڌيڪ هو ... هن دل ٿي دل ۽ فيملو ڪريو ٿو
 هوءَ هونئن ئي ڀرپا جي اڀڻن ٻي پار ۽ مددگار نه ڇڏيندي ... پوءِ
 قوت سان هٿ پير هڻندي، پوءِ کٽي ڀڳ ... چوڪي وارن ڀرپا جي گهر
 وٽ لاءِ ٿانگو گهرائي ورتو هو ... هٿ ٽرڪ جي وٽ پڇاڻاڻ، ٿانگي ۽ سار
 ٿي، پنهنجي ٻئي جي گهر تان هن ريت ٿي .

سندس گهر ۾ ڪهرام مثل هو. لوهان سسئي ڏي جي سارو
 ڏينهن ۽ رات گهٽ ٿي وڃي نه ماڻهن جو ڪهڙو حال ٿيندو؟ ڀرپا ڏري
 امير ماڻهن جي اڪيلي لڏلي ڏي هئي، سڪي سڪي هلي هئن ۽ ڀوڪو
 اولهڪو ... هئن . راءِ بهادر سندس ڳولا لاءِ هر ممڪن جتن ڪري
 چڪو هو ... شهر جا ڪيترائي بدنام ماڻهو انهي سلسلي ۾ پڪڙيا ۽ ويا هئا
 مٿان ڪوڪيس انوائٽ نه ڪري ويو هو ... ماڻس روئي روئي کڻي دريا وٽ
 هئا. راءِ بهادر به پریشان هو پر سرد هجڻ ماني پنهنجي پریشاني کان
 جي ڪوشش ڪري رهيو هو ... ڀرپا کي گهٽ ٿي هاءِ ٿي پندرهن ڪروڙ
 ٿي چڪا هئا ... هينئر به وقت راءِ بهادر جي وڏي بنگي ٿي موت جهڙي
 خاموشي ڇاٽيل هئي ... مالڪ ۽ مالڪن امان هئا ٿو ڪر ڇا ڪر به ادا ٿا.
 سندن اداسي جو سبب هو جو ڀرپا ڪنهن به لوڪر کي لوڪر ڪري نه سگهيندي
 هئي ... هٿ اڪثر سندن ڪمرن ۽ ويٺي ٻارن سان راند ڪندي هئي ۽ لوڪرن
 جي ڪنن ۾ هٿ پٽي وٺي ٿي ... لوڪرن جي ڏک درد ۾ سندن هر ممڪن
 مدد لاءِ ٻڌ ڪم ڀڃڻ ٿي ... اڏو ڀرپا گهٽ ۾ داخل ٿي . هن ٿانگي
 ٿري کي گهر کان ڪجهه پري واپس موٽائي ڇڏيو هو ... ڀرپا کي ايندو ڏسي
 گهر ۾ چڻ زندگي جي گهر جوڙي ويئي . ماڻس کيس پاڪر پائي هڻي هارڻ

ٽي، راءِ صاحب به کيس سيني سان لا ٿي کائن پڇڻ تڳو ته هوائيتو وقت
 ڪهڙي هاڻ به رهي... جيتوڻيڪ سندس من مان صاف ظاهر ٿي، جيتوڻيڪ
 سائن ڪا اڌ سڙهي نه ٿي هئي، پريائت جوڊل ڪيئن مڃي... پر پا کين
 ٻڌايو ته هو ڪانه شام جو جڏهن پيار ڪرڻ لاءِ ملائقي کان وٺي پريوڊيڪي
 ويئي ته سندس اکين هڪ حادثو ڏٺو پر انهيءَ حادثي به سندس هڪ طبيبي
 ساٿي به زخمي ٿي پيو هو... هو گهايل ساٿي جي دلجوئي به تيمارداري
 لاءِ سندس گهر هلي وئي هئي چوڻ ڪنهن به ڏکويل انسان جي دلجوئي
 ڪرڻ ٿي سندس ايمان به مذهب هو... مائٽن جي ذهنن به ته ڪڏهن
 وسوسا موجود هئا، پر پرياهڙي قسم جي ڪا به ڳالهه نه ڪئي... ۽ چاچو
 ته هو بالڪل خوش ۽ پرامن نظر اچي رهي هئي تنهن ڪري مائٽن
 کي به پنهنجو پاڻ کي آت ڏيئي پيئي ته سندس ڏي جي عزت محفوظ
 هئي... ظاهر آهي ته جي ڪنهن به چوڪري جي عزت سان هٿ پير
 ڪئي وڃي ته هو خوشي ۽ مطمئن ٿي نظر اچي سگهي...
 پرياهڙي ته خوشي ظاهر ڪري رهي هئي پر سندس اندر به
 آڏن مان هئي پيار ۽ مل جي شراب جو جيڪو ڏاڏو آهي، سر دل ۽ دماغ
 کي وري ٽوڙي، مٿان وري هن جهرئي ريت پنهنجو ڪنهن جي
 محل جهڙو، ناز ۽ پريل پريل سڳيت پر لوجس جهڙنجن کي ارڙو
 ڪيو هو ۽ ان ميلاب ۽ پنهنجو پاڻ ڪنهنجي حوالي ڪرڻ جي احساس
 کيس جيڪو سرور بخشيو هو سو ورنه جهڙو ٿي نه هو... سندس وجود
 جو انگ انگ، منهن ۽ ڏرو ڏرو انهيءَ دلفريب احساس به مست هو.
 چترنجن جي پيار جي مدد هوش ڪندڙ خوشبو هاڻ سندس جسم جو
 حصو هئي اهي سڀ احساس کيس پريشان ڪرڻ لاءِ ڪافي هئا...
 چاچو پيار ڪندڙ چترنجن جنهن جي هٿن جي چمڪاءُ به الائي ته ڪهڙي
 خاصيت هئي جو پرياهڙو وجود ڪنهن مست ڪندڙ ساز و آسگي
 هو سڙيڪڻ تڳو هو، جنهن جي چپن جي رس کيس مدد هوش ڪري

چئن ٻو هو جنهن جي، محشادي چاٽي کيس تحفظ جواز امت اسس بخشو
هو، ائين، بي وسي جي عالم ۾ هن دنيا مان روانو ٿي ويندو اها هن کي
پنهنجي فيملي تي پڇيائو ڪونه هو، هن سمجهيو هو ته هو چتر نجن کي
هڪ اهڙي خوشي بخشي رهي هئي جو دنيا مان وڃڻ وقت چتر نجن جي
دل ۾ اهو خيال نه رهي ته سندس دل جي ڪا به حسرت، ڪوبه اريان پورو
نه ٿي سگهيو... ۽ هو پنهنجي مقصد ۾ ڪامياب به ٿي، پر هن اهو ڪونه
سوچيو هو ته چتر نجن کي خوشي ڏيندي ڏيندي خوراڪس اهڙو درد ملي
ويندو جيڪو باقي زندگي کيس تڙپائيندو رهندو. چتر نجن جي پيار ۾
جيڪا سڃاڻي هئي ۽ سندس ملاپ ۾ جيڪو خلوص هو تنهن جو احساس
نه زندگي ۾ پريا جي دل مان نه نڪرڻو هو. اهي ڳالهيون اهڙيون هيون
جيڪي کيس ويڳا ٿو بڻائي رهيون هيون... ۽ سندس اها ويڳا ٿيڻ گهر
طرحن کان به لکي نه رهي سگهي... ساند به ڏينهن ماڻهن اهو نتيجو
ڏسندي رهي... اڳي پريا ڪتابن جو مطالعو ڪندي هئي، ڇپر ۾ پڙهڻ
ڪندي هئي، مٿن سان ڳالهيون ڪندي هئي، لوڪن سان ڪل ڳوڻ ڪندي
هئي، پر هيئن اهي سڀ عادتون ڪاٽڻ موڪلائي ويون هيون، هر وقت
خيالن ۾ سوچڻ به گهڻو هوندي هئي... هتي ڏينهن مٿاهه جي وقت هڏ
ڇپر جي ڪناري پيل بئيج تي ويهي هئي ته ماڻهن به اهي سندس پري
ويئي، ايتري ۾ راءِ بهادر صاحب جي موٽر به بنگلي ۾ داخل ٿي زال ۽
ڌيءَ کي ڇپر ۾ ويٺل ڏسي هو به اوڏانهن ننگي آيو اڃان خوش خبر
عاميت پئي ڪيائون ته راءِ بهادر صاحب پنهنجو وڃڻ ٿا پڙندو محسوس ٿيو
منجهي نه سگهيو ته ڇا ٿيو... سامهون ڏٺائين ته سندس گهر ڌاري ۽
پريا به بئيج تان هيٺ ڪرڻل هيون... ايتري ۾ بگلي جي هڪڙي
پٽ اچي پٽ پئي... هاڻ نه ڳالهه ٿي پئي... ڌرتي لڏي رهي هئي
چشمي طرفن مان ڏيڍ ۽ هراس ۾ ورنل انسانن جون رڙيون پڻ ۾ اچي
رهيون هيون... مائٽو راءِ، ڀڳوان ۾ خدا کي مدد لاءِ ڀڪاري رهيا هئا.

واق

ڪنهن پنهنجي پٽ کي ٿي ته ٿي ڪيو ته ڪنهن پاڙي... ۽ ٻه...
جن جي بنگي جو گهوڙو همرو زمين سان پاڪين پئجي چڪو هو، ۽ پاسي
واريون عمارتون به ٻي وڃي وئيون... هر طرف هاها ڪار مٿل هئي...
لوڏا صرف چند ميڪڊن لاءِ محسوس ڪيا ويا پر ڇڏي طرفن تباهي ۽
بربادي جا لازوال داستان ڇڏي ويا... شهر شهر ڪنڊر بڻجي ويو، رستا
اڪري ويا، جايون ڊهي پيون، ڪيترن هٿن ۽ پاڻي نڪري آيو... هي
نئين پاتي جيئن ته چهره ويٺل هئا تنهن ڪري زخمي ٿيل کان بچي
ويا... لوڏا بند ٿيا ته پري ڪي گهر جا ٺوڪرياد آيا... ڊوڙي اوڏا انهن
ديئي ته خبر پيس ته پوڙهو وفادار ٻورچي ڊيڄي ويو هو... به ٺوڪر
سرون ۽ ڪاٺيون هٿائي کيس ڪڍڻ جي ڪوشش ڪري رهيا هئا...
پرياهه انهن سان شامل ٿي ويئي. جلد ئي ٻورچي ڪي سرن ۽
سيخن هيٺان ڪڍيو ويو... اتفاق سان هو به زخمي ٿيل کان بچي ويو
هو جو هڪ لوهي ڪارڊ راڙي نموني ڪريو جو پوڙهي لاءِ ڍال بڻجي
ويو... پري ٺوڪرائي کان سندس ٻارن متعلق پڇيو، جنهن کيس
ٻڌايو ته، ڊيڄي ته اسين به ويا هئاسون پر اسان جي ڪاٺين جڳي جا
ڪڪ پن وڃاڙا اسان سان مانوس ٿي چڪا آهن تن اسان کي ڪوبه
نقصان نه رسايو... رات لاءِ بهادر جي فيملي کي مونٽر ۾ گڏ رهي پئي.
جيڪا ڪلڻي ۾ هجڻ ڪري نقصان کان بچي ويئي هئي... پر صبح پري
لاي موت جي خوشبو ڪٿي آئي... خبر پئي ته زلزلي جا لوڏا پرياسي
وارن سڀني شهرن ۾ محسوس ڪيا ويا هئا ۽ سڀ شهر ۽ ڳوٺ خام ڪري
مئل پور جو نالو نشان به ڏري ڇڏي گولي تان چارهي چڪو هو... ماڻهن
ٻڌايو ته وڏي جيل به تباھ ٿي چڪي هئي ۽ جيل ۾ موجود سمورا قيدين
مري ويا هئا يا جيڪي سميت سان بچيا سي پڇي ويا هئا... پري جي حالت
اور هئي... ڪاٺ پيش ڪراڻي وري وري مان ننڍ موڪلائي ويئي.
چين جو رس سڪي ويو هو اني جو ست ٿئي ويو... ڪير سمجهي نه

سگهين ته کيس، هڙو ڏک هو... حال اوهي به نه مڻهن سان ۽
 ڪنهن کي پٽائي ماته سندس (نه) کي، سندس پيا، سندس جانين
 ڪا اٿس کسي جي چڪو هو... ٿي وڃي ته انهيءَ صورت ۾ اڃان به پاڻي اميد
 بيٺي هئي ته هو وڏي ڪورٽ ۾ چترنجن جي سزا کي جيلين تي
 ملڪ جي ڪنهن قابل ۽ هوشيار وڪيل کي چترنجن جي سزا کي
 جي دفاع لاءِ مقرر ڪندي، پر قدرت ائين ڪندي، اهو ته هن سمجهيو
 نه هو...

پن ڏينهن کان پوءِ رستن کي آمد رفت لائق بنايو ويو ته پوءِ
 منظر پوريهجي ويئي، گهر ۾ آئين جي ڪنڊن مان زخمين ۽
 لاشن ڪيڏا جو ڪڍا ڇڏيا جاڙي هو... جيل جي عمارت مڪمل
 طور تي تباهه ٿيل هئي... پر پاڪيمپ ۾ وڃي لاشن جا ڇهرا
 ڏٺا... چترنجن جو ڇهرو کيس انهن ۾ نظر نه آيو. دل ٿي دل
 ۾ هو خوش ٿي ته شايد قدرت اهڙي ريت هڪ ڀيگناهه کي
 سزا کان بچائي ورتو آهي... پر جڏهن سري ويلن جي نالن جي فهرست
 ظاهر ڪئي ويئي ته انهن ۾ چترنجن جو نالو به موجود هو...
 پر پاڻ کي انهيءَ فهرست تي اعتبار نه ڏنو. هن هڪ هڪ لاش کي
 چٽائي ڏٺو هو... پراڻن به نه ٿي سگهيون ته چترنجن کي اهڙا
 زخمدار ٿيا هجن جن سندس صورت تي بدلائي ڇڏي هجي ۽
 پر پاڻ کيس سڃاڻي ٿي نه سگهي هجي؟ مثل قيدن جون فهرستون
 سندن گلي ۾ پيل غبن جي آثار تي ٺاهيون ويون هيون انهيءَ ڪري
 غلطي جو امڪان بنهه گهٽ هو...

پر پاڻ پنهنجي پريميءَ خاطر قانون سان چمڪ هڻي جي ٻارن
 ۾ هئي پر قدرت کيس اهو موقعو نه مهيا ڪيو. زلزلن ۽ ڪنهن جو گهٽ
 تباهه ڪيو، ڪنهن جو ڪاروبار، ڪنهن جو پيارو گهر ۽ ويو ڪنهن جو پيارو
 ڪنهن جي پيل ته ڪنهن جي ماءُ، پر پاڻ چوڻ کي، پاڻ ته زند هجي

۳۳۰

ويشي پرسني سر روح د نيامان اذانه كړي ولي. سندن سر زنديكي،
سندن سر يزيتم، هان هان د نيا پر نه هو... سپ آسون اميدون خه،
مي وينون... پر پالاي چس نه دنيا اندري شي وشي، پر پال هان پيوام.

ڪاليج جون موڪلون منتقل ٿي چڪيون هيون. ڪمڻ ٿا آهن
 ويل چوڪرا ۽ چوڪريون دعابده جو سلسلو جاري رکڻ لاءِ ۱۰۰ ۵۰ ۵۰ ۵۰ ۵۰ ۵۰ ۵۰
 نوان شاگره به آيا پئي. پر پريا ڪاليج نه وڃي چترنجن جي مراد
 جو زنده اڃان تازو هو، سندس ذهني ڪيفيت اهڙي نه هئي جو هو غلطي
 جاري رکي سگهي ها... انهي ڪري هن بستر جانو ته ڪاليج نه وڃي...
 مائٽ سندس انهي فيصلي تي ناراض ٿيا، کيس سمجھائڻ جي ڪوشش
 ڪئي ويئي پر پريا جي من ڪري هو خاموش ٿي ويا... سندس ڪاليج
 جي ساهيڙين کيس پنهنجو فيصلو مٽائڻ لاءِ تمام گھڻو چيو پر هن نه مڃيو...
 زلزلي کان تباهه ٿيل شهرن ۾ ڪاروبار وري شروع ٿي چڪو هو، نيون
 عمارتون ٺهي رهيون هيون، نوان ڪاروبار ڪلي رهيا هئا... شهر مرشدون
 به ٿي رهيون هيون... انسان ڏاڍو آهي چوڻي، زلزلي جي رسايل ڏکڻ
 تڪليفن کي وساري شهر جا انسان خوشيون به ملهائي رهيا هئا ته ڪلي به
 رهيا هئا، هڪڙي پريا اهڙي شخصيت هئي جيڪا اداس هئي، جنهن
 جا ڇپ سرڪ لاءِ سڪي ويا هئا. جنهن جا مائٽ سندس من موهندڙ
 ڪل پٽن لاءِ منظر هئا. پر هٿ نه ڪجهه به ڪونه هو... نه سرڪ نه ڪل...
 نه ڪا خوشي... بس اداسي ۽ رڳ جا پاڇولا هر وقت سندس وجود
 کي ڏڪوريل نظر ايندا هئا. سڀ حيران هئا ته آخر کيس ڇا ٿو هجي!
 ايتري خبر نه گهر وارن کي پئجي ويئي هئي سندس ڪاليج جو ساڻي
 چترنجن، زلزلي ۾ هن دنيا مان لاڏاڻو ڪري ويو هو... پر ڪنهن
 اسڪول جي ساڻي لاءِ ايترو ڏک؟؟
 مائرون پنهنجن جوان پٽن جو غم به دل ۾ لڪائي دنياراريءَ ظاهر
 ڪل خوشي ۾ شريڪ ٿينديون آهن، هي ڪهڙو منهنڌ هو جو پريا هئا
 دنيا تيا ڳوڻي هئي؟؟
 ڊاڪٽرن سان صلاح ڪئي ويئي، ڏاهن ۽ بزرگن کان راءِ ورتي ويئي،
 جن سڀني اها صلاح ڏني ته چترنجن جي بي وقت موت شايد پريا جي

دل ۾ دماغ تي گهڻو اثر ڇڏيو آهي، انهيءَ ڪري بهتر آهي ته سندس
شادي ڪئي وڃي جنهن جي ڪري هونئين ماحول ۾ نئين زندگي ۾
داخل ٿيندي ۽ ممڪن آهي ته اهڙي ريت سندس اداسي به دور ٿي وڃي...
مائنٽ نه اهو به ڪرڻ لاءِ تيار هئا، پر سڻو هجي هوءَ پرڀاڙ ڀريل
کيل ۽ سڄو ڌار ڇوڪري هئي، تنهن جي شادي سندس بنا ڀڄڻ جي نه
ڪري نٿي سگهيا.... سو هڪڙينهن وجهه ڏسي مائٽس اها ڳالهه
اچي چوري، جڏهن هُو بنگلي جي چهرتي موٽي ۽ گلاب جي ٻارين
پرسان ويٺي هئي..

يئري... ڪاليج وڃڻ به ڇڏي نه... ڪيڏانهن ٻاهر به ڪهڙو
ڦرڻ نٿي وڃين... ائين ڀلا هيءُ جيل جيتري زندگي ڪيئن گهرائي؟
پرڀاڙايو... ممي، آئون ائين ئي ٺڪ ٿي محسوس ڪريان-
هي ڪل منهنجا ساٿي آهن، انهن سان
اوري ڏينهن لاهي ڇڏيندي آهيان- ائين ئي سموري زندگي گذري
وڃي...

اها تنهنجي بيوقوفي آهي ڏي، ائين وقت نه گذري سگهندو...
اسان جو به ته سوچ ٿو ٿئي اسان جو پٽ آهي، ٿو ٿئي اسان جي
ڏي... اڃان به اسان تنهنجي ڪا به خوشي ڪونه ڏني آهي ۽ ٿو ٿي
جيڪا جواني ۾ ٿئي ائين ڪهڙو ڌڪ دل ۾ سانڍي ويهي رهي آهي...
اسان جو به نه ٿو ٿئي حق آهي... تنهنجو پٽ به پريشان آهي...
پرڀاڙايو... منهنجي خوشيءَ جو خيال نه ڪريو ممي... خوشي
لغظ آئي، ٻڌڻ به نٿي چاهيان- باقي ٿو هانجي خوشي لاءِ جي آئون
ڪجهه ڪري سگهين ته ضرور ڪنديس...
” ٻاڪٽرن به صلاح ڏني آهي ۽ تنهنجي پٽ جي به مرضي آهي ته
تنهنجا مٿ مينڌي رٿا ڪجن... جيتريڪ اڃان اسان تي ڪا جلدي ڪونه
آهي پر تنهنجي اداسي به ائين نه ڏسي سگهون..

اهو پٽي پريا ڏکاءون ڪئي هين ڪيون ۽ هوءَ سڌ آه سندس
چن مان نڪتي مائس ڪنگو جاري راند ي چيو اهو پياڻي ڀاني جي
اٽري نه آهن ڪونه جيڪا شادي جي سٺي تي ڳالهائي نه سگهي...
تنهنجي پتا به نٿي چوڪرا به ڏنا آهن پراسين تنهنجي ماضي
کان سواءِ ڪجهه به نٿا ڪرڻ چاهيون...

پريا آليون ڪئي ماءُ ڏانهن نڪارو. سندس اکين ڀلڻ ڪرڻ
لڙڪڻي مائس بيمار ٿي وئي. ڏي ڪي ڳالهائي پيا ٿيڻ چيائين
”اهو چا منهنجي منڙي ۽“

ڏک اٿس معي جراحان جي اها خواهش پوري نه ٿي سگندي...
پريا جواب ڏنو. چون؟ ڏي پيا پيو ڏن هونديون آهن، اهڙيون ڳالهائون
نه سوچ... جي ٿو اسان جي پسند تي شادي ٿي ڪرڻ چاهين ته
اسين تنهنجي من پسند هنڌ تنهنجي شادي ڪرائينداسون...

نه، اها ڳالهه نه آهي معي... دراصل آئون بيوها ٿي چڪي آهيان...
پريا لڙڪڻي آهندي جواب ڏنو. جواب چا ڏنائين چن ڪما ڪو ڪي ٿين...
هنن سندس آواز ۾ پنهنجي هٿي ۽ انهيءَ ڪرڻ جو اظهار ٿي رهيو هو
جنهن ڪرڻ تحت هن چترنجن سان شادي ڪئي هئي... سندس
ماءُ هڪ لحاظي لاءِ سن ٿي ويئي، ڪنن تي اعتبار ٿي نه پيو اچي
ته پريا چاچي وئي. ڪجهه نه سمجهندي وري پڇيائين. ”مون نه سمجهو
ڪونه توڙي چيو ڏي...“

مون اهوئي چيو آهي جيڪو توهان ٻڌو آهي معي... ته ڪجهه به ڪونه
ڪريو.

”اهو ڪيئن ٿو ٿي سگهي؟ نه ڪارڻ ته ٿي نه ٿو ٿو ڪم ڏيڻ نه وري...“
ريتن رستن جي ضرورت مون محسوس ڪيو هئو، پر رجن سلسل منهنجي
شادي ٿي هئي جيڪو زلزلو ۽ منهنجو سٺ ڇڏي ويو، اهڙي ريت هائي
آئون بيوها آهيان ۽ پي شادي ٿي مڪري سگهان.

ڪٿڻ هن نئي شادي؟

انهي رات جڏهن آئون گهر ۾ ٻاهر رهي هئي.

تنهنجي دماغ تي شايد گهڻو اثر ملي ويو آهي. چري، ائين نه ڪندس
شادي ٿيندي آهي؟

شادي ڪو گڏي گڏي جي راند آهي جا ائين هڪڙي ٻئي تي ويندي؟

”اين آهي مٺي... اهو ريتون رسمن سان دنيا وارن جون ايجاد ڪيل آهن...
منجھي ڪتابن ۾ رستن رسمن متعلق ڪجهه به ڪيل نه آهي... شادي ٻن
دلين جي سنڌ جو نالو آهي ٻن پريمين جي ملاپ لاءِ

ڪنهن به پنڌ يا پروحت جي سرمنجهي جي ضرورت نه هوندي آهي...“

”اهو ڪٿي آئون مڃيان ته تو چترنجن سان گڏوگڏ هجي،

باقي شادي واري ڪالھ آئون نئي مڃي سگهان... باقي مڃيندي هي
سڙ کان پوءِ وڌو (پيولھ) واري زندگي گذارڻ چريائپ نه آهي ته هر
ڇا آهي؟ مونکي هاڻ گهڻو پريشان نه ڪرڻي...“

”مونکي افسوس آهي مٺي جو توهان کي پٽائڻ کان سواءِ مون ايترو

اهم قدم کيو... پر هاڻ ٿيڻو هوسوئي ويو. ڏڌو کيس ٿيڻ نٿو پئي.

سگهي... آئون چترنجن جي ٻار جي ماءُ بڻجڻ واري آهيان. پري

اعتماد سان جواب ڏنو. ايترو وڏو انڪشاف ڪندي سندس دل

کي ڌروبه جهڙو نه آيو پر سندس ماءُ جي پيرن هيٺان زيرن ڪري

ويئي... پر ڇا جي شادي ته هڪ ناقابل يقين ڪهاڻي هئي جنهن تي

پوڙهي ماءُ اعتبار ڪري ٿي نئي سگهي، پر ڪنهن سان ڪهڙي به

ڪري به ڪارڻ ۾ سندس ٻار کي پنهنجي وجود ۾ سانڍڻ نه سگهيو.

دنيا ۾ مهاڀاپ هو... ته ڇا ڏيئي ايترو وڏو ڀاپ ڪري سگهي؟

ڇا هن پوڙهي ۾ سندن عزت ۽ ناموس تي ڪارڻ هن جو ڏکيو ڳالهي

چلڻ پيو؟

اهو ٿوڻ ڇا پئي چوڻ پريا؟ ماڻهو کي ڳالهائڻ کان آڻ سوچڻ گهرجي...

ڇا وفدي ٿوڻ اسان جي عزت ۾ ناموس نيلام ڪري آئي آهين؟ منهنجي
 نه دن ٻڌي رهي آهي. اهو ٿو ڇا ڪيو ڏي؟ ماڻس جو آواز روڻ ٿا ڪو
 ٿي ويو... سندس منهن تي چڻ هيڊ هارجي ويئي، هٿ پير ٽري ويس...
 پريا ٽيڪ ڏيئي کيس اندر رهڻ واري ڪمري ۾ وٺي آئي... کيس پٺت
 مٿي لپتائي سندس هٿن جون تريلون مٽڪڻ ٻڳي جيئن رت جو دورو
 شروع ٿئي... ماڻس ڪجهه سامهه ۾ آئي ته پريا چوڻ شروع ڪيو
 * مون ڪنهنجي به عزت نيلام نه ڪئي آهي... چترنجن سان موٽڻ
 پيار آهي... قسمت هن سان اهڙو مذاق ڪيو جو اسان کي پڪ ٿي
 ويئي ته هو بچي نه سگهندو... اسانجو پيار بالڪل پاڪه ۽ پونڊرو
 ۽ سچي زندگي هڪ ٻئي سان گڏ گذارڻ جو عهد ڪيو هو پر چترنجن
 کي زوريءَ مون کان جدا پئي ڪيو وٺو... سو انهي رات اسان ڀڳوان
 کي حاضر نامي ڄاڻي ڀڳوان کي شاهد بڻائي پيارجي اها آخري
 منزل به سر ڪري ورتي... ٿوهان شادي انهيءَ کي ٿا چئو ته جنس
 ۾ ڪو پٺت نه ۽ اشلوڪ پڙهي شادي جو سر ٽنڀڪي ڏئي... پر
 منهنجو من ملڪڙن آهي ته مون ڪو پاڻ نه ڪيو آهي... منهنجي
 شاديءَ جو شاهد ڀڳوان آهي ۽ ڀڳوان کان وڌيڪ سچو ٻيو ڪير آهي...؟
 * ۽ ڀلا هڏ ٻار واري ڄاڻه؟ ماڻس جهڙي آواز ۾ پڇيو...
 * اها به سچي ڄاڻه آهي... اسان شاديءَ واري رات هڪ اڪيلي ڪمري ۾
 گذاري هئي ممڻ... مون چاهيو ٿي ته چترنجن جي دل ۾ ڪا به خواهش پوري
 ٿيڻ به ان رنجي نه وڃي... ۽ انهيءَ جي نتيجي ۾ هاڻ سندس
 امانت، منهنجي وجود ۾ پروش پئي وئي...
 پريا جو ايترو وڏو ٻچو ٻڙهي وري ڏند ٽهي ويئي... هڏا ڇان
 کيس هوش ۾ آڻڻ لاءِ جتن ڪري رهي هئي ته ايتري ۾ راءِ بهادر
 به اچي پهتو. زال کي يهوش ڏسي هو به پريا جي مدد ڪرڻ لڳو
 گڏ وڌڻ پڇيا ٿي ته * ڇا ٿيو تنهنجي ممڻ کي؟

(۳۱)

”مور سان پالھيون پڻ ڪيائين ته اوڀر ته به ڪهه ڪنهن تي به ٿي...“

نوهان مڪموري موضوع تي ۱ ٿي ڪاهايو؟

اصول ۽ ڪجهه معي پان نوهان ڪي پڻ ٿيندي. في الحال ته

۲۰ سوشل ۽ آئل لاءِ ڪنهن ڊامڪٽري ڪم ٿيو...“

پئي ڏينهن راءِ بهادر کي ساڄي ڪانه جي خند ٻڌي. پر پا
جي ماءُ نه حقيقت کان واقف ٿي ٻيو ڀيرو ٿي ويئي هئي، پر راءِ بهادر
تپي ڳاڙهو ٿي ويو. ڀڳوان کيس اولاد جي مالي ۾ هڪ ٿي ڏي ڏني،
اڄ ان ڏي کيس ڇا ڏنو؟ ڏيئي، ماڻن کي ڏک نه ڏينديون آهن ۽ نه
هو ساهري گهر روابيون ٿينديون آهن، پر انهي ڏک ۾ پيغزتي جي
ملاوت نه ڪونه هوندي آهي، ڪارانهن جو ٽڪو نه ڪونه هوندو آهي.
ماڻن اهو نه ڪونه ڇا هيند؟ آهن نه آپگات ڪري پيغزتي کان خود
کي بچائين. پر يا، پنهنجي پر ۾ نه ڪونه ڪونه ڪونه ڪونه ڪونه
پر يا واري سوچ ٿئي ڪي. دنيا ۾ پر يا جي پيت ۾ پرورش وٺندڙ
پار ڪي عزتي ٿي سمجهي ها. ۽ جنهن پي ٿي ڏي ٿي اهڙو ٿي
ٿي تنهن لاءِ پوءِ دنيا ۾ جيئن خوراقي ڪهڙو سبب رهي.

هوڏانهن پري ڪي ڪا پشمان ٿي نه هئي.. من آڳ ڪڏهن
جواني ۾ شباب جي خواهش ۾ اڳيان سڀني نه ٿو اچو ها. ان ۾ ڪيترن
آڳ ۾ سائنس گڏ هوندو هو پر تنهن پنهنجي جي ڏهن ۾ ڪڏهن
جسماني ملاپ جو خيال نه آيو هو.. هو پئي پاڪ ۾ پوئو ڪيترن ۾ ڪڏهن
هئا پئي روحاني پنهنجي ٿي خوش هئا ۽ پنهنجي دنيا ۾ ڪڏهن نه ڪڏهن
اهڙي ڪا ڪانه نه ٿي هئي جو جي پر يا چترنجن معرفت پنهنجي جسماني
ملاپ واري خواهش پوري نه ڪري هاءِ سندس اها خواهش ڪڏهن
۾ پوري نه ٿي سگهي ها. هو جوان هئي، سهڻي هئي، سڀني ۾ ڪڏهن
هو، شرم ۾ هونديون کيس پنهنجي جيون ساڻي بنائڻ ۾ فخر محسوس
ڪري ها پر هن صرف پنهنجي ننگ دل محبوب کي رڻ ڳي. هاها آهه خوشي
۾ سندس حياتي ۾ بخشش ٿي ڇا هي جنهن لاءِ هنن عهد ۾ پيهاد ڪيو هو..
هن پنهنجي پيار کي سمجهي ٿي ثابت ڪرڻ ڇا هيو ۽ پنهنجي انهي دعويٰ

ڪي پريمين جي دفترن ۾ امر ٿي بنائڻ چاهبا ٿين ۽ آئون سڄي زندگي
 چترنجن سان وفادار رهندس، چترنجن جي ٿي رهندس. چترنجن نه، ٺڪر
 به نه چترنجن کي اها خوشي بخشڻ لاءِ هن ڄڻ پنهنجو پاڻ کي باهه جي آڻ ۾
 ڌڪي ڇڏيو هو... هڪ ته سندن انهي مقدس ٻنڌن جو ڀڳوان کان سواءِ ٻيو ڪير
 شاهد نه هوندو ڀڳوان جو نالو وٺندڙ هن دنيا جا باسي انهي شاهد ٿي.
 اعتبار ڪونه ڪن ها جنهن جو تيهو پرڀا لاءِ درد جي ٺوڪرن جي مورت
 ۾ ٺڪري هاءِ ٻيو وري جسم جي خرامتن کان پيچو ڇڏائڻ... اهو جسم
 جنهن هڪ هن جنس مخالف جي هٿ جا چما ۽ محسوس نه ڪيو هو تنهن
 انساني زندگي جي وڏي ۽ وڏي لذت ايئن اوچتو حاصل ڪري ورتي ۽ هاڻ
 اڳيان وري سڄي زندگي جسم جي انهي خواست جو گولو گم ٿو هجي جو
 ناممڪن نه ته ته تمام گهڻو ڏکيو ضرور هو... پرڀا جڙت خيال هي صوفيه منهنجي
 عمل جي ڪري ڪنهن به انسان جي ذات کي ڪا تڪليف نه پهتي آهي..
 مون جيڪي ڪيو آهي، پنهنجي لاءِ ڪيو آهي، چٽو يا برو، انهي لاءِ آئون
 ڪنهن کي جواب نه آهيان، نه مون اڳ ڪنهن کي ڏکيو ٿو هوند هاڻ ايئن
 ڪندس، پوءِ آخر مون کي چوڻو پريشان ڪيو وڃي؟ دنيا ڪيڏي نه ٺاله
 آهي. پرڀا سوچيو... جي اڄ چترنجن حيات مهجي هاءِ هو مائٽن اڳيان
 انهي خواهش جو اظهار ڪري هاءِ سندس شادي چترنجن سان ٿي ته
 ڪر هو ڪنڊي خوش ٿيندي، فخر سان اهو ڪم ڪرائين هاءِ جي اتفاق
 سان شادي کان به ڏينهن پوءِ چترنجن ڪنهن ڪوڙي ڪيس ۾ ڦاسايو وڃي
 هاءِ راءِ بهادر ڪيس بچائڻ لاءِ هر ممڪن ڪوشش ڪري هاءِ جي ڪيس نه بچائي
 سگهي هاءِ پرڀا جي خوشيءَ لاءِ دنيا جهان جون مريشون اچي ٿڌن ڪري ڏئي هاءِ
 ۽ انهي عالم ۾ پرڀا پنهنجي وهرمار جنم ڏنڻ ڏي ڪم ڏيڻ وڃي جو ڌڪر
 ڪري هاءِ جيڪو هو ڏاڍا خوش ٿين ها... پر هن وقت؟ ڪهڙي ڪمي
 رهجي وئي جو ناراض ٿا؟ مون ڪنهن ٻنڌن جا به چار ٻول ۽ دنيا وارن
 جي شاهدي... ڀڳوان، دنيا وارن کي شاهد جي حيثيت ۾ قبول نه هو...

۽ هڪ اهڙي معصوم ۽ پاڪ دامن هسڻ کي گناهه ڪار ۽ جسماني خرابين جو
غلام بڻي سڄو ڏيو جنهن جي دل ۾ جسماني خواستون ڪٽي هن جنهن تي
نه ورنه هو....

راءِ بهادر هفتون ڪاوڙ ۽ ڪڙڪندو رهيو... نه هن ٻڌو پاڻ سان
ڪا ڄاڻهه معاشڪي نه وري ٻڌو سندس سلسلون ايندي هئي... نيٺ راءِ بهادر
صاحب جو ذهن ڇڏي هن ڪجهه سوچڻ جي قابل ٿيو ته هن انهيءَ صورتحال
جو حل اهو ڪيئن ٿو ته ايندڙ موڪلن ۾ هڪجهڙي خاڪي فيلڊ سان ٻيئي
هليو وڃي جتي ڪير به کيس سڃاڻي ۽ سندس حيثيت ڄاڻي نه سگهندو، پر
اڻي ڪنهن قابل ۽ هوشيار ڊاڪٽر جي مدد حاصل ڪري ٻڌو جي وڃو
ڪي انهيءَ ناڻاڪي ۽ حرام وڃڻ کان پاڪ ڪا به ٻي ڇهن جي آمد سندن
لاءِ موت جو پيغام ثابت ٿئي ٿي هئي... پر جنهن ٻڌو سندس ماءُ کان
انهيءَ پري ڪنهن جي خبر پئجي ته هن صفا انڪار ڪري ڇڏيو.

مون ڪو گناهه نه ڪيو آهي هو اهو ڏڍ ڪلهجي - اها معصوم هئي
منهنجي پريمي جيون ساڻي جي نشاني آهي جنهن جي مخالفت
مون تي فرض آهي... جي آئون جيئري رهيس ته اهو وڃو به جيئرو
رهندو، باقي جي موتي زندهه نه رهڻ ڏيندا ته اسين ٻئي هن دنيا کي
ڪي خدا حافظ چئي وينداسون...

پرڏي، اسين دنيا کي ڪهڙو منهن ڏيکارينداسين؟ تنهنجي پيءُ
جي ڪيڏي نه عزت آهي، سڀ خاڪو ملي ويندي... اسين جيئري ڏي
مري وينداسين!!

ڪجهه ڪونه ٿيندو ممي... بس منهنجي سڃاڻي ٿي، اهو ڏاڍو ڪريو...
ڇا اوهان پنهنجي پياري ڏي جي ايتري ڄاڻهه ٿي ته اهو ٻار مائڪري ڪري
ته مون ڪو گناهه ڪونه ڪيو آهي، آئون فراموش ٿي نه ٿي ته اهو ڏڍ
ڪونه کلي ويئي آهيان... خواهش آهيان ڪنهن سان هڪجهڙو ڪري
عمروءَ ٻيو اهه ٻئي جي رهڻ قبول نه ڪري ٿي ها... يقين ڪري ٿي، آئون

بالڪل بي گناهه ۽ پاڪ آهيان

حتيٰ اعتبار آهي ڏي پر دنيا نه ڪونه اعتبار ڪندي

دنيا کي ڇڏي ڏيو مٿي .. پاڻ دنيا وارن سان گڏ نه رهنداسين بلڪه جڙي
موتڪان سواءِ دنيا ۽ ٻيو ڪير نه آهي ۽ منصوبو به ٺاهڻ کان سواءِ ٻيو ڪير
نه آهي. حوشن ڏيڻ، مائتن کي اڪيلو ڇڏي، ساهڙي گهر، هليون، ويڙهيون،
آهن، آئون ٺوهان سان گڏ رهنديس ڪنهن پئي سلائي ۽ ڇڏي آيل آهي
کان پري ڪنهن سرسبز هندي، دنيا کان ڌار پاڻ ٿيڻي ڇيو پنهنجي ڌار
دنيا آباد ڪنداسين ۽ ايندڙ ڀاتي جي آڌر ڀاءُ جي تياري ڪنداسين

پر ڇا جو ماءُ، ڏي، ڇو ايتريون منهن تي سندس همٿايو، رهي هئي ...
سندس دل ۾ ڏي جي محبت جڳي رهي هئي ... سندس دل کي يقين ٿي
رهي هو ته پر ڇا جيڪي ڪجهه چيو پئي سو سچ هو ... هن واقعي ڪو ڏوهو
نه ڪيو هو ۽ کين دنيا جي رهند ۽ ڪرم تي ڇڏڻ نه گهر ٿو هو. ٻين کي پيار
جي ضرورت هئي ۽ هن ڇا چيو ٿي ته پر ڇا کي آڻي وڌي سيني سان ڳاڙهي
نه ايتري ۾ لاءِ بهاد جو ڪارڻ سان پر آواز سندس محبت جي مٿان
کي تباهه ڪري وٺو ... هن چيو مون سڀ ڪجهه ٻڌي ورتو آهي ...
مشرم وچان آئون ته ٻڌي ٿو سڻان ... مون کان اصرار ٿي ٻي عزتي
واري زندگي ڪونه سر ٿيندي ... پر ڇا چيو ... المينان رکو بابا سائين ...
ٺوهان جي ناموس جو پرڻ قائم رهندو ٺوهان جو عزت ٿي ڪو حرف نه
ايندو ... اهو منصوبو واعدو آهي ...

هونءُ .. ٺوڪي نه جيڪي ڪرڻو هو سو ڪيئي ... حال وڌيڪ ٻيو
ڇا ڪند پڻ ... اهو ٺوهان کي انگارو ٿي ويندو بابا ... ٺوهان اڃان پنهنجي
ڏي کي سمجهي نه سگهيا آهي ... من جيڪي ڪجهه ۽ ڪير آهي تنهن جي
جزا يا سزا آئون اڪيلو سر ٽوڪي وينديس ... جي ٺوهان منصوبو سٺ
نٿا ڏيئي سگهيو ۽ آئون ٺوهان کي ميار ڪونه ڏينديس ...

پر ڇا جو معمول هوندو هو ته شايد جو مون ٿي چڙهي آيل کان

ڪجهه پرڀرو نڪري ويندي هئي ۽ ٻوڙ ڪنهن باغ ۾، ڪنهن دريا جي
ڪپ تي، يا ڪنهن سرسبز جبل جي صنج ۾ ويهي قدرت جي خوبصورت
کي ڏسندي هئي ۽ پنهنجي اکين کي، پنهنجي وجود کي خوش ڪندي هئي...
ائين ئي. ٻوڙ ماءُ سان انهيءَ قلع ڪنگو کان ٻوڙ هڪ ڏينهن شام جو هو
دريا ڪپ تي ويهي ۽ وري نه موٽي. انهيءَ ڏينهن به سوڪار به چڙهي
ويهي هئي ۽ ڊرائيور به ويو هو... پر ٻا ماءُ طرح مسج لهندي ئي گهر موٽي
ايندي هئي پر انهيءَ ڏينهن ڪافي دير ٿي ويهي جو هو نه آئي. ماءُ جي
ڪنن ۾ ٻوڙ جا اهي لفظ گونجڻ لڳا ته مون جيڪو قدر ڪيو آهي تنهن جي
جزا يا سزا آئون اڪيلي سڙي وڃان ٿي... ڪٿي ٻوڙ سي ڪجهه ٿي نه
ويو هجي... ڪٿي هن چوڻا ٿي ۽ وري ڪو ٻيو غلط قدم نه کنيو هجي. ماءُ
جي دل پريشان ٿي ٿي... ايتري ۾ ڪار پڇهي ويهي... ڊرائيور منهن
مٿي پٽي وڪاري مان لٿو ۽ روئندي چوڻ لڳو... بي بي خبر نه آهي ڪيئن انهن
ويهي هلي... مون کيس ڏاڍو ڳالھيو پر هڪ نه آئي. مانهن پٽايو ته هو دريا
ڪپ تي، دريا ۾ پير لٽي ويهي هئي. ۽ چون ٿا ته ان دريا ۾ انهيءَ هنڌ
اڪثر هڪ واکڻ به ڏٺو ويو آهي....

ٻوڙ هي اهو پٽي پريشان ٿي ويهي... کيس ڏند ٽ ڀڄي ويا. راءِ
بھادر ڊرائيور کي وري ساڳي هنڌ هلڻ لاءِ چيو... پر ڪار ۾ ويٺو ته منهن
نظر هڪ خط تي پئي. اکر ٻوڙ جا هئا. ٽڪر مان خط پڙهي لڳو...
قابل صدا احترام پٽا سائين... آئون جيئري آهيان يا سري ويهي
آهيان تنهن ڄاڻم جو ڪو فڪر نه ڪيو... اوهين بمبئي مال هاءِ موٽي ڪٿي هن نه ڏسي
سگهندا... مون توھان کي چيو هو ته مون جيڪو قدر ڪيو آهي تنهن جي جزا
۽ سزا آئون اڪيلي سڙي وڃان ٿي... سوھان ڪٿي منهنجي قسمت...
شر سارا هيئن جو پيسا ۽ توھان کي ڏک ڏنا اٿم... جي ٿي سگهي ته مٽي
مٺي ڪري ڇڏيندا... ها ٿي توھان جو مان ۽ سريادا، توھان جي عزت تي مون ڪو
هن نه ٻڌڻ ڏنو آهي... چون ٿا ته هن دريا ۾ واکڻ رهن ٿا، پر واري جهنگ ۾ خطرناڪ

جانور به آهن... منصبي با منصبي لاش جي ڳولهاڪراڻجو جئين دنيا
 کي خبر پوي ته راءِ بهادر جي ڌيءُ کي دريا تي واکون ڳهي ويو يا جهنگ
 ۾ ڪو جانور کاڌي ويو... اهڙي ريت اوهين هر ٻن نامي مان ٻچي ويندا
 جيڪي 'منصبي' زندو وجود جي مدد تي لقمان کي نصيب ٿئي ها. ڪاش لقمان
 دنيا واري دٻس ۽ دمن جي چار مان پنهنجو پاڻ چٽائي سگهو ها ۽ مونسان
 آڻي... راءِ بهادر جي زندگي گذاري هو... پر مون کي لقمان کان ڪابه
 به ڪا به نه آهي... هن دنيا ۾ سمجهي پيار جي ايمان به ڪا اهميت نه آهي،
 هتي سڀئي ڪوڙين رسن جي حڪومت آهي... پيرن هٿ قبول ڀون...
 فقط - لقمان جي بد نصيب پريا.

راءِ صاحب سمجهي ويو ته پريا پنهنجو انت آندو آهي... دريا ۾
 ۽ پرواري جهنگ ۾ سندس لاش جي ڳولهاڪڙي ويئي پر لاش نه مليو...
 تنهن مان اهوئي سمجهيو ويو ته دريا جو واکون پريا کي ڳهي ويو. اها خبر
 سمجهي شهر ۾ پکڙجي ويئي ته راءِ بهادر جي حسين لقمان ڌيءُ کيس
 ڪارڻ دريا تي ويئي، پير ترڪي وڃڻ جي ڪري دريا ۾ وڃي پيئي ۽
 واکون سندس وجود کي ڳهي ويو... عزيز قريش، راءِ صاحب جا مڃاڻو،
 آخري ۽ زبردست سائنس تعزيت ڪرڻ آيا ۽ هر ڪو سندس لقمان ۽
 اڪيلي ڌيءُ جي انهي نموني تي لاش تي لڙڪ وڃائي، به آکر دلاسي جا
 ڳالهائي ويندو رهيو... راءِ صاحب ڪجهه به نٿي چيو... خبر نه آهي کيس
 ڌيءُ جي انهي دردناڪ انجام تي ڏک ٿيو هو يا پنهنجي عزت بچڻ جي
 غريبي ٿي وئي، هاڻي پوڙهي ماءُ ته هنجون هاڻي هاڻي پيو ش ٿي وئي...
 هن سمجهيو ٿي ته بد نصيب ڌيءُ جي موت جو ڪارڻ هو پاڻ هئا... جي هوندس
 جن ٻي جي مڃاڻي ۽ خلوص کي سمجهي وٺڻ ها ۽ کيس سهارو ڏين ها ته جيڪر
 هو اهڙي نموني پنهنجو انت نه آڻي ها.

ٻر ڀا، آڀڻاٺاٺ نه ڪو هو. ڪارمان لهي، پنڌ تي
 پنڌ هو تنگري تنگري هلندي هڪ ڳوٺڙي ٻراچي پهتي جتي ريلوي
 اسٽيشن هئي. رستي ۾ هن پنهنجي ريشمي ساڙهي،، بلاؤز ۽ سنگريزي
 سينڊل لاهي کڻي هڪ حشر جي صورت ۾ پٺا ۽ هڪ سادي، ڪاٺ جي
 ساڙهي پنهنجي جيسڊ ڪٺ لاءِ گهرائڻ کڻي آئي هئي ۽ پيرن ۾ به
 سادي ريزر جي چمپل کڻي وٺا ٿين. اهو احتياط انهي ڪري به ضروري
 هو ڪين اوهي ريشمي لباس ۾ ڏسي سرڪوڙيشن مشڪل ڪري ها ۽
 سڃاڻپ جو به خدو مشورتي ها... ساڙهي جي پلٽ سان جهنڊ ڪڍي
 پنهنجو چهرو به ڏيکي ڇڏي پوئتي ٺٺو، اسٽيشن تان هن دهلي جو
 تڪيٽ ورتو ۽ نافذ آهن وڃڻ لڳا ڏي به سوار ٿي هڪ نئين زندگي
 گذارڻ لاءِ پنهنجي بدن وڃڻ جي شروعات ڪيائين.
 ٻئي ڏينهن صبح جو هڪ دهلي پهتي. دهلي سندس مائٽاڻي
 گهر کان ڪافي پري هو ۽ ڪين اميد هئي ته انهي وقتي شهر به
 ڪين سڃاڻي نه سگهندو... پر نئين زندگي جي شروعات ڪٿان ڪري؟
 دهلي وقتي شهر ته هو پر رحڻ لاءِ ڪو هنڌ نه گهر ٿو هو... هتي
 ته سڄي پاڻي هااا آسمان هيڪڙو اڪيلي جوان عورت وقت گذرڻ
 ڪري سگهي ها... سو مالڪو هجي ها ته ڏرتي ڪي هنڌ ۽ آسمان ڪي
 اڏيڪ سمجهي ڏين ٿي ڇا ڏينهن گذاري وڃي ها پر هت ته سڄو هو
 سنڌو سنڌو عورت هجي ۽ سو به نهايت خوبصورت، جوان ۽ پرڳور شباب
 جو مالڪ هجي... اهڙي ڪنهن ناريءَ جي اميد اڪيلو شهر به ڪنڌي
 جيڪو به... ڏسي ها سوڀڪ ڇا ٿي ها ته چوڪري يا نه گهر ٿي پڇي
 آئي آهي يا آهي انهي لاءِ جي پڙميل ڪترجمل هئي تنهنڪري ايتري
 ڄاڻ هئي ته دهلي شهر ڪو نه ڪو امرو آهڙو ضرور هوندو جتي

پيواس ۽ ٻيرون مان ڪي پناهه ملي سگهي. سو پڇاڻي پڇاڻي اهو
 ٻن صند و آسٿرمن ۾ ويٺي... پنهي صند ۾ انچار ۾ پوڙها ماڻهو هئا
 پر پرياجي ڏک پري ڪهاڻي ٻڌي انهن کي شش ڪڪل نه آئي. ٽاهري
 مورسي صند ڏاڍي صددري جو اٽمار ڪيو ۽ هر طرح صند ۾ سر پرستي
 ڪرڻ جو راعدو ٿي ڪرائڻ، پر پرياجي نظر نه ڪان اڳوڻن جي آئين ۾
 ٿيندڙ هوس جي چمڪ لکي نه سگهي... اهو ان ۾ پوڙهن کي اهو نه ٿيڻ
 گس جي جو هو پنهنجي جواني ۾ رت ٿيڻ جو هر لطف حاصل ڪري چڪا هئا
 هجن، پر ڪنهن جي ٻي ۽ وڌيڪ ۾ لاڙي نه گس ٿي ۽ جيڪر شين بنائي
 ڇڏي... هڪ خوبصورت ڀڙ ڌاڻيل عورت جيڪا لاچار آهي، ۽ کيس پناه
 ۾ گم جي ۽ انهي جي قيمت نه ادا ڪرڻي پوندي نه... پوڙهن جون زالون
 ڀاڻ ۽ سري ۽ ٻيون هون ٻين يا اهوئي حال ۾ هونديون جو منجهان اڳوڻن
 کي ساڻ ڪي حاصل ڪجهه به نه ٿيندو هوندو ۽ جڏهن ته هو عمر جون
 حدون اورا ٿيڻ جي ٻاڙ جون منهي ڪهاڻي، منهي خوراڪ ۽ منهي ماحول
 جي ڪري اڃان به پاڻ کي ڪنهن عورت جي جيسر جي هڪڙي جولاڻي
 سمجهي ٿي... پرياجي اٿان پڇي ڇڏي... هاڻ سو چيا ٿي ته کيس سڪن
 جي ڪنهن گورداري ڏانهن وڃڻ گهرجي. هن گورداري جي
 قليد جو خطا ڪيو هو ۽ سمجهيائين ٿي ته جنهن فلسفي ٿي عمل
 ڪري، نيڪ هڪ ڪمزور ۽ غلام قوم مان ايترا طاقتور ٿيا ۽ آزاد ٿيا...
 قوم اڃان به ضرور پنهنجي انهي فلسفي تي عمل ڪندي هوندي ۽ جنهن
 ڪنهن ٻي وڏي ڪي پریشان ڪرڻ جي خواهش نه هوندي... اهو
 سوچي هڪ گورداري ۾ وڃي پستي جي عبادت ٿي رهي هئي...
 ۽ هڪ گس ٿي گهر ۾ صاحب جو پاڻ ڪري رهيو هو. پرياجي اهو سڄو هڪ
 ڪنهن وڏي ادب سان وڃي رهي... پاڻ کان فارغ ٿي گس ٿي ۽ انهي
 خيالن ڏٺي... پرياجي پنهنجو داستان ٻڌڻ لڳو ۽ گورداري ۾ راسي بشپري رهي
 جي اها رت طلب ڪيائين. گس ٿي کيس آڻت ڏني ۽ پناه ڏيڻ جو واسطو ڪيائين.

ايتري پر هڪ نوجوان اتي اچي نڪتو پر گهر نٿي سان ڄاڻائڻ ٿي. سندس
 گهنگو مان پرياهي خبر پئي ته هو گهر نٿي جو پٽ هو پر اهو اندازو
 ٿيس ته اڃان سندس منزل دور هئي ڇو جو جن ڳالهه کان بچڻ لاءِ هو
 آخري ڳالهه واري ۾ پناهه وٺڻ جي خواهش مند هئي، سي هت به موجود
 هيون. گهر نٿي جو نوجوان پٽ، پرياهي جي سونھن ۾ شباب کي ڏسي سمجهي
 تمام گھڻي مڙهي وئي رهيو هو پر پنهنجي پٽي کان ويٺل چوڪري متعلق
 ڇا ڇا چاهه ڪئي جنهن مان پرياهي اندازو ٿيو ته پناهه لاءِ اڃان به کيس ڪو
 ٻيو گهر ڄاڻي ٿو ۽ سو هو سامان ڪئي اچڻ جو چئي گورداري مان
 به موڪلائي آئي. اڃان سنڌ بند ۾ ويٺي هوندي ته پويان ايندڙ
 هڪ سڪ نوجوان سندس رستو روڪي پيئي رهيو... انهيءَ سڪ پرياهي
 ۾ گهر نٿي جي وچ ۾ ٿيل گهنگو ٻڌي رهي هئي ۽ هينئر هڪس پناهه
 ڏيڻ جي پيشڪش ڪري رهيو هو پر انهيءَ وقت ساڻس شادي ڪرڻ
 لاءِ تيار هو... کيس سمجهائڻ ٿيو ته جي هو واپس گورداري وٺي
 ته گهر نٿي جو پٽ سندس عزت خراب ڪندو... پرياهي کيس پڪ ڏني
 ته هو موتي گورداري ۾ ڪونه ويندي باقي شادي لاءِ سوچڻ کان پوءِ
 ڪو جواب ڏيئي سگهندي. ايتري ۾ هڪ ٻيو نوجوان به اچي سهرڙيو ۽ هوڏس
 پرياهي کان ملڪي رڙ ڏيئي، گورداري مان هڪ مياهي پنهنجي دلويٽي ڏيئي
 رهيو هو... رڙ تي هو متوجھ ٿيو ته پرياهي عاشق جيورڙا رڻو چڪري ويا. پرياهي
 مياهي کي پڻ ايو ته هو گهر ۾ اسپتال وڃي لاءِ نڪتي هئي ته رستي ۾ سندس
 نوجوان اچي کيس ورائيو... مياهي هڪ عمارت ڏانهن اشارو ڪندي پرياهي
 کي پڻ ايو ته انهيءَ عمارت ۾ مياهن جي هڪ مشنري اسپتال هئي جي
 هو عار نه محسوس ڪري ته اهو ڏانهن هلي وڃي. هن وقت تائين پرياهي
 ٻه هنڌ آخري ڳالهه سڪ گورداري ۾ ڇڏي ڇو ته پوڙهن انسانن
 جو پاڻ سان رڻو ڏسي چڪي هئي پر انسانيت ۾ اڃان سندس ايمان
 هو. کيس ائين هئي ته نيٺ هو ڪنهن اهڙي هنڌ منور ٿي ويندي جتي

سندس جوازي ۽ شباب تي ڪنهن جون هوس ناک نگاهي نه ڏيڻ ڏيون ۽
 جتي کيس عزت ۽ مان سان زندگي گذارڻ جو موقعو ڏنو ويندو.
 حضرت عيسيٰ صبح جي زندگي ۽ تعليم جي احوال جي کيس خبر هئي
 ۽ دل ۾ نيڪ تمنائون پيدا ڪري مشري اسپتال ٿان هن هلڻ ٿي.
 اسپتال ۾ نه ڪو ڪوٽ هئي. چند پٽي والڻ ۽ چوڪيدارن کانسواءِ اتي
 ڪوبه مرد نه هو، پر ڀا جي مزاحمت تي کيس اسپتال جي انچارج مئٽرن وٽ
 پهچايو ويو جيڪا پنهنجي بنگي جي ڇهري تي ناشتو ڪري رهي هئي.
 هن شفقت ڀري انداز ۾ ڀريا کي پنهنجي ڀر ۾ ويهاريو ۽ کيس ناشتو
 ڪرڻ لاءِ چيائين... ڀريا ڪلڪي ٻڪايل هئي سو ميٽرن جي سلام
 ڪرڻ تي به چارگره ڪاڌائين ۽ ميٽرن جي پڇڻ تي پنهنجو داستان به
 کيس ٻڌائيندي رهي. جڏهن ڀريا ڪري پوري ڪيائين ته هن ميٽرن
 چيو: ڏکائيل ۽ بي آسرا انسانن جي خدمت ڪرڻ ئي اسان جي مڃڻ
 جو مڃڻ آهي... اسان جا دروازا تولا ڪليل آهن ۽ تون بنا ڪنهن ڊپ
 ٻاءِ جي اسان وٽ رهي سگهين ٿي. ڇا تون عيسائي مذهب اختيار
 ڪرڻ پسند ڪندين؟ ڀريا وراڻيو: ميڊم، ڇا اصولن تي شرط آهي؟
 ميٽرن جواب ڏنو: نه لازمي شرط نه آهي... پر اصوليڪ بصرت ٿي ته
 آئون گهر جا وينديس، مذهبي تعليم حاصل ڪنديس، عيسائيت تي
 جيني ڪتاب پڙهنديس، ممڪن آهي ائين ڪري توهان جي حسن سلوڪ
 کان متاثر ٿي آئون پنهنجو مذهب به تبديل ڪريان، پر هن وقت
 مصريائي ڪري موٽي انهي لاءِ مجبور نه ڪيو وڃي... پر پادرو خست هئي.
 ميٽرن چيو: ڪاڏي پئي و نه ٿو ڪي تڪليف نه ٿيندي؟
 ڀريا وراڻيو: نه ميڊم... اهڙو ڪوبه مسئلو پيدا نه ٿيندو... يقينن رکو
 ته آئون هن عمارت ۾ رهڻ لاءِ پنهنجو پاڻ کي مڪمل طور تي اوهان جي
 رنگ ۽ رنگي ۾ ڇڏينديس. بس صرف ظاهري مذهب جي تبديل لاءِ موٽي نه ٿو...
 ته پوءِ ٿيڪ آهي... موٽي بس اهو ڊپ هونءِ پنهنجو مختلف انداز

اسپتال اندر ۽ پامرا مٿرا من جڙي ۽ منا پڙي، ڪري وڃي هاڻيڪو
 نه منهنجي لاءِ ڦاٽي پئي ٿي هاڻي نه منهنجي انتظام لاءِ..
 پڪ ڄاڻو ٿيڻ ۽ نه جنهن ڏينهن اسپتال جي انتظام ۾ منهنجي ڪري
 ڪا گش پيش ٿي، انهي ڏينهن آئون لڏي وينديس ۽ ڪا شڪايت
 به نه ڪنديس.. ۽ هاڻي ۽ ڄاڻو مان منهنجي احوال مان مڪمل واقفيت
 حاصل ڪري ورتي؟ مون لڏو مان کي پڻ آيو آهي ته منهنجي پيٽ ۽ هڪ
 مٿي ڏوڙ وڃو ۽ سڀ ڪم ٿي رهيو آهي..
 هاها.. مون سڀ ڪجهه سمجهي ورتو آهي... ڪنهن به وسعوت
 جي پيٽ ۾ ڀار جو مڃڻ منهنجي گناهار مڃڻ جو ثبوت نه هوندو آهي..
 مون بهي فڪر ره.. اسين منهنجي هر ممڪن مدد ڪندا سين..
 انهي گھٽڪو ڄاڻو ۽ بالآخر پرڏاڪي پناهه ملي وئي. رهڻ لاءِ
 نڪارو ملي ويو. اسپتال جي هاسٽل ۾ کيس هڪ ڪمرو ڏنو ويو ۽
 منهنجي خالو نرسنگ جي سيڪيائي وئي. ڌارين ٻين چوڪرين واري
 فھرست ۾ شامل ڪيو ويو..

معيه پڻ ادر پر يا اهو ثابت ڪري چئو ته اسان به هونءِ عام
 ٻين نرسن جي مقابلي ۾ هوشيار ۽ ذهين هئي. پر يا سسٽي هئي، خوش
 خلق ۽ خوش گفتار هئي ۽ گڏ وڳڻ کل مک ۽ احساس ذميوار ۽ ڪنڊر
 چوڪري هئي، پنهنجي سڳياڻي ۽ تمام گهڻو ڏيان ڏيندي هئي ۽ سريش
 جي بيمار داري ۽ بغابت خوش اسلوبِي سان ڪندي هئي ... سريش سندس
 سسٽي سلوڪ کان تمام گهڻو متاثر ٿيڻا هئا ۽ مريڪو پيوڪس دعائون
 ڪندو هو ... سندس سڳياڻي نرسون به منجهان ئي تمام گهڻو خوش هونديون
 هيون جو پر يا ڪنهن جو چيو ته تاريندي هئي، ڪڏهن ڪڏهن جي ڊيوٽي
 ڪري ايندي هئي، ڪڏهن ڪڏهن جي گهر جو ڪم ڪري ڏيندي هئي.
 اتفاق سان ڪا چوڪري بيمار ٿي ته سندس اهڙي چاڪي ڪندي
 هئي جو ان کي پنهنجي مائٽن کان دور هجڻ جو ئي احساس خيالي ڏيندي
 هئي، اسپتال جون ڊاڪٽريائيون ۽ ميٽرن وغيره، سڀ پرڏيگان راضي هئا.
 ڪيترين ئي عيسائي چوڪرين ۾ هوءَ واحد هندو چوڪري هئي پر
 هن هوندي ائين بدلائي چئي پوهو جو ڪير به اهو ئي چئي ڪيو ته
 هو هي چوڪري هئي مذهبي سلسلي تعلق رکندي هئي، هوءَ عبادت لاءِ گهڻا
 به ويندي هئي ۽ ٻين چوڪرين سان گڏ ويهي، دل ٿي دل ۽ پنهنجي پيڳان
 جي پراڻا پٺي ڪندي هئي ۽ عيسائي چوڪرين اهو سمجهنديون
 هيون ته پر يا پاڪ مريد ۽ سچي عبادت ڀيري ڪري!
 پر يا هائلي شهر ۾ به ائين وڌي هئي ۽ کيس ڪوبه مسئلو درپيش نه هو.
 آڳ ڏهه ڏينهن هئي ته شهر ۾ ڏيک ڪا ٿيندڙ غنڊن کان هروقت ڊپ
 رهندو هو ۽ پرهائڻ هو ۽ اڏاڏا، عباس ۽ ٻين اسڪرٽ ٻاڏي، هئي
 ٽي هيٺ رکي ۽ گلي ۾ ڪا به ماڻي يا سر ڏيکرندي، هئي ته ڪو غنڊو ويجهو
 ته ايندو هو ۽ چيو ته اسان جو آڏاڻو جو لباس هو ۽ مٿان ۽ ايتري طاقت
 ڪٿان آئي جو آوازاري سان هٿ ۽ راند ڪن.

وقت گزشت و رهبر - پریا من چار دیواری و پناه ماسل سدی سکه
 ساه کنبه هو - نیت سندس پیارجی اما نیت، محبت جی نشانی به هک سنی
 گول مئول، صحت مند پیک جی صورت ونی من دنیا پر اچی ویشی. وید
 دوران پریا کی کا تکلیف نه نئی، سندس جسم پر خون هوو و صحت
 مند هئی جنهن کري نه کيس ي نه نئی پارزي لاء کو مشلو پيدا ثيو، پارزي
 جی پيدا ثن تي چو کورن جی حاسنل پر جشن ملهالو و لوو ميني
 چو کورن ي ميترن انهي خوشي واري تقريبن ي شرکت هکئي، وید
 کان پوء به هکده کيس ديوتی تي نه وینو پوي کيس اجازت نه ویني
 نه کجه نه نهن پلي آراء کري ونی، هک ساتي نرس هر وقت
 سندس پر کور لعل لاء سندس کمري به موجود رهندي هئي. ديوتی
 کان فارغ نئي پون به چو کورون سندس کمري به ضرور ايند پون هيون
 متي ري گزي کي کيت ايند پون هيون - خود ميترن به روز سندس صحت
 متعلق پيچن لاء ايندي هئي. جتن هن ننگل نرس کنهن کده ساتي
 پاهر ويندي هئي نه پریا متي ري کي هکده پينگي مان هنج ر کي
 وندي هئي ي کيس پيار کورن لگندي هئي. متي رو هو بهو چترنجن
 جی تمور هو - ساگون اکيون، ساگون نکه، ساکيا مهندا - پریا
 متي ري کي پيو کونالونه نه هو، هو کيس چترنجن جی نالي سان نئي
 ست ميندي هئي ... اکثر متي ري سان کالبرن کندي چوندي هئي لون
 منهنجو پيار آهين، منهنجو چترنجن آهين! جتن هن لون جوان تيريد،
 قدآور، سکارو، روتن اکين ي کشاري چانتي وارو، تن هن آئون توکي
 منهنجي چانتي سان لائيند ي. توکي پاکر به پريون ي. منهنجي اکين
 کي چندين ي! دنيا جی نظر به نه لون منهنجو پت هوون ي پرائون توکي
 پنهنجو چترنجن سمجھند پند، چترنجن به پيو جه نه - دنيا موري پتو
 سمجھندي، پراکھن تن هن پيو مهندي، مهندي، مهندي
 چترنجن هئي چنه ي مون وک، موجود هووندو، منهنجو سکارو منهنجو دهر

ننڍڙو چتر نجف اسپتال جي دنياجي آئين جو چنڊ هو. اڄ تي و
 سپان وڌو. ست ئي هن ملڙي زمان ۾ نسل قتل لعل ڄڻاڻي شروع ڪيا
 ۽ پهرين رپرڙهيون پائڻ ۽ پوءِ هٿوراڻيون ڏيڻي هلائڻ به شروع ڪيائين.
 هوڏانهن پري بيڪيا جو مدد وٺڻو ڪري، امتحان به پاس ڪري ويٺو.
 پنهنجي ڪم ۾ هڻ هوشيار نه آيا ٿي هئي. بس سند جي ضرورت
 هئي. هاڻ اها به ملي ويس. ميٽرن کيس هيڊ نرس مقرر ڪري ڇڏيو پر
 سندس اما ترقي ڪن آئين ۾ ڪٿڪڻ لڳي، هڪ ته هونئير عيسائي هئي،
 پيو وري جونيئر پڻ، انهي ڪري هن ٽن چئن چوڪرين جو راج هو
 هيڊ نرس ٿيڻ جو، سي ٿاڻن سند ڪرڻ لڳيون، اها ڳالهه پري به محسوس
 ڪئي... هن ته سمجهي زندگي ڏکڻ ۾ گذاري ڇڏي هئي تنهن ڪري جي
 اها ترقي نه ملي هاءِ به جيڪر کيس ڪوبه سالا نه هئي ها. موهن به ٿي
 دفعا ميٽرن کي حقيقت حال ٻڌائي کيس درخواست ڪئي ته کيس امتحان
 نرس ٻڌائي ڇڏي، هڻ عهدي جي بچي ڪونه هئي، هن کي ته صرف پناه
 ڪري بي هئي ۽ هن چار ديواري کيس گهڻو ڪجهه ڏنو هو، هن تي چاهيو ته
 اسپتال سان واسطو رکندڙ ڪنهن به جيوت کي سندس وجود مان ڪوبه
 ڌڪ يا تڪليف ناهي، پر ميٽرن سندس درخواست ٻڌي ان ٻڌي ڪري
 ڇڏي ۽ هاسڊ نرس خلاف وقت به وقت ڪانه ڪا ڪاروائي پئي ڪندي
 هئي. انهي سان نفرت وڌندي ويئي، جيتوڻيڪ اهو اڌام ميٽرن جو
 هو ۽ پرياهي اهو ته چاهيو ته ائين ٿئي، پر انهن پرياهي ايندا ويا.
 نيٺ ميٽرن جي رٽائو ٿيڻ جو وقت به اچي پهتو، پرياهي وري پنهنجي گنار ۾
 پڻ ڪا به ڪم نه آئي، رن ۽ رن به ٿيڻا ٿي نه ڪيس ۽ چيائين "فڪر نه ڪر آئون
 ايندڙ ميٽرن تي سڀ ڪجهه ٻڌائي تنهنجي ڀارت ڪري وينديس. پرياهي
 ڀارت پرياهي ڪم نه آئي. هاسڊ نرس، ايندڙ ميٽرن جا ڪن ڀرڻ شروع
 ڪيا ۽ پرياهي باوجود سڀئي ڪلا، ڪلا ڏئي جي روز ڪنهن نه ڪنهن معاملي
 جي جواب دهلي لاءِ ميٽرن جي آڻيس ۽ حاضري ڏيڻي پوندي هئي، پوءِ

نيت کيس اسٽنٽ نرس بڻايو ويو پر هن انهي تي ڪو احتجاج نه ڪيو
چوٽ هن نه چاهيو هئي ته عهد و پائس واپس ورتو وڃي. پر جيڪا شين
دلين ۾ ويهي ويهي هئي ساڻهن نه هئي سگهي، هڪ ڏينهن ميٽرن
کيس ڪم ٿي پڇيو، مون ٻڌو آهي ته تون عيسائي نه هئي آهين؟
پر ڇا جواب ڏنو. ”اهو صحيح آهي، مون پڙهيو ڪونه ورتو آهي...
پوءِ؟ ڪڏهن وٺڻ جو خيال آهي؟“

پر ڇا چيو، انهي لاءِ آئون پنهنجي ذهن کي تيار نه ڪري سگهي آهيان ائين
ٿا ٿين!

ميٽرن هڪ ڏينهن ٻيڙي ۾ هڪ هفتي اندر ڪونه ڪو فيملو ڪري وٺ؛ هتي
ٻه نيڪ ۽ ڀارسا عيسائي چوڪر لون پنهنجو حق وڃايو ويئون آهن ڇاڪاڻ
ته انهي تي هڪ غير عيسائي چوڪري قابض آهي ڇا ها صورتحال مون لاءِ
قابل قبول نه آهي.

پر ڇا فيملو ڪري ورتو. جيتوڻيڪ هتي ۽ سندس ٻار رڙو اسپتال
جي چار ديواري ۾ بالڪل سکيا ۽ محفوظ هئا، عيسائي مذاهب کي هن
ٻرو به ڪونه هئي سمجهيو پر پنهنجي سک لاءِ هن اسٽروڪوبه ڏن
ڪرڻ لاءِ هتي چاهيو جنهن لاءِ سندس دل ۽ دماغ تيار نه هئا.
موصو انهي محفوظ چار ديواري کي الوداع چئي ويهي هلي.

اسپتال ۾ رهڻ دوران پري پنجاڻي ٻولي سڻي ورتي هئي.
 سو اسپتال ڇڏڻ کان پوءِ هن پنجاڻي جي شهر لاڳو وڃڻ جو فيصلو
 ڪيو. ارادو هوس ته هن دفعي پنجاڻي ۾ قسمت آزمائي ڪجي پر سونهن
 ۾ شباب جتي مورت کي ٿارڻ ۾ چند مثل بڻايو ڇڏي، اتي وري اهي
 ٻئي نعمتون سندس وجود لاءِ عذاب بڻجي وڃن خاص ڪري انهي مورت
 ۾ جي سروي مورت ۾ سندس سونهن جو ڪو معاف نه هجي، پنجاڻي
 جي قد اور، ڳڻ، ڪاٺ جهڙن جوانن جو اهڙي من موهڻي مورت اعليٰ
 روين تي هلندي ڏسڻ تي هن ۾ اصل گنگ گڙي پيشي. خوب خوب
 ديوار ڪيائون آئين ٿي آئين ۾ شباب کي لڪا ٿيندڙ لپس کي به لاهي
 ڦٽو ڪيائون. سندس جواني جي بي مهار، نشا نين کي نظرن جي تيرن سان
 خوب خوب زخمي ڪيائون، پر پري اهي زخم سمندي رهي، ڪجهه ڪري
 جوڻي سگهي! ڪا جوان، خوبصورت، پريور شباب جي ملڪ، پراڻي
 مورت انهن آڻاڻو ڪندڙ نظرن کي ڪئين ڪر روڪي سگهي؟
 ٽڪڙو ٽڪڙو ملي ٻي هن هڪ هندو هوٽل ۾ ڪمر ورتو. هن
 اسپتال ۾ رهڻ دوران کين ماني ته اسپتال لفظن ملندي هئي باقي جيڪو
 ٻيگهار ملندو هوس سو سڄي جو سڄو بچائي وڌي هئي، اهوئي
 سبب هو جو هن ڪانو ڪري، ملڻ ۾ رهڻ لاءِ مناسب جاءِ ملڻ تائين هوٽل
 ۾ رهڻ جو فيصلو ڪيو هو! ٺوڪري هو. نرس جي حيثيت ۾ ڪري سگهي
 ٿي پر نرس جي ٺوڪري ملي ها يا نه ڪنهن مشري اسپتال ۾ يا سرڪاري
 اسپتال ۾ ٺوڪري وٺڻ لاءِ مفارقات ضروري هئي. پر پاڻ به ٻئي ٻالهيون
 ناممڪن هيون. سونهن سو چيو ته هن دفعي ڪنهن اسڪول ۾ ماستري
 حاصل ڪجي، پر ٺوڪري هڪدم نه ملي ٿي سگهي! انهي لاءِ
 ته در در جاڙ ڪا ڪاڻا ٿاڻا ۽ ايترو عمر هوٽل ۾ رهڻ به ڏکيو هو. ٿاڻ

وري هن هندو هوٽل ۾ رهي ته سندس عزت ۽ معيشت به محفوظ نه هئي.
 هوٽل جي عملي جي زبان تي طرح طرح جون ڳالهيون هيون ۽ هڪ هوٽل ۾
 هڪافي آواره ۽ اوياش قسم جا لافچان به اچن ڳاهاڻا جن کي شايد
 هوٽل جي عملي کان ئي سندس متعلق خبر ملي هئي. سونيٽ هڏ هوٽل
 جي سوارڙا ڪري، هڪ انگريزي هوٽل ۾ رهڻ لڳي، جيتوڻيڪ اها
 هوٽل معاشي هئي ۽ پرڀاڱو وقت انهي هوٽل ۾ نٿي رهي سگهي، پر ايترو
 هو جيڪو ڏانڊن ٻري نگاهه سان ڏسڻ وارو نه هئي ڪير سندس
 متعلق ڳالهيون ڪرڻ وارو هو.

ماسٽري جي ڳولا جي سلسلي ۾ هڪ ئي هندو اسڪول ۾ ويٺي ۽
 جتي جتي انتظام عورتن جي هٿن ۾ هو اتي ته کيس خورا جواب ملي ويو ته
 ”تربيت يا فتنه ڪوڊ آهي ۽ اسين اهڙيون ماسترايون نٿا رکي سگهون.“
 اها خبر به پرڀاڱي دير سان پئي ته اڌ رات هيڊ ماسترايون ڪنهن
 لوجان ۾ سڀني چوڪري کي پنهنجي اسڪول ۾ رکي احساس ڪمٽري
 ۾ مبتلا نٿي ٿيڻ چاهيو. اتي جن اسڪولن ۾ مرد هيڊ ماستر هئا
 ساڻس سٺو رٿاءُ ڪيو ويو، دلداري ڏني ويئي آڌر پاءُ ڪيو ويو ۽ ڪري
 ڏيڻ جو اشارو به ڏنو ويو پر انهن پورهن هيڊ ماسترن جي نگاهن جيڪي
 ڪجهه گهرايو پئي، سو پرڀالا ۽ سندن حوالي ڪرڻ ناممڪن هو، پر سندس
 گڏ ڪيل پونجبي بآهستي آهستي ختم ٿي رهي هئي ۽ ننڍڙي چترنجن
 جو خرچ به سڀني هونيٽ، پنهنجي پرڀاڱي هڪ اهڙي اسڪول ۾ هن
 لوهري لاءِ هڪ ڪري ڇڏي جتي جو هيڊ ماستر ڏسڻ شريف
 ٿي ٿڳو ۽ عيال دار پڻ هو. پرڀاڱو سوچيو ته انهي اسڪول ۾ هڏ محفوظ
 رهندي! اهو اسڪول هڪ خيراتي اداري طرفان هلايو پئي ويو ۽
 انتظامي ڪميٽي جو سربراھ ماستر رام پڙان هو جيڪو شهر ۾ مريدن
 ۽ يتيمن جو سمورو مشورو ۽ ظاهر ٿي پورتي به نيڪ ۽ پارسائي ٿي.
 پرڀاڱو پنهنجي ڪدسان ڪد رکڻ واري عورت هئي ۽ جتي به رهندي هئي.

اتي ڳالھون ٿيئي سان پنهنجو ڪم بنا ٿيندي هئي. سو هن اسڪول ۾ به
 هن پنهنجو ساڳيو رول رکيو جيئن سڀني شاگردن ۾ مقبول ٿي وئي.
 هيڊ ماستر صاحب به سندس ڪم کان خوش هو ۽ سندس عزت ڪرڻ
 لڳو هو. هو ڏانهن "رام ٻڙڏان" پڙيا کي ڏسي مٿس اڪن چڪن ٿي پيو.
 ۽ چاچا ائين ته پڙيا کي پنهنجي ٻارن کي پڙهائڻ لاءِ چوي اسڪول
 جي ڪنهن نه ڪنهن ماستر يا ٿيئي کي لازماً ٻڙڏان جا ٻار پڙهائڻ لاءِ سندس
 گهر وڃڻو پوندو هو. جي ڪا چوڪري انڪار ڪندي هئي ته کيس
 نوڪري مان جواب ملي ويندو هو. هن وقت به هڪ ماستر يا ٿيئي سندس
 گهر ويندو رهيو ۽ ٻڙڏان صاحب ان گل جو سهرو رس چوسي چڪو هو.
سولس هاڻ ڪنهن مٿي جوانڙي جي ضرورت هئي جنهن جي شتاب
جو چمن، رس سان پر پور هجي. پڙيا اهڙي ئي ڪشش واري
 مڪتري هئي، پر ٻڙڏان کي ڪوبه اٺو مٿي مليو جو آڳاٽي واري عورت کي جواب
 ڏئي. نيٺ امتحان ٿيا. ٻڙڏان صاحب جا ٻار فيل ٿيا ۽ ائين انهي ماستر يا ٿيئي
 کي ڪيڏن جو بهانو هٿ اچي ويو. هاڻ پڙيا کي هڪ ٿيو ته ٻڙڏان جي گهر
 وڃي سندس ٻارن کي پڙهائي. پڙيا تن ڏينهن ماستر جي هڪ امتحان
 ڏيڻ جي تياري ڪري رهي هئي ۽ امتحان به سڙي اچي پهتو هو پر هيڊ
 ماستر کيس ٻڌا ته انڪار جو مطلب ٿيندو نوڪري مان جواب، سو مجبوراً
 پڙيا کي اهو حڪم به مڃڻو پيو، پر پندرهن ڏينهن اندر کيس اندازو ٿي
 ويو ته معاملو صرف ٻارن کي پڙهائڻ جو ڪم نه هو پر ٻارن جي پوئو کي خوش
 ڪرڻ جو هو. ٻارن جي پڙهائي دوران ٻڙڏان صاحب به ڪمري ۾ ويٺو هوندو
 هو ۽ پيو پڙيا کي گهوريندو هو، اسڪول جو معائنو به هن هفتي ۾ به دفعا
 ڪرڻ شروع ڪري ڏنو ۽ تنهن ۾ به وڏي وڏي حمايت و انهي ڪلاس جو ٿيندو
 هو جنهن کي پڙيا پڙها ٿيندي هئي. آهستي آهستي هو پڙيا ملڪ خري به ٿيڻ
 لڳو ڪنهن وقت سندس هٿ پڪڙي ورتو هو ۽ ڪنهن وقت وري گل تي
 ملڪڙي چماٽ هڻندو هو، ڪنهن وقت کيس چمڪي پنهنجي ويجهو ڪندو

هو. پر پريا سڀ ڪجهه سمجهندي به اهو نالا هر ڪندي هئي ته هوانهن
 ڄاڻين جو نه ته اشر وڻي رهي آهي ۽ نه مطلب سمجهي رهي آهي پر نيٺ
 هڪ ڏينهن کيس اقرار ڪرڻو پيو ته هو پرڏان جي نگاهن ۾ موجود پينام
 کي سمجهي ٿي. ٿورا ئين جو حساب معمول جڏهن هڪ ڏينهن هو ٻارن
 کي. پڙها ٿي وڃي ته ٻار ته ڪونه آيا، پرڏان صاحب اچي ويو ۽ کيس پڙها ٿيڻ
 ۾ ٻار ته پنهنجي ماءُ سان گڏ ناناڻن ويل آهن! پريا اهو ٻڌي وراڻيو ته ٿوهان
 کي ڪيندو هو ته مون کي اطلاع ڪرايو. ائين منهنجو وقت به ڇڏي پوي هاءِ
 آئون ڪجهه پڙهي وٺان ها.

پرڏان چيو: ڀرمون اهو ٿي ڇا ڪيو ته تون هتي نه اچين! ڇا ٿيو
 ٻار ته آهن، اڄ کڻي تون ٻارن جي پيئي کي پڙها ٿي! -
 پريا سندس ڄاڻ تاريزي چيو آئون وڃان ٿي، جڏهن ٻاراچن تنهن
 مون کي اطلاع ڪيو.

ائين چئي پريا وڃڻ لاءِ وڪ وڌائي. پر پرڏان سندس ٻانهن ڀڪري
 درٿي ۽ چيائين: اهڙي به ٻي رهي؟ آخر هتي ترسڻ به ڇا آهي؟
 ڇا تون مون کي پسند ٿئي ڪرين؟ -

پريا چيو: پرڏان صاحب، پسند ۽ نا پسند جو سوال ٿي نه آهي، آئون
 ٿوهان جي ٻارن کي پڙها ٿي لاءِ هتي اچان ٿي، اهي نه آهن ته ٻوڙ منهنجو هڪ
 ترسڻ جو ڪهڙو جواز؟

جواز اهو آهي ته تون جوان آهين، سسئي آهين، هن وقت منهنجي
 گهر موجود آهين، آئون منهنجي اسڪول جو انچارج آهيان ۽ ٿو کي پسند
 ٿو ڪريان ۽ انهي ڪري ٿو کي حڪم ٿو ڏيان ته اڄ رات ٿو کي هتي ترسڻ
 پوئو و... پرڏان چيو، ۽ ايترو چئي کڻي پريا کي چڪي پنهنجي سيني
 سان لڳايا ٿي ۽ سندس ڪلڙ ملهه ٻاڙها ٿيل ڳڻن تي چمي ڏنائين.
 پريا خرد ٿي چڙائڻ جي ڪوشش ڪندي چيو: پرڏان صاحب ٿوهان جا
 هٿ ۽ چپ گستاخي ڪري سگهن ٿا. ٿوهين پنهنجي خواهش جي پورا ٿي لاءِ

زور لڳائي سگهون ٿا پر ڀڄي ڇڏي ٿو ته پر ٻا جي معصمت ٿا ٻڌن ٿو هان جا
 هٿ ته ڇا ٿو هان جا ارادا به مٿا پڇجي سگهن!!
 اوهو هو!! ڏاڍو نازا ٿئي!! اهڙي ڪا ڪا من معصمت اٿئي ڇا؟ مون ٿو
 جهرين سوين ڌارون هڻندي رڳو رڳو جي معصمت خراب ڪئي آهي. ٿو
 وري ڪهڙي ٻانج جي موري آهيون - پرتان کيس بدستور چمڪندي ڀي ڀي
 زور سان ڀاڪر ڀاڙيندي چيو، پر ٻا ڪي پنهنجو ساڄو گم ڪندو محسوس ٿيو
 پر هن وري به هٿ سان جواب ڏنو هن جي معصمت ٿا ٻڌن ٿو هان جا هٿ
 پڇتا سي ويچارون پاڻ ٿي جهڪي وڃن هون ڏيون - ٿو هين ته انتها ٿي
 بزدل آهي پرتان صاحب، منهنجي نه هن وقت ٿا ٻڌن جي گن ريل هيندي
 سماج جي ظالمن سان ويڙهه ڀڙڪن ري آهي ڇا اڄ ٿا ٻڌن ڪير به موٽي ڇڪندي
 يا خريد نه ڪري سگهيو آهي - ٿو هان پنهنجي شرافت نيڪ ٿا سي ڀروس
 جي منهن زور شيطان قوت جي پوري طاقت استعمال ڪري ڏسو، منهنجي
 روح جي اڏول بدن ڀن سان نڪلائي ٿو هان جي غلام جو سر هٿيار مڏو
 ٿي پوندي پر ٿو هان منهنجي روح، منهنجي معصمت کي جهڪائي نه سگهن!!
 پرتان واقعي بزدل نه هو! جي بهادر هجي ها ته ايئن ڪنهن ڪمزور
 ڏچار ڀروس مورت جي معصمت تي هٿ نه کڻي ها - تنهن جو پر ٻا جون هٿ
 پڙيون ڇا ٿيون ٻڌيون سوڦو ٿي پوئتي هٽي ڇڏي - پر جيئن ته اندر ٻا ٻا پئي
 ٻڙس ڀي پنهنجن ارادن ۾ ناڪام پئي ٿيو هو سو انهي ٻي عزتي جو ٿڪ
 نه پڇائي سگهيو ڇا اڃان به وڌيڪ ٽيڻ 'پئي تي لهي آيو ڇا ٻڌن، ٿو
 جهڙي ڀار سا آهيون ڀي منهنجي معصمت جي جهڪا ڇا ڪائي آهي، تنهن جي
 حقيقت خوب ڄاڻان ٿو! ڀار سائي جي نشاني پٽ جي صورت ۾ گڏ ڪيو
 پئي وڃي، هيڊ سائرس سان تنهنجو تعلق به مون کان ڳجهو نه آهي،
 تنهنجي انهي ڀار سائي جو داستان جي اخبارن ۾ نه ڇپرايو ته موٽي
 سرد نه ڇڻجان!! سرد نه ٿو هان کي آڻو، هن وقت به مڃيان ٿي سرڪار -
 پر مڙس يا انسان نه هينري سڃاڻن نه پوءِ سمجهندي ڀڄن - مڙس

مٿي، ۽ سٺا انسان ائين لاچار مورتن جي مڙتن تي هلا نه ڪندا
 آهن!! توهان کي جيڪي وٺي موڪليو، ڇاهان آئون وٺان؟
 ايترو چئي پري واپس هلي آئي، پويان پرڏان سڄي رات پاسا ورائيندو
 رهيو. پري اتي ڏسي هن نه ڄاڻ نه ڪهڙا ڪهڙا پروگرام رٿيا هئا،
 لذت ۽ سرور جي اهڙن خزانن جو تصور ڪيو هئائين جن کان اڄ
 ڏينهن سوڌو محروم رهيو هو پر کيس اها خبر نه هئي ته پري جي جسم
 کي ختم ڪرڻ ڪو ايترو ڏکيو ڪم هو!! هن اڄ تائين ڪيترين ئي لاپرو
 ۽ بيوس مورتن جي عيبت کي پنهنجي هوس جي ٻي لڌاڻي سمجهي
 جي قدمن هيٺ ڇپيا ٿيو هو. پر پري کيس مايوس ڪري مندرن
 جيڪا ٻي عزتي ڪئي هئي تنهن کيس انتقام جي باهه ۽ پسم
 ڪري ڇڏي ٿي... انڊر جي باهه ٿي ٿيڻ بدران، وٽس ٻي باهه جو
 جھنڊو ٺهڻ ٿي ويو... ۽ هو سڄي رات ڪنڊن جي بستري
 تي، پري کان وٺي وٺي ٿرڪيون موچيندو رهيو... ڪا اٺائون جو
 هڪ انتهائي طاقتور ڪردار يعني انسان، ڪمزور ترين مخلوق يعني
 مورت کان وٺي لاءِ پريشان آهي!! ڇا کيس طاقتور سمجهجي؟
 نه اهڙو انسان نه حد درجي جو ڪا شڪست جو!!

پرييا کي اسڪول مان جواب ملي ويو. الزام جي چلني ۽
 آواره گري جو ٻڌايو ويو. اسڪول جي پرائمڊل چانوي تي ته سندن ماستريائي
 خوش اخلاق ۽ ملي سيري جي مالڪ هئي، محنت سان پڙهائيندي هئي،
 سڀني سان محبت سان پيش ايندي هئي، هيٺ ماستر چانوي تي ته پرييا تي
 الزام ڪوڙا هئا پر ڪير به پرييا تي ٻڌل الزامن جي ترديد نه ڪري سگهي.
 اسان جي معاشري کي ته نه ڄاڻ ڇا هئي بلڪه آهي! ڪنهن هڪ ڏاڍي انسان
 آهيان سوڻ ملهيو ڇا هئي بهجهندي به هئي جو ڪلهو اما ڪرڻ کان لڙايو
 وڃي! ڇا اهو هڪ ملهيو جنهن متعلق هر هڪ ڇا هئي ٿو ته بد اخلاق
 آهي، بي سيري آهي، موس پرست آهي، سوڻ هزارين ٻين انسانن
 کان ڏاڍو آهي؟ مرن هڪ شخص پرڏان جي الزامن جي بنياد تي هڪ
 پارسا، پاڪدامن، خوش اخلاق، خوش سيري نڪ مان مورت تي
 ٺهڻو، سڙهي کيس روزگار کان بي دخل ڪري ڇڏي ويو ۽ ڪير
 به اکر ڪين ڪڍيو! پرييا کي ته اڳ ئي اندازو هو ته اهو ٿيندو. سو هو
 به بنا ڪنهن احتجاج جي منڍي ڙي چترنجن کي منج تي کڻي نئين منزل
 ڏانڊن هلي. سندن نئين منزل امر تر هئي. ڪاڏي جي سفر دوران
 پرييا جي جسم تي هڪ ٻوڙهي مورت هئي ۽ پرييا پنهنجي روايتي سڀاءُ
 جي ڪري ٻوڙهي مورت کي آرام ڀرجيا ٿڻ جي هر ممڪن ڪوشش
 ڪئي. اها ٻوڙهي مورت به امر تر هئي رهي هئي. پرييا ٻوڙهي کي
 پنهنجو درد ڀريو داستان پٽايو ۽ آئندو لاءِ امر تر جي ڪنهن ڪنهن
 آباد ملاقاتي ۽ ميلائي ۽ ڀرت پري پنهنجو ۽ پنهنجي نور جي ٺڪري
 جو گذر سفر ڪرڻ جو ارادو ظاهر ڪيائين، ٻوڙهي وٽ امر تر به
 گهم هئا، هڪ به پاڻ رهندي هئي ۽ ٻيو سوار تي ڏيئي انهي مان زنگي
 جو ڪاڏو هلائيندي هئي، هن پرييا کي آنت ڏني ۽ چيائين ته امر تر
 مون وٽ هلي ره، آئون توکي پنهنجي ڌيءَ ڪري سمجهندس ۽ پاڙي

وارن سان واقفيت به ڪرائي ڇڏي پند يس جي سلائي به ڀرت لاءِ
ڪپڙا به ملڻ لڳن... پر يا اها آڇ قبول ڪئي به اسر تر به پورهي جي
شفقت جي پاڇي به زنجي جونئون باب شروع ڪيائين. پر يا جون منور تون
انتھائي محدود هيون، کيس ڪو ميڪ اپ جو سامان به نظر غنير ڪوڻ
گھربا جتان وري ضروري ٿي زردا به ڀلاھ ڪاٺ لاءِ ٿي ڪيا. پس
ايترو جنهن به وقت تي پيٽ گذر ٿي سگھي، سوايترو کيس انهي
مٿي ڙي غريب پاڙي به رهندي، اتي جي مورتن به ڀارن جا ڪپڙا سلائي
ڪندي به ڀرت پر پندي کيس ايترو ملي ويندو هو جيڪو ٻن جيون جي
حياتي جو ڪاٿو آڻي سلائي لاءِ ڪافي هوندو هو. مٿي ڙو چترنجن
هاڻ ٻاڙي ٻولي ڳالهائڻ به ڳوھو به سندس مٿا سڙا ٻول ٻڌي
پر يا جي دل پئي ٽرندي هئي.

پريجي دن پيئي ٿيڻ لڳي
 پريجي زندگي جو سفر دراصل ڪنهن وڏي جبل جهڙو جيان
 هو جنهن تي چڙهندي چڙهندي، مٿ ڀير زميني ڪرڻ کان پوءِ اچي
 ٿي اوڀر وڪڻي ڪو چاٺو وارو سُرڪو ٽڪر نظر اچي وڃي ۽ ماڻهو اتي
 ويهي ڪن پل لاءِ قوعارو ڪاٺي، ڪجهه آرام ڪري سگهي ٿو
 ڇانهه هٿيو وڃي ۽ انهي انسان کي چڙهاڻي وارو سفر هڪ وار وري شروع
 ڪرڻو پوي. اسر ٿر ۾ پوڙهي ماڻهي ڇراهو سوار وارو گس پري لاءِ جبل
 وارو اهو چاٺو وارو ٽڪرو هو. هو پنهنجي حال تي خوش هئي. لاڏن ۽
 ڪوڏن ۾ ٺهيل اهڙا ٽڪر ناري زماني جي ڏنل ڏکڻ جو بهادري سان مقابلو
 ڪري رهي هئي ۽ ڪا شڪايت به نٿي ڪيا ٿين ته وري ڪنهن جي آڳاٽن جعبي
 هئي ۽ نه جيڪر. جيڪا ٻاهه نوجوان ڪنهن جي اندر ۾ لڪل هوندي آهي
 تنهن کي پاڻي جو چنڊ وٽ گهرجي نه! ۽ هت ته اصل قسمو اڃان پيو هو...
 هڪ وار مرد جي چاهه، مرد جي لمس، مرد جي منهن ۽ ڦرڻ کي
 حاصل ڪرڻ واري لاءِ باقي زندگي گذارڻ بنهه ڏکيو ڪم آهي! پري ۽
 چترنجن زندگي ۾ صرف هڪ رات، هڪ دفعي لاءِ هڪ ٿيا هئا ۽ تنهن کان

پوءِ اڪيلائي جو عذاب هجي پر يا جي جان هئي؛ مٿان وري راهه پر کيس
 حاصل ڪرڻ جا خواهش مند به بيشمار هئا جيڪي پنهنجو سڀ ڪجهه
 شايد سندس سرتان واري چٽڻ لاءِ به تيار هئي وڃن ها پر ڪير کيس
 ضرور نه ڪري سگهيو نه جهڪائي سگهيو. هيترا سارا ڏک ڏولا واڌا
جي باوجود پوريئي جي باوجود سندس سونھن ۽ سويي جو سڄو اڄ
به سڳي ڏام ڏور سان ڇهه ٻڪو رهيو هو ۽ پنهنجي جسماني خواهش
۽ گهرجن کي شڪست ڏيندڙ انهي معان هئي جو پاڻ اڄ به اوچو هو
 پر يا فاضل وقت به، وقت گذري لاءِ پورهي جي گهر جو ڪد به
 ڪري چٽ بندي هئي جي اوري پاڙي به ڪنهن کي به سندس مدد
 جي ضرورت نٿي هئي نه به ڪڏهن انڪار نه ڪندي هئي ۽ پر پاڙي
 جي ڪجهه ڇوڪرين کي تعليم ڏيڻ جو سلسلو پڻ شروع ڪيائين. پر
 سندس زندگي ۾ سک ۽ شائني شايد هميشه لاءِ اڃان نه آئي هئي؛
 هڪ ڏينهن پر يا، پرڏان کي پنهنجي گهر واري گهٽي ۾ ڏٺو؛ سمجهي
 ويهي ته عزت ۽ سک سان زندگي جا باقي ڏهاڙا هت به نه گذاري
 سگهندي؛ سوچيائين ته ڪجهه ٿيڻ کان اڳ ئي ڪنهن ٻئي پاسي
 هلي وڃي پر پاڙي وارن سان ڪمزور بهانو ڪندي؟ پورهي عورت کي
 ڇا چوڻي جيڪا کيس ڏي سمجهندي هئي؛ دل ڪٽو ڪري ايندڙ
 آزمائش لاءِ ذهني طور تي تيار هئي معمول مطابق زندگي گذاريندي رهي.
 ستت ئي هڪ ڏينهن، سندس سلائي واري شين چوري ٿي وئي،
 شين نه ذاتي هئي، ڏک پڄاڻي وڃي ها پر پاڙي به هڪ شادي هئي
 ۽ ڪنوار جاري هئي ڪپڙا سڀ لاءِ کيس ڏنا ويا هئا سي به گهڻا
 وٺي جيڪا به بچت هئي سا سڀ انهن ڪپڙن ميون ڏيئي پنهجي ويس.
 ڪالهه رڳو ايتري حصي هاءِ به خبر هئي پر پاڙي جي ڪن عورتن طرفان
 اها ڪالهه ٿيڻ لڳي ته پر يا ڪپڙا پنهنجي ڪنهن يار کي ڏيئي ڇڏيا آهن.
 يار جو ثبوت ڇترنجن هرجنهن جو پئي بقول پر يا جي سري چڪو هو هو.

ميواهه مٿي پرڪن عورتن چترنجن کي گناهه جي ڀيڻ مٿس قرار ڏيڻ
 شروع ڪيو ۽ مٿس جي موت واري ڳالهه کي ڪوڙو قرار ڏيڻ شروع
 ڪيو. هاڻ پرياهن پاڙي ۾ به وڌيڪ وقت رهي نٿي سگهي! سلائي
 جو ڪم ته ائين ئي بند مٿي چڪرو پر هاڻ عورتن ساڻس ڳالهائڻ
 به ختم ڪري ڇڏيو هو ۽ پنهنجي ڏيڻ کي پڙهڻ لاءِ به وٽس
 اچڻ جي اجازت نه ڏينديون هيون. سو پرياهه ڪو غوري زندگي
 جي ارڙي جبل جي چڙهائي مٿي آڻي رواني ٿي! وقتي چانهه وارو
 ٽڪر کيس راس نه آيو ۽ سندس پيرن هيٺان ڪسڪي وڌو. چترنجن
 دنيا جي هر غم کان بي نياز، انهي حقيقت کان بي خبر ۽ سندس
 مٿي ماءُ سان دنيا وارا ۽ سندس همد جنس ڪهڙا ڪلور ڪري رهيا
 هئا. پرياهي ڪلهي تان پنهنجن مٿي ڏين مٿي ڏين سان دنيا کي ڏسي
 رهيو هو ۽ پرياهه تان ملو منزل ڏانهن وڃي رهي هئي! آڻي هڻو جڏهن به
 هڪ هنڌ ڇڏي ٻئي منزل لاءِ رواني ٿي ٿي ته وٽس هڪ ڪجهه نه
 ڪجهه ڀڄڻ ڏوڪڙ هوندا هئا جن سان روزگار جو ڪو پيو وڌو
 ڳولڻ تائين هڻا ٻئي ڳوڙهو بندوبست پيشي ڪندي هئي، پراج هڻو مٿي
 هٿن خالي هئي! ڪيڏانهن وڃي؟ خيال آيس ته دربار صاحب ڏانهن
 وڃي جتي ڪافي تعميراتي ڪم هلي رهيو هو ۽ مٿس سڪين لاءِ
 ٽنگر به ورهائيو هو! پر هن پنهنجي پٽ جي پرورش خيرات ملڻ نٿي
 ڪرڻ چاهي. سو نيميلو ڪيا ٿين ته به وقت مانيءَ جي حصول جيتر وڪڻ ڪري
 ڳوڙهي ٽنگر مان ماني وٺندي، ائين ڪٿي به ڪٿي هوندي ته پنهنجي
 پورهي جي ماني ڪاٺي رهي هئي. سو چترنجن کي چانهه به هڪ پاسي سمهاري،
 پاڻ پٿرن جون ڪونڊيون پري تعمير واري هنڌ تائين پهچائڻ لڳي. ٻيلهي سان
 پٿر ڪونڊي ۾ وجهندڙ ۽ ڪونڊي کڻائي سندس مٿي تي رکائيندڙ به هڪ
 سرد هو! ڪجهه دير شرافت جو مظاهرو ڪرڻ کان پوءِ اهو دربار صاحب جو
 خدمتگار باملي جاسي ۽ پرياهي وڌو. سندس هٿ پرياهي ڳڻن ۽ ايتري قدر

جو ڇا مٿي سان به وڇڙڻ لڳا. پر ڀاڻي سو چڙي، سڙي لڳڻ شروع
ڪيون، سندس مٿي عاشق مٿي به اچي پڪو ٿي سندس اڳيان ٻوڙان
هلڻ لڳو. پر ڀاڻي مٿي به چار چار سڙي لڳڻ شروع ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي
صنق ٿي پڇا ٿي رهي هئي پر هن پاسي رستي به ڪيترن ئي سڙي لڳڻ
پيا هئا جن جو ڪري ڏاڍي خيال سان. سڀاڻي سڀاڻي قدر مٿي ڪو
پيومٿان ڪئي پير آڻڻ ڪي پڙيا جي احتيال جو به ڪو نتيجو نه نڪتو پير
سڙي به وڇڙي پيس، ٽهڪو وڃي ڪيائين. سامهون پيل هڪ سرسنگ
مٿو وڃي لڳس ۽ رت گهارا مٿي وهڻ لڳو! نيٺ به نه هڪ ڪمزور عورت
هئي! بيحوش ٿي ويئي. نه پنهنجو ڪو خوش نه آئين جي نور جي ڪا خبر.
مزور ڪڍ چڙي کيس هڪ ڪٽولي ٿي وڃي ويجهي اسپتال تي کڻي آيا
جتي ٻاڪٽر غير حاضر هو ۽ ڪمپائونڊر مشور ڏنو ته کيس شهر جي
ڊاڪٽر ٻاڪٽر، ڊاڪٽر سچڻ وٽ کڻي وڃجي. پر ڀاڻي مٿي عاشق،
چترنجن کي به کڻي آيو هو سو پنهنجي کڻي ڊاڪٽر سچڻ جي اسپتال تي پهچايائين
ڊاڪٽر سچڻ، ملائقي جو مرڊل مڙي ڊاڪٽر هو، غريبن ۽ لاچارن جو
خدمت ڪار مشور هو ۽ ڏينهن رات انسانيت جي خدمت ۾ مصروف رهندو
هو. جڙو هوس مالو، ٽهڪو هوس ڪردار ڪم. پر ڀاڻي نرڙي ڀڳو
حاضر هو. ڊاڪٽر صاحب تر ٽڪري، ٽانڪا ڊڪائي زخم بند ڪيو جنهن
سان رت وهڻ بند ٿيو ۽ کڻي آيلن کان سريمن متعلق پڇا ڪيائين، پر سريمن
کي نه ڪير به نه سڃاڻندو هو! يعني هولا وارڻ هئي، سو ڊاڪٽر صاحب انهي
ڪري، ٻين کڻي آيلن سڙي لڳڻ واري وٽ واپس موٽائي ڇڏيو ته سريمن جي
سڙي لڳڻ ۽ علاج هائي منهنجي ڏي آيو؟ انهيءَ ميڙي پر ڀاڻي جو پنهنجو
ڪير هو؟ ڪير به نه. سڙي هڪ شخص عاشق مٿي پيو هو ان جو عشق
به پر ڀاڻي روح سان نه پر سندس سونهن ۽ شباب سان هو ۽ سونهن ۽ پرڻي
شباب جي مالڪ اما مٿي مان ڏي الحال ڪنهن ڪم جي نه هئي، تنهنڪري
انهيءَ عاشق نا ملڻ به اتي ترسڻ مناسب نه سمجهيو ۽ ٻين سان گڏ واپس

هليو ويو:

پر مالڪ ڪنهن کي ڇڏي آهي؛ جي هڪ سهارو ڪسيو ويهي ته
 ٻيو پيدا ٿيو ٻيو، جي ظاهري روشنيءَ وارا چراغ وسايو وين ته ڪنهن
 اندروني نور جي روشني پٽڪيل انسان لاءِ صبر بڻجي ويهي! پورهي مورن
 جي ڪمزور حفاظت سان نڪري، اتفاق سان، پريا ڊاڪٽر سچي جھڙي
 عظيم، شفيق ۽ دردل عزيز انسان جي مغبور حفاظت ۾ پھچي ويئي هئي!
 پريا، بدستور بيمعوش هئي جو ريت گھڻو رهي ويو هو ۽ چترنجن هڪ
 پيڙهي ۾ آرام سان ستو پيو هو، ۽ ڊاڪٽر سچي جون مصربان، رمد دل
 اکيون، پريا جي تنگباني ڪري رهيون هيون۔

ڊاڪٽر سچڻ، زندگيءَ جا ستور رهيه گذاري چڪو هو.
 خانداني جڳي ڀار جو پر رواجي جڳي ڀارن مان سر حال کان مختلف، ٻيا
 جڳي ڀار ۽ غريبن جي رت ۽ ست سان پنهنجي جڳي جي حدن ۽ اضافي
 ڪرڻ لاءِ ڪوشش رهندا آهن پر ڊاڪٽر سچڻ، پنهنجي جڳي جي سموري
 حاصلات غريبن جي علاج معالجي تي خرچ ڪندو هو. ڏکيائيل انسانيت
 جي خدمت تي خرچ ڪندو هو. هن نه ڄاڻ ڪن ٻين جي ڪري شادي
 نه ڪئي هئي، تنهن ڪري کيس پنهنجو ڪو اولاد به ڪونه هو. پر پيار
 چتر رنجن وٽن پھتا ته هن اهو سچيو ته خدا مون کي اولاد جي
 نعمت سان نوازي ڇڏيو آهي. هن پنهنجو سڄو پيار، پري پيار چتر رنجن
 لاءِ وقف ڪري ڇڏيو. پراڻن به نه صوفت ڪو حواسي پنهنجن سرين
 کان نازل ٿي ويو هو. سرين جو پاڻ هو کلي کان به وڌيڪ خيال رکڻ
 ٿيو هو جو هن انهي بھاني خدا جي مهرباني ۽ ٿورا ٿي جيئن چاهيا جنهن
 کيس پيري ۽ اهو سهارو مليا ڪري ٿورو هو. هو ڏانهن پري سڄي رهي هئي
 نه زندگيءَ ۾ انسان کي جيڪي تڪليفون، ڏک ۽ ڏلاو ٿا ڏسڻا پون تن جو
 مقصد ڪو هميشه اهو به نه هوندو آهي ته انسان کي تڪليف هئي، پر اڪثر
 اهي ڏک ۽ تڪليفون انسان کي ٽڪڙو پنهنجي منزل تي يا ڪنهن مفيد
 سھاري جي پاڇي ۾ پھچايو ڇڏين، جيئن خور سائڻ ٿيو، نه کيس
 ڏک وڃي ٿو. اهو ٻيو هون ٿو هاءِ ۽ ماڻھو کيس ڊاڪٽر سچڻ وٽ
 کلي اچن ها ته جيڪر هو به ستور گورڊاري ۾ سرون ڪندي رهي ها ۽
 ٿڌي چاندر ۾ مڪ جو سامهون ڪئي مڪي ها، يا وري ڪنهن پرڏان ٿي
 چار ۾ ٿاسي پوي ها. پر انهي ڏکي کيس ڊاڪٽر سچڻ جھڙي شفق
 ۽ انسان دوست شخصيت جي پناھ ۽ پھچائي ڇڏيو جتي ها کيس نه
 پنهنجي عزت ۽ سميت جو ڪو ڀڄ هوءَ نه ٿيڻ ٿي چتر رنجن جي پيٽ
 ۾ ڀڄڻ جو فڪر. هوءَ مڪ ۽ شانتِي سان بي فڪر ٿي، چتر رنجن جي

پروش به ڪري سگهي ٿي ۽ مڻن اسپتال ۾ جيڪي ڪجهه مڪيو هائين،
 سوسائين جي پلي لاءِ استعمال ڪري سگهي ٿي. ڊاڪٽر سچل جنهن
 اهو پتو وٺو هو هڪ تربيت يافته نرس هئي ۽ عورتن جي مخصوص
 بيمارين ۾ عمل ۽ چمڪاري علم کان واقف هئي تنهن هونديرو ٽيڪ
 خوش ثبوت عورتن جي جن بيمارين ۾ جنهن تڪليف جو هڪ علاج هئي
 ڪري سگهيو سو به هاڻ ڀرپا جي ڪري ممڪن ٿي پيو هو. ڀرپا وري اهڙي
 شخصيت هئي ۽ زماني جي ڏکڻ ۽ تڪليفن کي برواڻت ڪندي سندس سرشت
 هاڻ اهڙي هئي ويئي هئي جو نه کيس ڪوبه ڏک ۽ تڪليف پريشان ڪري
 سگهندا هئا نه وري ڪم جي گهٽتائي هاڻ هو سچل جنهن ڊاڪٽر سچل
 صاحب سان گڏ اسپتال تي ڪم ڪندي هئي، ڪنهن کي ڏسو ته سڀئي پڻي
 ٺڪاڻي، ته ڪنهن جو ريم پڻي ڪرائي ته ڪنهن جو ٽڪ ماف ڪري
 پڻي پڻي پڻي ته ڪنهن وقت ڪنهن روٽنڊر انسان کي آشت پڻي ڏئي...
 ۽ انهيءَ محوري ڪم مان وقت ڪڍي، گهر جو به سچو انتظام مڻالو وڃي
 هئي، گهر جي صفائي ۽ رڌ پچاءُ به سندس ذميواري هئي ۽ هو ايترو ڪم
 هوندي به نه ٽڪبي هئي، نه ورچندي هئي. چترنجن اسپتال ۾ ئي ڪنهن
 ڪنهن پاسي ۾ ويٺو پنهنجن رانڊ پڪن سان رانڊ ڪندو هو ته ڪنهن وقت
 وري اسپتال ۾ آيل مريضن کيس گهٽائڻ ڦيرائڻ وٺي ويندا هئا... ڪڏهن
 شام جي وقت يا وري موڪل جي ڏينهن ڊاڪٽر سچل ڀرپا ۽ چترنجن
 کي پنهنجي موٽر ۾ چاڙهي گهٽائڻ به وٺي ويندو هو، ڪڏهن دريا
 ڪناري ته مڪڙن ميونسپل باغ، رانڊ کي پنهنجي ڌرين لاءِ مٽڪ ۽ شائيتي،
 خوشي ۽ آرام جو مقام بڻجي چڪي هئي، پر هي ڳالهه دنيا ڪنهن تان به
 نٿي گهٽي.. ڊاڪٽر سچل جهڙي ملهه هئي به آهستي آهستي الزام نڪرڻ شروع
 ٿيا ته آخر هن ڪهڙي مقصد خاطر هڪ جوان ۽ مڙهي عورت کي پنهنجي
 گهر ۾ رکيو آهي. گهٽائڻ ته اهو ئي ملهه هئي جيڪي ڊاڪٽر سچل
 جي اخلاق ۽ ڪردار جي منهن جا شاهد هئا ۽ جيڪي ڊاڪٽر سچل متعلق

امري ڪا يهودي ڪالهه سوچي به نٿي سگهيا، پراڻا گهڻا ئي وري
گهڻو ڪري خاموش رهندي آهي ۽ گهٽ تعداد ۾ هجڻ جي باوجود ڳوڙي
۽ نيج ذمت وارا اسان پنهنجو وارڪري وٺندڙ آهن. ڊاڪٽر سجد ۽ ڀريا
جي تعلق متعلق وري شرسنڌ مذھبي فتو ڪوڙ ڪيو ته هڪ هندو ڀوڪري
مسلمان جي گهر ۾ ڪئين نٿي رهي؟ هڪڙي وري ڊاڪٽر تي اهو الزام هنيو
ته هن ڀريا تي زوري مسلمان ڪيو آهي ۽ زوري کيس گهڻو مائتا جو ڪيو ته ڪارائي
سندن ڌرم پرست ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. هوڏانهن وري، هڪ
به ڀريا جا وارث بڻجي بيٺا ته هو هڪ آهي ۽ مسلمان جي گهر ۾ نٿي رهڻ سکي؟
هڪڙن وري ڊاڪٽر سجد ۽ ڀريا جي تعلق متعلق اخلاق کان ڪريل الزام عائد
ڪرڻ شروع ڪيا، ڪالهه جڏهن وڏي وڻي تي هن انهن تي شرسنڌ
ڊاڪٽر سجد ۽ ڀريا جي معاملي کي ڊپٽي ڪمشنر بعد رجي ڪورٽ تائين
پهچائي ڇڏيو.

ڊپٽي ڪمشنر بهرحال هڪ مسجددار ۽ بزرگ آفيسر هو ۽ پنهنجي
عقل ۽ مسجد جي بنياد تي هيتري اهم سمجهي تائين رسيو هو، سو وڏن
مذھبي جنون، ۽ چند پنڊتن جي چوڻ تي سندن مرضي مطابق ٿيڻو
ڏيئي نٿي سگهيو، مثال وري معاملو هو ڊاڪٽر سجد جي اهو مشاھدو جنهن
وقت هراير غريب، هندو، هڪ عيسائي ۽ مسلمان علاج لاءِ ايندو هو. هن
علاج ڪرڻ وقت ڪڏهن ڪنهن کان اهو نه پڇيو هو ته هندو هو، سڪندري
مسلمان، ۽ نه وري خبر هجڻ جي صورت ۾ به ڪنهن تعصب کان ڪم وٺندو هو
يا جيڪو شخص سڄي عمر، سڄي جواني سريجن جو علاج ڪندو هو. هتي
۾ انهيءَ دوران لازماً هن کين خوبصورت ڇهه ڏها هوندا جن مان ڪي ڏاڍي
سندن زباني جا اهم سفر مڃڻ لاءِ قرب نه ڏيندا. هوندا، پر ڊاڪٽر
سجد جي انهيءَ مندر دور ۾ به پاڪ ۽ صاف رهيو هو سو مشاھدو هن
وقت ڪئين ئي اهو ڪو به ڪندو ڪم ڪري سگهيو؟ سو ڊپٽي ڪمشنر ڀريا
کي پنهنجي آفيس ۾ گهرايو. ڀريا نهايت اعتماد سان پنهنجي زندگي جو

احوال ۽ پئتي ڪمشنر کي پڻ ايو سوا ۽ پنهنجي مڃاڻي واري واقعي جي ۽ پوءِ آخر ۾ چيائين: ”سائين منهنجا، هن ٻڌل ڀاءُ جو منهنجي آزادي تي ڪوبه حق نه آهي. آئون هڪ آزاد انسان آهيان ۽ با عزت زندگي گذارڻ چاهيان ٿي. جي هتي گندو، سازشي سماج موتي پنهنجي پسند مطابق زندگي گذارڻ جي اجازت نه ڏيئي سگهي ته پوءِ آئون آئون انهن جي مرضي مطابق زندگي گذارڻ کان به انڪار ٿي ڪريان. آئون انهي ريت زندگي رهڻ کان موت کي ترجيح ڏيندس. ڊاڪٽر مڃي کي مون پتا مسلمان مسجد ۾ آهي ۽ منهنجي من ۾ منهنجي پٽ واري آهي ۽ هو به موتي پنهنجي ڏيئي ٿو سمجهي!! ڇا نقصان جو انصاف موتي. يا ڪنهن به مظلوم انسان کي ڪنهن ٻي وسعوت کي، منهنجي پٽ سان گڏ رهڻ جو حق نه ڏيئي سگهي.“

۽ پئتي ڪمشنر، پريا جي پراعتقاد لاهو منهنجي اندازو لڳائي ورتو هو ته چوڪري جيڪي ڪجهه ڳالهائي رهي هئي سڀ سچ هو ۽ هنن ڳالهن کي الزام سر ڪوڙا هئا... فيملو پٽ ٿيڻ کان اڳ هن هڪ ٻيو سوال پڇي ۽ مناسب سمجهيو ڇا ٿو ڄاڻي مذهب اسلام قبول ڪري ورتو آهي؟ ۽ پريا وري ٿي: ”منهنجو مذهب انسانيت آهي... آئون نه مسلمان آهيان. نه هندو، نه مسيڪ، نه عيسائي... ۽ جي ايمان و ضاهت چاهيو ته ٻڌو، مون مسلمانن جو ڪلمو نه پڙهيو آهي، پر انهي جي ڪري منهنجي زندگي ۽ آزادي جا مالڪ هندو يا مسيڪ به نه آهن جو آئون انهن مذهب جي به جنوني ٿيڻ لڳ نه آهيان..“

۽ پئتي ڪمشنر پنهنجي ڪرسي تان اٿي پريا جي پري بيٺو، سندس مٿي تي هٿ رکي چيائين: ”آخري ڀيرو منهنجي منهنجي هٿ کي ڏيئي جو ٿو ڄاڻي ڪير هو هنن اڪاسن سان وڙهندي آئي آهي... اسان جو قانون منهنجي آزادي جو بالڪل تحفظ ڪندو ۽ منهنجي انهي خواهش جو احترام ڪندو ته ٿو ڪي پنهنجو پسند مطابق زندگي گذارڻ جو موقعو فراهم ڪري... ٿو ڄاڻي ته ڪنهن ٻي ڀاءُ جي پنهنجي روحاني پٽ ڊاڪٽر مڃي سان گڏ رهي

مڱمين ٿي. قانون تنهنجي آزادي، تنهنجي عزت جي هر ممڪن
 حفاظت ڪندو. ايترو چئي ڊپٽي ڪمشنر مامب پوليس ڪيپٽن کي آرڊر
 ڏنو ته پريا کي ڊاڪٽر مسجد جي هتڪي تي پهچائي ۽ سندن جان ۽
 مال کي ڪنهن به نقصان کان بچائڻ لاءِ جوڳو بندوبست پڻ ڪيو وڃي.

۾ پئي ڪمشنر جي فيسلي، وگورڙين جي اميدن تي پاڻي
 ڦيري ڇڏيو. سرڪاري مورتي ماڻيڻ کانپوءِ هنن وري اعلان ڪيو ته
 جيئن ڊاڪٽر سچل، پرڀاڳي پاڻ وٽ رکن ٿا، تيئن ڪير به ڪا ش
 علاج نه ڪرائيندو! پر انهيءَ تي به عمل نه ٿي سگهيو. ڊاڪٽر ڪنهن
 کان علاج جا پشاهه وٺندو ڪونه هو جو کيس سريجن جي نه اچڻ ڪري
 بيمورين جو اندوڻو هجي! ۽ اهي غريب ماڻهو جن جو هو علاج ڪندا
 هئا سي بائيڪاٽ ڪري ڪيڏانهن وڃن ها؟ مفت علاج ۽ عزت
 محبت کي ڇڏي راکا من وٽ وڃن ها؟ ٻيا جيڪي ڊاڪٽر شهر ۾
 ويل هئا سي نه اصل مڙي ڪاٿي سان سڀرو هائڻ وارا هئا، نه دل ۾
 ڪورمه نه زبان ۾ ڪا محبت! سو ڊاڪٽر سچل وٽ سريجن ٻڌ ستور
 ايندا رهيا. پرڀاڳي ڇوڻ تي ڊاڪٽر هڪ ويڊي گهر ۾ ٺهرائي ڇڏيو
 هو جتي پرڀاڳي پنهنجي، يڪيا انسانيت جي خدمت لاءِ استعمال ڪندي
 هئي، گڏوگڏ هن درز ڪوڪڊ ميڪارڊ جو ڪم به شروع ڪيو. غريب
 ۽ لاچار مورتن کي، جن جي ڪمائيءَ جو ڪوڏر ٻيو ڪونه هوندو هو،
 تن کي سلائي ۽ ڀرت جي مڪيا خود پرڀاڳي ڏيندي هئي.
 ڪجهه ئي ڏينهن ۾ ڊاڪٽر سچل سان گڏوگڏ پرڀاڳي به نالو
 ڪافي پري پري تائين مشهور ٿي ويو. عام تاثيراهو هو ته پرڀاڳي
 هٿ ۾ شفا هئي. جنهن جو به ٿي علاج ڪيائين سو ٺيڪ ٿي ٿي ويو.
 پري پري کان مايوس ۽ لا علاج قرار ڏنل مريض ڊاڪٽر سچل ۽ پرڀاڳي
 وٽ علاج لاءِ اچڻ لڳا، ۽ پرڀاڳي ٻين ڳوٺن ۾ اچي علاج
 ڪرڻ جون درخواستون به ملڻ لڳيون، پر هن وٽ ايترو وقت نه هوندو
 هو جو ٻين ڳوٺن ۾ وڃي سريجن جو علاج ڪري. ڊاڪٽر صاحب جو
 هڪ دوست دهارون ۾ بيمار ٿي پيو ته پرڀاڳي اتي وڃڻو پيو جو ڊاڪٽر
 جو ڪم هڻو ٿي ناري سگهي ۽ ڊاڪٽر پاڻ انهيءَ ڪري نه ويو جو هن ڏٺو

پئي ته پري يا جي، محبت پيشي، جو تيجو سندس ايلوپيشي، کان
 وڌيڪ اثر اٿو ثابت ٿي رهيو هو، باقيد رهيو معاملو چترنجن جو ته هو
 هاڻ ڊاڪٽر مامب سان ايترو ته مانوس ٿي چڪو هو جو پري يا کان
 ڌار به رهي سگهيو ٿي، پري يا دهلزون وڃي، مريض جو علاج ڪري
 واپسي به، مهارنپور، ريلوي اسٽيشن تي کيس گاڏي مٽائي هئي، پر مزور
 جنهن پري يا جو سامان کنيو هو سو گهٽ ٿي ويا پري يا ڏاڍي پريوشن
 ٿي وڃي ته هاڻي ڇا ٿيندو، گاڏي به اچي واري هئي، نيٺ هن اسٽيشن
 ماسٽر کي اطلاع ڏنو جنهن پهرين ته افسوس، جواظعار ڪيو ۽ پوءِ
 دلداري ڏيندي چيائين، 'تو مان ڪوبه فڪر نه ڪرلو، توھانجو سامان ضرور
 توھان کي ملي ويندو هتي ڦليلن جي هڪ انجمن ٺهيل آهي جنهن جو
 مڪ، مڪ راج، مالو مزور آهي ۽ سڀ ڦليلن کيس ڏاڍو چاهين ٿا. مڪ
 راج ڦليلن ۽ سندن ٻارن کي تعليم جو رشتي سان منور ڪرڻ لاءِ هڪ اسڪول
 به هلائي رهيو آهي. ۽ هڪ ڪوآ پريٽوريو (Co-operative) موسا ٿي به اٿن
 جنهن ۽ سڀن جو پشو، بگل، آهي. اهو واقعو ڪنهن نئين ڦليلي ڪيو هوندو
 پر مڪ راج، توھان جو سامان هٿ ڪري ڏيندو.
 اسٽيشن ماسٽر پوءِ مڪ راج کي سڏايو ۽ کيس واقعي جو اطلاع ڏنائين،
 هن اهو ٻڌي ڏک جواظعار ڪيو ۽ چيائين ته هو ڪوشش ڪري سامان
 هٿ ڪري ڏيندو.

پري يا جو سامان ڪو خاص قيمتي ڪون هو، پر جنهن شيءِ کيس
 پريشان ڪيو هو سا هئي سندس پريٽر چترنجن جي تصوير جيڪا سندس
 بيم ۽ موجود هئي ۽ چترنجن جي اها هڪ ئي تصوير پر ٻارڻ هئي جنهن
 کي ڏسي ڏسي منجهس زندگي هئي ۽ ڏکڻ کي منهن ڏيڻ جي طاقت
 پيدا ٿيندي هئي! هاڻ ته وري سندس دل ۽ مڪ راج سان سلڻ جو به خيال
 پيدا ٿي پوئجيڪو پاڻ به هڪ مزور هو پر کيس مزورن جي چڱيلائي جو
 ايترو خيال هو جو سندن تعليم لاءِ اسڪول به هلائي رهيو هو ۽

هڪو ڀرپور سو سائتي به ٺاهي هٿائين! پر ڀاڄي دل ۾ هر ڀڃڪ ڌل
 ۾ انسانيت جو درد پنهنجي دل ۾ رکندڙ انسان لاءِ ٻي انت سرت موجود
 هئي!

ٿوري دير ۾ اميٽن ماسٽر ويٽنگ روڙ آيو. سائين گڏ هڪ
 منبل ۾ پوري پني قد وارو ڦٽي هوجنن جي مٿي تي پرڀا جو
 سامان رکيل هو. اميٽن ماسٽر پرڀا کي ٻڌايو ته اهوئي شخص آهي
 راج هو. اهو پتي پرڀا اٿي بيٺي ۽ پني هٿ جوڙي کيس پرنام ڪيائين
 ۽ کيس ڪجهه انعام ڏيڻ لاءِ پنهنجي ڀرڻ ۾ هٿ وٺائين پر مڪ راج جي
 چهر تي نه ڄاڻ پرڀا کي ڇا نظر آيو جو هڪ گهراڻي وڃي ۽ چيائين
 "ڏسو، لقمان ته منهنجو سامان ڪٿي آيا آهيو، مهرباني پرڄنهن ڦٽي کي
 مون سامان ڪٿي جو چيو هو. تنهن کي سزوري ته ڏيئي نه"

مڪ راج چيو "اهو هڪ نئون پرڀي ٿيل ڦٽي آهي، هو پنهنجي
 ڪٿي تي پيشمان آهي. سندس ڀارن آئون لقمان کان معافي ٿو ڪران. هن کي
 سزوري جي رقم نه، معافي ڪريجي.."
 پرڀا ورائيو "هن کي منهنجو سامان واپس ملي دلي هاءِ موٽي ڪا
 شڪايت ڪونه آهي."

مڪ راج، پرڀا کي چيو "لقمان جي ڪاڏي رڳو واري آهي. هلو!
 لقمان کي سوار ڪرايون.."

ٻو ۽ جڏهن سامان رکجي ويو ۽ پرڀا سيٺ تي ويهي رهيو تڏهن
 مڪ راج هيٺ پليٽ ڦار تي لهي بيٺو، پرڀا هٿ ٻڏي موڪلايو ۽ ڪاڏي
 پليٽ ڦار تان ڪڍي ٻڏي. پرڀا آخر تائين مڪ راج ڏانهن نڪاريندي
 رهي، هڪو سسٽر، سن موئيندڙ جوان ڪونه هوجنن سن ڪو پرڀا کي
 محبت ٿي. ويٺي هئي، پر سندس چهر تي جيڪو وقار هو، جيڪو
 سچائي ۽ عظمت جو اندازو هئڻ پرڀا کي ڏانهن متوجہ ڪيو هو.. هن جي
 چهر تي جو هڪ پاسو ڪجهه آڏو هجڻ ڪو پاسي جي چاڙهي پنهنجي جاءِ

تان کسکيل هجي. نرڙي به هڪ وڏو زخمو نشان هئڻ پوندس
 اکين ۾ روشني هئي، سندن گفتگو ۾ چاشني هئي ۽ سندن سپاه ۾
 وقار هو، پر ڀاڄي دل ۾ غراشت پيدا ٿي ته اهڙي مصيبي سپاه ۽ مصي
 دل رکندڙ انسان سان جيڪو من اندر جون ڳالهيون ڪجن، پر هڪ ته ڪاڏي
 مان اسين به نظر ڪونه ٿي آئي. هڪ راج سندس زندگي ۾ هڪ ساعت لاءِ
 داخل ٿي، واپس نڪري چڪو هو !!

واپس اسر ترپهجي پر ڀاڄي پنهنجن سوين ۽ شالرن يائين ۾
 معروف ٿي ويئي، پر هڪ راج سندس دل ۾ موجود رهيو - ڪيترادنعا
 من ۽ آيس ته سمارنپور هجي ۽ وڃي هڪ راج سان ملي، پر سندس
 زندگي ڪا سندس وس ۾ نه هئي ڪونه ۽ سوين ڪٿي ٿا کيس ايتري
 موڪل ڏين جو هو سمارنپور وڃي سگهي! مٿان وري سندس نيڪي پڌري
 هڪ پوڙهي عورت ۽ علاج لاءِ آيل هئي، جنهن کي بيموشي جا دورا ٿي
 پيا. سندس سڙس هڪ اير ڪير ماڻهو ٿي گهو جنهن پنهنجي زال جي
 بيماري تي پنهنجي سموري دولت ٽٽائي ڇڏي هئي پر ڪٿان به ڪو
 فرق نه ٿيو هو! پوڙهي ۽ سندس اير سڙس کي ڏسندي پر ڀاڄي
 سڃاڻي ورتو هو، پر هڪس نه سڃاڻي سڃاڻا هئا. هڪ ته زماني جي
 حادثن، ڏکڻ ۽ تڪلين، پر ڀاڄي چوري جي نقصن ۾ واضح تبديلي
 پيدا ڪري ڇڏي هئي ۽ مٿان وري سندس ڪا بهي اک مٿان جيڪو زخم
 هو تنهن ته اصل صورت کي بلڪل لڪائي ڇڏي ٿو هو.

پر ڀاڄي ڪنهن ماهر ۽ حيدر ڊاڪٽر وانگر پوڙهي سان بيماري جو
 حال احوال وٺي سگهي، پوڙهي پڻا بس ڇا پڻا ايا ٿي ڏي؟ ظاهر ٿي ٿوري
 ته ڪابه بيماري نه اٿس بس ويٺي ويٺي بيموشي جو دورو پيو وڃي.
 هاڻ ته ڪجهه وقت سان تمام گهڻا دورا پوڻ لڳا آهن، آهڻ ته سمجهان ٿي
 ته آهڻ ڪنهن به علاج سان ٺيڪ نه ٿي سگهندس، پر انهن صعب وڃي وارو
 موٽي کيو پيو هلي ته مان ڪٿان غيظ ٿي...

انهي تي راڻو صاحب چيو اسين پئي هن دنيا ۾ اڪيلا آهيون
 ٿيڻ. هن کان سواءِ منصوبو پيو ڪير به نه آهي. جي هي نوهان جي هٿان
 فينڀاڀ ٿي ويئي ته آئون پنهنجي سموري جائداد نوهان جي نرسنگ هوم
 جي مرالي ڪري ڇڏيندس.

نوهان موٽي تفصيل سان امڙ جي بيماري جو احوال نه ڏيوسائين...
 موٽي اميد آهي ته هيءُ هتي ٺيڪ ٿي ويندي...

راڻو صاحب ڇوڻ شروع ڪيو... ٿيڻ... آئون سرڪاري ملازم هوس،
 زال ڏانهن ڏيان ته ڏيند هوس ته کيس وقت ڏيئي سگهند هوس. منصوبو
 سمورو وقت آفيس ۾ يا ڪلبن ۾ گذرند هون، شاديءَ کان پوءِ ساندهه وٺي
 ورهيه اسان جي آڱڻ ۾ ڪنهن ننڍڙي فرشتي جو ڏاڙو نه ٻڌل ۾ آيو. بيگم تن
 ڏينهن ڏاڍي چڙچڙي ٿي پيشي هئي. جيتوڻيڪ اولاد جي خواهش نه موٽي
 به هئي پر منصوبو وقت وري به آفيس ۾ ڪلبن ۾ گذري ويند هون.

هن ويڄاري کي سڄو سڄو ڏينهن
 اڪيلائي جو مزو پوڻو پوند هون... انهن ڏينهن اسانجي پاڙي ۾ هڪ
 انگريز جوڙو رائجي ٺڪيڙ انگريز عورت سان بيگم جي دل ٽپي ويئي ۽
 منهن ڪٿو وقت اتي گڏ رهڻ لڳو. حڪمران بيگم ڏاڍي خوش ۽ پرموش
 ٿي. سڀ پڇيو ماڻهن، وڏاڻا ٿيڻ، نوهان کي اولاد جي بيگم نه آهي؟ ڇيهه
 آهي، چوند... ڇيائين، اڄ موٽي پاڙي واري انگريز عورت پيار ڪري ٽيڪارو
 نه جي زال ۽ سڙس، سڄو ڪم پيار نه ڪندا ته منهن مان جي نتيجي ۾

اولاد نه ٿيند. وڏاڻا نوهان اڄ تائين ڪنهن هن موٽي پيار ڪيو آهي؟ منصوبي
 عمل جي بن کي پيار ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي؟ اڄ موٽي خبر پيشي
 آهي ته منصوبو جسم هڪ مدرسا آهي، ان جسم ۾ ڪيئي مددووش ڪندڙ
 سرڪاري آهن، پر ضروري آهي ڪنهن فنڪار جي جيڪو انهن ٽارن کي چوري
 ڪرڻ کي وجهه آهي.

قوري ديڙا ۽ خاموش ٿي راڻو صاحب، پر پاڻ کان پوءِ ٿيڻ نوهان ۾ اڪثر

آهيو، لقمان کان ڪا ڪالم لکائڻ نه ڪري، آئون جنهن موضوع تي
 ڪنگو ڪري رهيو آهيان انهي تي لقمان کي ڪو اعتراض نه ٿيندو؟
 پريا ورائيو، رانؤ صاحب. هن وقت، آئون عورت نه، ڊاڪٽر آهيان.
 ۽ ڊاڪٽر صحيح علاج ٿڌ من تي ڪري سگهندو جڏهن کيس تمام
 حقيقت حال جي خبر مليجي. لقمان بيان جاري رکيو...

رانؤ صاحب وري چوڻ لڳو... انهي رات کان ٺيڪ ڏهه مهينا پوءِ اسان
 کي ايشور عرفان هڪ سمنڊي من، موهڻي ڏي جو تحفو مليو، اها ننڍڙي سلڙه
 واري گڏي اسان جي زندگي جو حاصل هئي، لاڏن ۽ ڪوڏن سان پنهنجي
 ٻگي، اڄ مني ۽ پيان وڌي، اچي جوان ٿي، ماڻس جي نه دل جو سڪون ۽
 ڪنڌ جو ڪلهه، موٽي به سڙي ٿي پر آئون ڏي کي گهڻو وقت نه ڏيئي
 سگهندو هوس، انهي ڪري سندس گهرجن ۽ خواهشن کي سمجهي
 ٻه سگهيس پر گهر ۽ آفيري رکيو آيس، تان جو هڪ ڏينهن نه جان
 ڪئين اسان جي اکين جو فخر دريا ۽ ٻئي ويهي پياسان کي سندس ٻي جان
 جسد به نه مليو، انهي ڏينهن کان پوءِ بيگم جو اصل حال آهي...

قصو ختم ٿيڻ تي من نه پورهي عورت کي دور ۽ پئي ويو. پريا
 رانؤ صاحب کي ٻاهر موڪليو ۽ پورهي جي منهن تي ٿڌي پائي جا چنبڻا
 هڻي، سندس هٿ پير مصٽ ٻگي، پورهي جي. بند ٿيل اکين کي
 چميون ڏنائين ۽ پنهنجي وجود ۽ موجود سمجهي محبت پنهنجي عمل ۽
 اوتري چڱيائين. چند ئي منن کان پوءِ پورهي اکيون کوليون. سندس
 سامهون، پريا ويٺي هئي، اکين ۽ پيار جي موت جلايو ۽ چپن تي هيٺ
 بخشش مرڪ ٻڌي پئي.

پورهي کي اکيون کوليندو ڏسي پريا چيو، مون لقمان جو مرض سمجهي
 ورتو آهي، لقمان جو علاج جيتوڻيڪ ڏکيو آهي، پر ٿي ويندو...
 پورهي ورائيو، ڊاڪٽرن جو ڪهه هوندو آهي دلاسا ڏيڻ! منهنجي
 مرض جو سبب ٿي آئون نه ڳولي سگهندو ڏي، علاج ڪرڻ نه پري جي

ڄاڻه آهي..

آئون سمجھان ٿي.. ٿوهان جي مرض جي دوا پري آهي
يعني جي خيال ۾ جيئن ته آئون پري آهي ٿو ٿو نه سگھند ۽ سو
ٿوهان جو علاج به نه ڪري سگھند ۽ سو!!

پر ٿو ٿو منهنجي ڏي جي نالي جي خبر ڪيئن پيشي ڏي؟ اسان
ته ٿو ٿو سندس نالو ڪونه ٿو ٿو....

پري خود ٿو ٿو منهنجي نالي جي خبر آهي نه معي.. لڙهه جي
مان، ٿوهان کي ڏک ڏيندڙ پري ٿوهان جي سامهون موجود آهي..
ايترو چئي پري ٿو ٿو ماءُ کي پاڪر پائو... پوڙهي جي لاءِ ته اهو
هڪ معجزو هو. جنهن کي هو مثل سمجهي چڪا هئا. جنهن جي ياد
کيس ايترا ڏک ڏانهن، سازندگي جي ڪنهن موري ائين سامهون
ايندي سونه سندن تصور ۾ به نه هو... پوڙهي پري آهي منهنجن ڪمزور
ٻانهن ۾ گهر ڦٽار ڪيو ۽ سينس وار، نرڙ، آليون چمڪائي ٿو...
سندس آئين مان ڳوڙها ڳري رهيا هئا، هن زبان سان ڪجهه چوڻ چاهيو
ٿي پر زبان سندس ساٿ نه ڏيئي رهي هئي... ڪافي دير تائين پوڙهي
پري آهي منهنجي سيني ۾ لڪائي روئندي رهي، پري به روئندي رهي هئي پوءِ،
دل جو بار لڙڪن جي صورت ۾ هڪو ڏي وڃي ٿو پوءِ پري، ماءُ کي ٿو ٿو
چترنجن متعلق ٿو ٿو پاڻ ٿي ڪن ريل واقعا به مختصر طور کيس ٿو ٿو
لاڏن ۽ ڪوڏن ۾ پيل ٿي ٿي ڪن ريل واقعا ٿي پوڙهي ماءُ هڪ دنگو
وڏي لڙڪهه ٿي پري پري ٿو ٿو پاڻ ٿي کيس چيو معي، ڏس ته آئون
ڪيتري خوش آهيان، ايشور مون کي ڪيتري عزت بخشڻي آهي جو اڄ
پري پري مان هتي بيمار ۽ ٿو ٿو انسان مون وٽ علاج لاءِ اچن ٿا..
ٿوهان کي ته خوش ٿيڻ گهرجي..

پوڙهي وڌايو آئون خوش آهيان ڏي. تمام گھڻو خوش، ٿو ٿو
تمام گھڻي مصرياني ٿي آهي، پر ماءُ جو دل آهي نه، اولاد تي ٿيڻ

۶۹،

جو پٽ ي لٽر ۽ تري ايندا آئين ۽ کٽي انسان کي ڇو ڇڏي
ڪوشش ڪري!!

پوءِ پٽي ماء ڏي، ڪافي ڏير ويٺيون ۽ ڪنڊون رهيون.

هاڻ ڀرپا جا والد ڀڄڻ به ساڻس گڏ رهڻ لڳا هئا. يعني
اهو خاندان هاڻ پنهنجن ڀائرن تي مشتمل هو. ڊاڪٽر مسجد ۽ ڀرپا اسپتال
۾ مصروف رهندا هئا ۽ ڀرپا جي ماءُ ۽ راڻو صاحب چترنجن کي پيا کيڏائيندا هئا.
هاڻ ته ڊاڪٽر مسجد صاحب کي اڃان ڪجهه وانگائي ملي ويندي
هئي ۽ هو به چترنجن سان ڪجهه وقت گذاري وڌندو هو، پر ڀرپا کي
وانگائي نه ٿيندي هئي، اسپتال جو ڪم، ويهه گهر جو ڪم ۽ تعلقن پوءِ درزي
ڪم واري سڀئي ڪم. مطلب ته کيس هڪ منٽ به وانگائي نه هوندي هئي
پر ته به هڪ ڪنهن شڪايت نه ڪندي هئي، ڪڏهن به، ڪنهن به وقت سرين
کي مايوس نه ڪندي هئي. سندس نڪه نامي ۾ ڏينهن ڏينهن اضافو
ٿي رهيو هو ۽ هاڻ هڪ ڪافي پري پري ڳوٺن ۾ به سرين کي ڏسڻ لاءِ
ويندي هئي پر اهڙا سرين جيڪي ڪنهن به ريت سندن اسپتال تائين
پهچڻ واري پوزيشن ۾ نه هوندا هئا... انهن ئي ڏينهن هڪ ڏينهن
هڪ سرين اکين ۾ ڳوڙها آئي، سندس هٿ چمڪندي، اعتراف ڪيو ته
هن ڀرڙان جي چوڻ تي سندس مٿن چوري ڪئي هئي ۽ هاڻ هو پنهنجي
هڪڙي تي پریشان هو ۽ معافي جو مطالبو ڪيو. ڳوڙها لاهين کي ڀرپا دل
۾ نه رکڻي هئي، هن سان جنهن جنهن به ڪا ٻڌائي ڪئي هئي ته هڪ ڳوڙها
ٿي ان کي پنهنجي دل ۾ معاف ڪري چڪي هئي سو هن مٿن چور
کي به کلي دل سان معاف ڪيا ٿين. ٻي پناهه سرورفيت جي باوجود ڀرپا
کي سهارنپور جو اسوقلي اچ به اڪثر ياد آيو. ائين هو جيڪو سندس
گهر ٿيل سامان هٿ ڪري آيو هو. ان جي شخصيت ۽ ڪم ڪار ۾ ڪا
اهڙي ڳالهه منور هئي جنهن ڀرپا جي دل ۾ گهر ڪري ورتو هو ۽
دل چاهيندي هئي ته هڪ واروري به وڃي ان سان ملاقات ڪري
اچي. سو نيٺ هڪ ڏينهن وقت هڪڙي سهارنپور مان وڃي نڪتي،
پر اسٽيشن تي کيس خبر پئي ته سکر راج هاڻ قلعي نه رهيو هو. هو هن

اٽيئن تي مزوري ڪندو هو. تنهن هن هن سڙوڪ جي هڪ انجنين
 ٺاهي هئي جنهن جا ميمبر هر مهيني چند وڌيندا، اها به هان چندي
 جي اها رقم ايتري نه وڌي ويئي هئي جو هن زمين وٺي هڪ ڪوآپريٽو
 فارم ٺاهي ورتو هو جنهن تي هارپو به هو پاڻ ڪندو اها به زمين جا
 ملڪ به پاڻ هوندا هئا. پر پاڻ جي دل ۾ سڪ راج به متعلق اها ٽين خبر هئي
 وڌيڪ عزت پيدا ٿي، سندس مان اڃا مٿاهون ٿيو. جيتوڻيڪ هن
 چاهيو ٿي ته اهڙي تعليم انسان سان ملاقات ڪري پوءِ وڃي پر هينئر ايترو
 تائين ڪونه هئس سو وري هتي دفعي جو موچي، واپس امرتسر هلي آئي.
 کيس امرتسر آئي هفتو کن سن ٿيو هو ته سهارنپور جي اسٽيشن
 ماسٽر جي تار اچي پهتي. سڪ راج گهوڙي تان ڪري مٿي زخمي ٿي
 پيو آهي، جي اوهين اچي مڱهو ته.....

پر پاڻ پنهنجن مائٽن ۽ ڊاڪٽر مڃڻ کان موڪلائي سهارنپور رواني ٿي
 ويئي. اتي سڪ راج کي آڳ ٿي اسپتال داخل ڪيو ويو هو. کيس تمام گھڻا
 تڪليف هئا ته سندس علاج جو اهو معمولي سن مناسب سارڻيال هئي
 جنهن لاءِ ڪنهن تربيت يافته پر نينڪ دل نرس جي ضرورت هئي.
 قلبن اسٽيشن ماسٽر سان صلاح ڪئي ته لاهور مان ڪا نرس گهرائي وڃي پر
 اسٽيشن ماسٽر جي ذهن ۾ پر پاڻ جو نالو آيو جنهن متعلق هن کي خبر هئي
 ته سندس مٿي ۾ شفا هئي ۽ اها اميد به هئي ته پر پاڻ سڪ راج لاءِ ضرور
 ايندي جو هو سڪ راج جي عوامي ڪردار ۽ سندس شخصيت کان
 تمام گھڻو متاثر هئي. سو هن، امرتسر تار ذريعي پر پاڻ کي سڪ راج
 جي زخمي ٿيڻ جو اطلاع ڏنو ۽ اچڻ جي درخواست ڪئي. پر پاڻ وقت وڃائڻ
 بنا، پهرين ڪاڏي ۾ ئي سهارنپور رواني ٿي ويئي ۽ اسپتال ۾ وڃي پنهنجي فريضن
 جي چارج سنڀاليائين. هفتي کن به سڪ راج خطري واري حالت مان نڪري
 آيو ۽ ڊاڪٽر ملهڻ ٿيا ته هن پر پاڻ ڏينهن لاءِ امرتسر وڃڻ جو ارادو
 نه ڪيو. سڪ راج هتي چاهيو ته نرس کيس چڱي وڃي پر پر پاڻ جنهن

کيس پٽايو ته ٿئي ڪيترائيون جايدادون آهن ۽ سندس ويڻ ڪيترن مندرن
هو، تنهن ڪري روڪي نه سگهيو. پريا ويڻي هلي ته نهنجي چوڪ راج
جي وجود تي اڏائي جو غلبو ٿي ويو هو. ائين محسوس ڪرڻ بگوش
سندن وجهه جو ڪو معنو
ڪا ٿئي ڌار ٿي ويو هجي! اها

صورت حال سمجھدار مڪ راج لاءِ به پريشانئي جو سبب هئي. هن جي دل به
هڪ تصوير شروع ٿيڻ لڳي، کان موجود هئي جنهن سان هن پيار به ڪيو هو ته
جنهن جي عبادت به ڪئي هئائين، هڪ اهڙي محبت ڪندڙ شخصيت جنهن
کيس موت جي منهن ۾ ويندي ڏسي به پنهنجي محبت نهايت هئي ۽ کيس
پنهنجي زندگي عذابن ۾ وجهي زندگي جي هڪ پرلوررات جو سُور
بخشو هئائين! اها هستي ٻوڙ. دريا جي رستي هن دنيا کان منهن موڙي
چڪي هئي، پر مڪ راج وري هن وقت تائين ڪڏهن آڻ کڻي ڪنهن صورت
ڏانهن نه ڏٺو هو ته تان ڪٿي سندس من پيو فائين تي لهي اچي، ۽ هاڻ
نيت اهو ئي ٿيو جنهن جيڪي هن شوهر. نرس، سندس من اندر پهچي
ويئي هئي ۽ سندس من هن مت چاڪري. سندس دل پياڻين ڏي ڪٽو، سندس
من موٽين ڏانڙ سندس وجود کي هڪ ڪشڪش ۾ مبتلا ڪري ڇڏيو هو.
نرس جي ايتا ۽ جنن جي جوت هو دل جي گمراين مان معترف هو پر اها ڇا ڪي
قبول نه هئي ته اها نرس، سندس سموري زندگي جي پيار کي، سندس من
مان لڙي مڪي ۽ پاڻ انهي جي جاءِ والاري ويهي. ---

ٻڌ وڃائين ته اها نرس مريضن جي دٻين جو حال معلوم ڪري سندن علاج ڪندي هئي. سو پڪو پڪو ڪيائين ته جڏهن هو پن ڏينهن کان پوءِ موٽي آئي ته هن کيس درخواست ڪندس ته مهر ٻڌي ڪري منهنجي من جي سندرمان ٺڪري وڃي. انهي مندرمه هڪ مورتي اڳ ئي موجود آهي ۽ آئون صرف ۽ صرف انهي مورتي جي عبادت ڪند وڃان ڇا هيان ٿو...

آئون پوڄا ٿيڻ لڳان ڇا هيان - ...

۲۰. ڏيڻ، جيڪي ٻيا غير ماڻهن جي، سڪ راج بي چين ۽ بي قرار

رهيو. اسپتال ۾ سندس جائنثار ساٿي سندس من ۾ ڇا ڪري
 لاءِ موجود هئا. اهڙا ساٿي جيڪي سندس پکي جي منڍ پنهنجو رت
 وهائڻ ۾ به بخل يا مٿي کان ڪم نه وٺن ها، جيڪي سندس هڪ اشاري
 تي پنهنجون جانيون به قربان ڪري ڇڏين ها پر سڪ راج ته به اداس هو
 ها ۽ ڙي محبت ۽ دل به ڪهڙي شئي آهي؛ يا ته سمجهي زندگي سڪ راج
 ڪنهن ٻي عورت ڏانهن اک کڻي نڪارايو به ڪونه هو ۽ يا صرف هڪڙي
 جي هڪ محنتي جي شفقت ۽ خدمت، سندس من اندر جي دنيا ۾ هلچل
 مچائي ڏني هئي ۽ ورهين کان سندس دل ۾ موجود پريتما جي تصوير جي
 ٻاڙ والاري رهي هئي؛ جڏهن ته هن پاڻ به هونتي ڇا هيو، پوءِ آخر اهو
 ڪئين ۽ ڇو ٿي رهيو هو؟ نرس بنا سندس راضي ۽ اجازت جي سندس
 دل جي دنيا ۾ ڪئين داخل ٿي رهي هئي؟ سڪ راج کي جيڪي زخم
 رسيا هئا سي هاڻ ڪافي حد تائين بيمار ٿي چڪا هئا سندس ساٿي سندس
 صحت يابي تي ڌار و خروش ٿيا هئا مٿيون ورهايون وٺيون هيون، مريضن
 کي ماني ڪارائي وڃي هئي پر هاڻ کيس ائين به ڇين ۽ بي قرار ڏسي
 سندس ساٿي پريشان ٿي ويا هئا؛ سڪ راج کي پنهنجن مزدور
 ساڻن سان به تمام گھڻو پيار هو... ڪير به جي ساڻس ملڻ لاءِ
 ويندو هو ته هو پنهنجي تڪليف وساري آيل ساٿي جو آڌر ڀاءُ ڪندو هو؛
 ڪاٺس حال احوال وٺندو هو پر هاڻ سندس اما ڪيفيت به بدلجي ويئي هئي،
 هو هر وقت خيالن جي دنيا ۾ گم رهندو هو ۽ ڪنهن به ايندڙ دوست ڏانهن
 لڏيان نه ڏيندو هو..

پري ڀاءُ، موٽي آئي ته سڪ راج جي حالت بدلائي ويئي، سندس پهري
 ئي زندگي جا اُهيئي ڇمڪائي آيا ۽ هو خوش نظر اچڻ لڳو. سندس انهي
 ڪيفيت کي ٻين محسوس ڪيو. اڳ سڪ راج، جيترو به وقت پري
 وڌو سو جوڙ هوندي هئي، سندس مٿي، مٿي ڏاڍا هٿ، پنهنجن ڪمڻ،
 بي ڊول مٿن ۾ جهلي ويهندو هو ائين ڪرڻ سان کيس هڪ عجيب

قسمه جو سڪون ۽ راحت ملندي هئي، اڄ جڏهن پري، وڻن وٽل هئي.
 ۽ سندس هٿ سڪ راج جي هٿن ۾ هئا، تنهن سڪ راج کانئس
 سول پڇيو: ٻڌ وائين ته توهان کي انساني دل متعلق ڪافي علم آهي؟
 مڙهي ٿو ٿوري ٿوري... چو؟ پري ڏرايو.
 آئون ڊراما ۽ معلوم ڪرڻ ٿو ڇا هيان ته توهان ڇا هٿ ۾ پنهنجن هٿن ۾
 جعلي موتي سڪون ۽ راحت چوئي ملي؟

پري ڇا جواب ڏنو؟ اهو انهي ڪري ته آئون پنهنجي وجود جي خوشي
 ۽ راحت پنهنجن هٿن معرفت توهان جي دل تائين پهچايان ٿي ۽
 منهنجي خوشي ۽ راحت توهان لاءِ سڪون ۽ آرام جو سبب بڻجي ٿي.
 سڪ راج چيو: آئون توهان جو ٿورا ٿورا هيان جو توهان پنهنجو
 آرام ڦٽائي سون کي نئون جنم بخشيو، پر منهنجي دل ۾ اوهان لاءِ
 محبت جا جذبا پيدا ٿي رهيا آهن جڏهن ته آئون پنهنجي محبت آڻ
 ٿي ڪنهن جي يادن نالي وقف ڪري چڪو آهيان ۽ توهان سان پيار جي
 پٺي ۾ ٻڌ جي بي وفا نٿو سمجهڻ ڇا هيان، پر موتي پنهنجي دل تي اختيار آهي.
 اها ڪيفيت ڪانه ٿي آهي... ائين ٿيندو آهي. پري انهي جو مڪمل
 جواب ته آئون توهان کي تنهن ئي ٻڌائي سگهندس جڏهن توهان موتي
 پنهنجي ذاتي زندگي متعلق ڪجهه ٻڌايو. پري سڪ راج کي چيو.
 توهان کان آئون ڪا به ڳالھ نه ڪا ٿيندس، پر ويٺي ٿو ڪريان
 ته منهنجي زندگي ڇا آهي ۽ ڪيل ڪم توهان پاڻ وٽ امانت سمجهجو،
 جو مون غريب ۽ اهوئي سڙيل آهي.

سرين کي ڊاڪٽر تي اعتماد هجڻ گهرجي... ڊاڪٽر، سرين
 جو ائين هوندو آهي ۽ اهو معاهدو ڪوڙ ٿيل آهي... جي توهان موتي
 پروڙيو ڪري سگهڻا ته ٻڌايو....

سڪ راج هڪ دفعو پري پري ڇو هٿن کي ڏيکاريو... پري ڇا جي هٿن
 جو چاءُ اهو جو هڪ ڀيرو ٿي وڌو، محبت جي راد ۾.

پر. پر پا کيس واپس وٺي آئي، اهو ڇڏي نه، ٿوهان مون سان محبت
ڪرڻ سا چاهيو، پر پاڻ ئي محبت کي دعوت به ڏيئي رهيا آهيو ته ٿوهان
جي دل ۽ دماغ تي قابض رهي.

سڪ راج ورائيو... ٿوهان موت کي ملڻ سمجهيو. آئون مرن
اهو ٿو چاهين ته ٿوهان منهنجي دل جي پرڻائي دور ڪريو. باقي ٿوهان
جي محبت کي آئون ڪئين دل مان ڪڍي سگهندس؟
خير. ٿوهان پنهنجي زندگي جو احوال ڏيو ته ٿوهانجو علاج شروع
ڪجي!

سڪ راج چوڻ شروع: آئون هڪ سزايافته قيدي آهيان. قانون
موت کي موت جي سزا ڏئي ٿي، پر جنهن جي موت جا سڀ بندوبست
ٿي چڪا هئا، سو زندگي آهي، ۽ جنهن کي زندگي رهڻ گهرجي سو زندگي
ڇڏي وٺو...

آئون منظر ٻور ميل ۽ ڦاسي جي انتظار ۾ هوس ته زلزلو آيو هو...
وڏي تباهي ٿي هئي، اسان جي جبل جي عمارت به ٻڏي ويئي هئي.
قيدن ۽ سندن چوڪي لاءِ موجود سپاهي، سڀ ڊڄي ويا هئا. پر ڪي
جيئرا به. اڀريا، جيڪي جيئرا ٻچيا تن پنهنجا جبل جا نمبر لاهي ٻين
قيدن جي ڪنڌن ۽ وڌا ته جيئن کين مٿل سمجهيو وڃي ۽ پوءِ جنهن
کي جيڪو رستو هٿ آيو اهو منهن ڪري پڇي نڪتو. آئون به پنهنجي
پيار، پنهنجي زندگي سان ملڻ جي آس دل ۾ سانڍي اٿان پڇي نڪتو.
مٿن، ۽ اسان ٻڌي ويلن جون شڪليون ايتريون ته ڦري ويون هيون جو سڄا
جوڪو ڊپ نه هو. ڪجهه ڏينهن خيراتي اسپتال ۾ پنهنجن زخمن جو
علاج ڪرايو. پوءِ هتي اچي اسپتال تي قلعي جي حيثيت ۾ پرڻي ٿيس ۽
تعاڻ پوءِ، پنهنجي محبوب سان ملڻ لاءِ رانڌو ٿيس جنهن موت
جي منهن ۾ ويندڙ ڏسي به مون سان ڄاڻي ڪئي، پنهنجن پيارن ملڪن
جي مخالفت جي باوجود منهنجي زندگي ۽ اهوئي رات جو اها فوڪيو جنهن

جنهن جي هر لوجان تنهن ڪندو آهي ۽ جيڪا اڄ تائين، منهنجي
زندگي جو حسين ترين سرمايو آهي... منهنجي مڙي پرياهان
هيءَ سندن اهڙو ڪيس ڪيس بدنامي ۽ سروساڻي جي اونداهي ڪاهي ۾
ڪيرائي ڇڏي ڇڏي، پر ته به هن پنهنجي محبوب کي بنا ڪواريان پورو
تڏي سڙ ڏيڻ قبول نه ڪيو... پر جڏهن سندن شهر پست نه خبر ٿيو
ته منهنجي دل جي دنيا دريا ۾ لٽي ڇڪي هئي! مون پاڻ به انهي دريا ۾
پٽ ڇاهيو پر غريب هڙور منهنجي پيرن جي زنجير بڻجي ويا جن
جي هڪ انهن مون ٺاهي هئي ۽ جيڪي مون سان ڏاڍو پيار ڪندا هئا!
پوءِ آئون اتان پنهنجي رهڙي ڪاهي واپس ڪئي آيس، هوڏينهن ۽
اهڙو ڪوڏينهن، مون پنهنجي زندگي کي غريبن جي خدمت ۽ پلي لاءِ
وقف ڪري ڇڏي آهي، ائين سمجهي رهيو، غريبن جون دعاون حاصل
ڪري آئون زندگي جي عذاب کي آرام ۽ سک ۾ تبديل ڪري،
هيتري ساري عمر گذاري چڪو آهيان، پر مون پنهنجي دل ۽ اکين
جا دروازو سڌا ٿي بند رکيا آهن..

هي دنيا هر قسم جي انسانن سان پري پئي آهي، ڪي ڳڻا ڪي
خراب ڪي نيڪ ڪي بد، ڪي سهڻا ته ڪي ٻيڙا... مبارڪ ڪنهن جي
سونهن، ڪنهن جو اخلاق، ڪنهن جي محبت منهنجي دل ۾ گهر
ڪري وڃي ۽ آئون پنهنجي جان، پرياهان سان پيوڻي ڪري ويهان،
سندن لاثاني، اسرپا رکي داغدار بڻائي ڇڏي، تنهن ڪري آئون
خام ڪري ڪٽي به، ڪنهن به، عورت ڏانهن اک کڻي نه ٺاهي ٿو
آهيان، پر قسمت نه ڏسو جو جنهن ڪا آئون ڏس ٿي، ڀڳس ٿي
سا پنا اڏي جي، بنا خواهش جي، ٿئي پئي... توهان منهنجي پياري دوران
منهنجي جيڪا خدمت ڪئي آهي، توهان جو اخلاق، توهان جي سونهن،
توهان جو خدمت خلق وارو ڇڏي ٿو... انهن تمام غريبن کڻي جي منهنجي
دل ۽ دماغ تي حملو ڪيو آهي ۽ اهڙو حملو ايترو شديد آهي جو آئون

پنهنجو دفاع به نه ڪري سگهيو آهيان !! آئون لوهان جي جذبي،
 لوهان جي اخلاق، لوهان جي محبت جو انڪاري نه آهيان ٻه ئي اصل چاهيان
 ٿو ته اهي ڄاڻيون پنهنجي دل مان ڪڍي ڦاٽڪري، ڦاٽڪري جو ٽڪر
 ٿيان... پر موتي ٻڌايو ته آئون پنهنجي محبوب سان وفا ڪيئن ٿاڻيان
 ۽ لوهان جو به ڏوهاري نه بڻجان...

مسڪ راج پنهنجو داستان ختم ڪري نرس ڏانهن نڪارايو پر
 هي ڀاءُ نه ٿي سندن ڳالهه ٻڌي بگهيو هئي... سندس اکيون ڀڄڻ
 ٻولاري ڪاشي ڳولي رهيون هيون، سندس دل ائين ڌڙڪي رهي هئي جهڙو
 نين چيري ٻاهر نڪرڻ تي چاهيان، سندس چهر تي ڳهر جا ڦڙا
 چمڪي رهيا هئا، مسڪ راج محسوس ڪيو ته سندس سڄو جسم ٿڌ رهيو...
 هن کيس ڏٺو ته ڇو اهي لوهان تي ڇا ٿي ويو؟ لوهان پنهنجي ڳالهه ٻڌي
 ٿي ڪونه ٿي؟

پر ڀاءُ ورائيو... مون لوهان جي ڳالهه پوري ڏيان مان ٻڌي آهي، ۽ لوهان جو
 علاج به پنهنجي ذميواري آهي... آئون محسوس ڪري سگهان ٿي ته لوهان
 ڪهڙي ڪشش واري ڳالهه آهي، پر موتي صرف هڪ ڏينهن ۽ ٻن راتين
 جي محنت ڏيو، آئون واپس پنهنجي گهر وڃڻ تي چاهيان پر واپسي
 تي لوهان جو علاج ضرور ڪندڙين...

مسڪ راج ورائيو: 'اهو ته ڪنهن کي ڪنهن به ڀاءُ يا مددگار هجڻ
 ٿيو... لوهان جو هن وقت وڏو موتي تمام گهڻي تڪليف ڏيندو...'
 لوهان ته سمجهي عمر تڪليفن سان وڙهندي گهڙي آهي. ڇا صرف هڪ
 ڏينهن ۽ ٻه راتيون وڌيڪ، اها تڪليف برداشت نه ڪري سگهندا؟
 آئون چاهيان ٿو ته لوهان جيڪو علاج سوچيو آهي تنهن مطابق عمل
 ڪريو. پهرين پنهنجي پريشانن دور ڪريو ۽ پوءِ پيشه...
 پر پنهنجو وڏو لوهان جو علاج صرف پهرين قدم آهي... پنهنجو وڏو
 ضروري آهي، موتي نه روڪيو... ايترو چئي پري، مسڪ راج جو هٿ کڻي

سکر راج چيو: "توهان جو وڃڻ مون کي عجيب لڳو هو ۽ سمجهي ڪونه
سگهيس ته توهان هڪدم چور وڃڻ جو قسم ڪيو، پر پڪ هئڻ ته پنهنجي
مڙين کي ائين اڏوڇ ۾ ڇڏي توهان هميشه لاءِ ڪونه ويا آهيو..."
نرس چيو: "مون توهان سان واعدو ڪيو هو... ته اچڻو صحيح حالت سان
صاف ڇڏي وڃان ها..."

هي توهانجو ٻارڙو آهي؟ سکر راج، ٻارڙي جي چاهي ڏانهن نهاريندي
پڇيو: "ها، آئون انهي کي ئي وٺڻ ويئي هئس، هي توهان جي مڙن جي
دوا آهي... ڇا؟ هي ٻارڙو؟ اهو وري ڪيئن پلا؟ مون ته توهان کي
درخواست ڪئي هئي ته منهنجي پرڻائيءَ جو ڪريو، پر توهان ته منهنجي
پرڻائي وڌائڻ جو بندوبست ڪري آيو آهيو... هي معصوم به منهنجي
دل ۾ جاءِ پيدا ڪري رهيو آهي... پلا آئون توهان ٻن کي ڪيئن دل
مان ڪڍندس؟

سکر راج ڪجهه ٿي ويندو... نرس ورائيو...

سکر راج چوڪري کي پاڻ ڏانهن منڏ ڪيو... پر ٻارڙو نٿو ٺاهي
ڏسي وٺس ته وري انهي تي نرس پنهنجي پٽ کي هنج کان لاهيندي
چيو: "وڃ نه چترنجن پٽ ڏس سائين ڪيڏي نه اڪير مان ٺوڪي سڏي
رهيو آهي!!"

سکر راج هڪدم چرڪي پيو... "ڇا نالو ورتو توهان؟
چترنجن!"

پراڻو منهنجو نالو آهي! سکر راج حيران ٿي چيو...
منهنجي پٽ جو به اهو ئي نالو آهي... دراصل مون کي چترنجن نالي سان
جڻو آهي...

توهان جي ٻارڙي جي سرڪيڙي ٿيندي؟

سولائي سال!

آئون جڏهن پراڻا سان آخري دفعو مليو هو ته تنهن ڇاڻه کي اڄ ته...

چار سال ٿي ويا آهن. - منهنجي پري جي صورت اوهان سان ڪافي
 ملندڙ رهي، بس سندس نرڙ تي اهو وڏو نشان ڪونه هو. آئون جو
 لوهان سان پيار ڪرڻ لڳو آهيان ته انهيءَ منهنجي ڏوهه ناهي،
 قدرت شايد اهو ئي ريت منهنجي وفا جو امتحان وٺي رهي آهي. - پراڻو
 به ڇا ڪريون؟ خبر ناهي مون کي ڇا ٿي رهيو آهي. - شايد منهنجي دل
 ٻئي رهي آهي. - شايد ڪاڻ ٿيئي ٿيڻ واري آهي ...
 پر ڇا تڙ تڪڙ به پنهنجي ٿيل مان هڪ فولو ڪڍيو. - پر سڪرام
 ڏانهن وڌايائين اهو فولو پري به چترنجن جو هو. - پنهنجو فولو سڃاڻي
 سڪ راج سڃي ڪالهه سمجهي ويو. - جيتوڻيڪ ٻئي ٻانهن وڌائي پري
 کي چڪي ڪئي پنهنجي پاڪري پريائين ... پري ... منهنجي جان. اها
 نون آهي!! اسين گذرندڙي به ايترو وقت هڪ ٻئي کان جدا رهيا سين!!
 چترنجن جو آواز روئڻ لڳو ٿي ويو. - هو وڌيڪ ڪجهه نه ڄاڻائي سگهيو
 پر ڇا به هڪ لفظ نه ڄاڻائي سگهيو. - سندس اکين مان ڳوڙهن جو سمنڊ
 اٿلي پيو هو. - نه ڄاڻا اهي خوشي جا ڳوڙها هئا يا ايترو وقت جدا
 رهڻ جي ڏک جا لڙڪ هئا، پر به پيار پري، سڄا پاڪ، روح
 چئن ورهين جي اڌيت تاهه ڇڏائي ڪان پوءِ، بهرحال اڄ به وڻندڙ،
 ٿيڻ و چترنجن، سندن پيار جي نشاني، پنهنجي دل ڪهري ماءُ کي
 روئند وڌسي، روئي رهيو هو چترنجن کيس به چڪي پنهنجي ميني
 سان لٽو، ٿيڻ کي ڪجهه به سمجهه نه ٿي آيو ته آخر سندس
 ماءُ جو روئي رهڻي ... ڳوڙها، سڪ راج يا چترنجن جي اکين ۾ به هئا پر
 خونخاوت ملائمت سان پنهنجو ڪهر هٿ، پري جي وارن ۾ ٿيڻي
 رهيو هو. -

عظمت ادبي اڪيڊميءَ طرفان

چپرايل ڪتاب

ڪتاب جو نالو	ليکڪ	قيمت
1. اگهاڙي (پڻ ڇاپا)	عمر ميمڻ	ختم
2. عشق (پڻ ڇاپا)	”	”
3. قرب جا ناتا (ٻيو ڇاپو)	”	11-00
4. قيدياڻي جي ڊائري (پنجون ڇاپو)	اختر بلوچ	12-00
5. پيار ۽ پاپ	موهن ڪلپنا	ختم
6. پوڙهو ۽ سمنڊ	عمر ميمڻ	”
7. جنم قيدي (پڻ ڇاپا)	يوسف بلوچ	”
8. جنگ ۽ انسان (ٽيون ڇاپو)	عمر ميمڻ	10-00
9. جي ماري نه موت (پنجون ڇاپو)	تنوير عباسي	12-00
10. ٽراژڊن جاڌڪ (ٽيون ڇاپو)	ادارو تحريڪ	14-00
11. جنس پيار ۽ شادي	عمر ميمڻ	ختم
12. گالهيون گنوارن جون	ادارو تحريڪ	”

”	سنڌري	13. بربت پراڻي ريت فرالي
9.00	ادارو ملير	14. سنڌي ٻوليءَ کي لکڪار (چوٿون ڇاپو)
ختم	عمر ميمڻ	15. آن داتا (ٻه ڇاپا)
”	ادارو تحرڪ	16. ويٽنامي ڪهاڻيون
10-00	سنڌري	17. پيار پيار پيڙا پيڙا
11-00	”	18. تو جنين جي قات
ختم	محبوب راهو جو	19. لڱ منهنجا لوھ (ٽي ڇاپا)
5-00	عمر ميمڻ	20. بي اولاد
12-00	سنڌري	21. ڪرندڙ ديوارون
12-00	عمر ميمڻ	22. رام محمد ڊيسوزا
22-00	م. ا. جويو	23. علم تدريس مظلومن لاءِ (ٻيو ڇاپو)
6-00	رشيد ڀٽي	24. جذمن جهوڪ جهريو (ٻيو ڇاپو)
ختم	عمر ميمڻ	25. اٿو اٿو ۽ اجهو
”	لکائو بهراڻي	26. ماڻوءَ جا قول (ٻه ڇاپا)
16-00	عمر ميمڻ	27. چين ۾ قومي سوال
12-00	”	28. تاريخ جا آهي
ختم	رشيد ڀٽي	29. سچ جو فلسفو
25-00	م. ا. جويو	30. محڪريءَ جا مضمون
20-00	عمر ميمڻ	31. سون ورنِي ٿرتي

32. انقلابي شاهراهه 10-00 گوبند مالهي
33. چکين جي چيت ڪري 22-00 سڪندر عباسي
34. ويرين جي وسندي رشيد پٽي ختم
35. تضاد بابت ” ”
36. پنڌ اڙانگا پڻ جا 10-00 پرويز
37. آمر ۽ آمريت عمر ميمڻ ختم
38. پورهيت انقلاب ” 9-00
39. پتو ۽ تاريخ (پيو ڇاپو) ” 10-00
40. ناري 7-00 آمالا ديوي
41. ويڻنام ۽ ويڻنامي انقلاب 30-00 عظيم سومرو
42. ۱۸۵۷ع جي جنگ آزادي 8-00 دادا سنڌي ۽ سنڌ
43. شاهراهه دهلي 16-00 پرويز
44. پتو ازم 9-00 عمر ميمڻ
45. چارڻ چوريو چنگ ” 8-00
46. پتو ۽ جمهوريت ” 8-00
47. پتو ۽ سامراج ” 7-00
48. نيتاجي 4-00 منگهارام آريا
49. سنڌي عوام جو قومي اتحاد 4-00 عمر ميمڻ
50. ڪشمڪش 11-00 اي جي آتم
51. قاسي جي ڪولڙي 21-00 رٿيروهر
52. بنيادي حق 16-00 عمر ميمڻ
53. ڪالاباغ ڊيم 5-00 عمر ميمڻ

54. نيتاجي هندستان کان ٻاهر لالا اُتر چند 10-00
ڪيئن ويو
55. ڏونگر ڏک ڏنام يوسف سنڌي 4-00
56. زلفي منهنجو دوست عمر ميمڻ 11-00
57. ڪاڙهو لالئين (ٽيون ڇاپو) نجم عباسي 10-00
58. سنڌين جو دشمن ڪير عمر ميمڻ 11-00
59. ڪناري ماءُ عمر ميمڻ 12-00

عظمت ادبي اڪيڊمي

13. نظام لاج گاڏي کاتو،

حيدرآباد سنڌ.

نالو : صاحب خان ميراثي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سورھ ميراثي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڳوٺ ڪپڙو، تعلقو

رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال انڊريس : غريب آباد محلہ

نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

ان ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) 1990 ع

سائڙ سھس گجن (شاعري) 2021 ع

برھ منجھارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) ان مڪمل

موبائل نمبر : 3919786 – 0344

3404488 – 0300

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره: ميراثي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488